

ESPERO

INTERNACIA REVUO DE LA KULTURA UNU-
IGEO DE POPOLOJ — OFICIALA ORGANO DE LA
KLERIGA LIGO „VJESTNIK ZNANIA“
REDAKTORO — ELDONANTO V. V. BITNER,

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА

НА ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛЬ

„Espero“.

Въ годъ съ пересылкою. . . 4 р. — к.
 „ „ за границу . . . . 10 фран.
 „ „ безъ пересылки. . . 3 р. 50 к.
 1/4 года съ пересылкой. . . 1 „ — „

Допускается разорочка: Подписчики „Вѣстн. Знанія“ получаютъ „Espero“ (на обыкновенной бумагѣ) бесплатно, (совмѣстная подписка см. обложку «В. Зн.») Редакція „Вѣстника Знанія“
 Невск. пр. д. № 147.

LA ABONPAGO

DE ĈIUMONATA ĴURNALO

„Espero“.

Por la jaro kun transsendo . . 4 r.
 „ „ „ en eksterlando . 10 fran
 „ „ „ sen transsendo . 3 r. 50
 1/4 da jaro kun transsendo . 1 „ —

La abonantoj de „Vjestnik Znania“ ricevas „Espero“ senpage (sur ordinara papero). La redakcio „Vjestnik Znania“. St.-Peterburgo, Nevskij pr. d. № 147.

Народная Академія.

Духовно-голодные. Передъ нами лежитъ грудя писемъ отъ разныхъ кружковъ „Вѣстника Знанія“ и отдѣльныхъ подписчиковъ, еще не примкнувшихъ къ этимъ просвѣтительнымъ кружкамъ, но горящихъ желаніемъ учиться и передавать свои познанія менѣе образованнымъ товарищамъ. Во всѣхъ этихъ письмахъ, авторы которыхъ просятъ помѣстить ихъ въ журналъ, чувствуется добрая увѣренность въ томъ, что достаточно обществу услышать эти призывы, какъ оно тотчасъ же откликнется... Письма идутъ со всѣхъ сторонъ — изъ центра и окраинъ, — но, несмотря на разницу мѣстныхъ условий и даже различіе національностей авторовъ корреспонденцій, всюду сквозъ мертвые строки писемъ, тщательно обдумывавшихся въ отношеніи выраженій, прорывается вѣра въ лучшее будущее, оно должно наступить подъ вліяніемъ все болѣе укрѣпляющагося сознанія общества въ необходимости для народа образованія... Во всѣхъ этихъ столь недавно еще въ боль-

Popola Akademio.

Spirita mal-sato. Antaŭ ni kuŝas amaso da leteroj de diversaj rondetoj de „Vjestnik Znania“ kaj de apartaj abonantoj, ankoraŭ ne aliĝintaj al tiuj ĉi klerigaj rondetoj, sed brulantaj pro deziro lerni kaj transdoni siajn sciojn al malpli kleraj kolegoj. En ĉiuj tiuj ĉi leteroj, kies aŭtoroj petas presi ilin en la revuo, estas sentata bona konvinkeco en tio, ke sufiĉe estas al la societo ekaŭdi tiujn ĉi alvokojn por ke ĝi tuj revoikiĝu... Leteroj venas de ĉiuj flankoj — el la centro kaj el malproksimaj regionoj, — sed, malgraŭ diverseco de lokaj kondiĉoj kaj eĉ diverseco de nacioj de aŭtoroj de korespondataĵoj, ĉie tra malvivaj linioj de leteroj, zorge pripensitaj en rilato de esprimoj, tratabiĝas kredo al pli bona estonteco. Ĝi devas veni sub influo de ĉiam pli fortikiĝanta konscio de la societo pri neceseco por la popolo de klerigo... En ĉiuj tiuj ĉi leteroj, kiuj ankoraŭ tiel antaŭnelonge havis plej ofte malgajan tonon kaj plendis pri senespera indiferenteco de loka inteligentularo, estas videbla nun trankvila kredo, ke nun la klera so-

шинствъ ноющихъ письмахъ, жаловавшихся на безнадежное равнодушіе мѣстной интеллигенціи, видна спокойная увѣренность въ томъ, что теперь образованное общество уже прониклось сознаниемъ своихъ обязанностей по отношенію къ темному народу, которыхъ своимъ бѣдственнымъ положеніемъ обязанъ исключительно равнодушію интеллигенціи. Теперь для всѣхъ ясно, что экономическая нищета народа является слѣдствіемъ его духовнаго прозябанія, когда онъ жилъ подобно жалкому растенію тамъ, гдѣ слѣпой судьбѣ и случаю угодно было заложить его корни,—безразлично на пышной ли, богатой свѣтомъ, влагой и питаніемъ почвѣ, на каменистой ли скалѣ, въ песчаной ли пустынѣ, бою всѣхъ слѣдовъ животельной росы, или въ темномъ оврагѣ, куда никогда не доходятъ лучи свѣта, столь необходимаго для правильнаго роста организма. Сознаніе опасности этого рода прозябанія, въ особенности послѣ недавней весенней бури, пронесшейся надъ Россіей, заставило общество встрепетнуться. Правда, реакція, подобно кошмару, на нѣкоторое время придала въ лучшія силы страны, но здоровый организмъ не можетъ долго оставаться подъ влияніемъ этого рода ведуга, и жизнь вновь заговорила, предъявляя свои права. Періодъ всеннихъ увлеченій, когда самые разумные люди дѣлаютъ глупости, миновалъ; на смѣну явилось сознаніе истиннаго положенія вещей, и всѣмъ стало ясно, что могучій стволъ народнаго древа, неусшаго столь богатую съ виду зеленую листву, давно уже подтачиваютъ черви... Вспомнили теперь и предупрежденія, что нельзя безъ мѣры выпускать сокъ изъ ствола, не заботясь даже о залѣчиваніи ранъ, наносимыхъ этимъ неразумнымъ хозяйствомъ.—и грозный призракъ возможности образования дулла сразу всталъ передъ лицомъ значительной части общества. Оно поняло, что, если продолжать прежнюю систему государственнаго хозяйства, можетъ наступить роковой моментъ, когда достаточно будетъ порыва вѣтра, чтобы дуллитое дерево рухнуло, раздавивъ подъ своею тяжестью все, что только попадетъся... Тогда понадобятся годы, можетъ быть, десятиа лѣтъ, чтобы изъ здоровыхъ корней возстановить новый стволъ государственнаго организма.

Таково приблизительно отношеніе въ настоящее время общества къ народу, къ его экономическимъ и духовнымъ запросамъ. Съ другой стороны, сознательная часть народа и

cieto jam pleniĝis de konscio de sia devo rilate al senluma popolo, kiu sian mizeran staton ŝuldas ekskluzive al la indiferenteco de l'inteligentularo. Nun por ĉiuj estas klare, ke ekonomia malriĉeco de la popolo estas sekvo de ĝia spirita malbonstato, kiam ĝi vivis simile al mizera kreskaĵo tie, kie blinda sorto kaj okazo bonvolis enmeti ĝiajn radikojn,—egale sur luksa, riĉa de lumo, akvo kaj nutro tero, aŭ sur ŝtona monto, aŭ en sabla dezerto, sen iaj signoj de viviga roso, aŭ en malluma abrupta kavego, kien neniam atingas radioj de la lumo, tiel necesa por regula kreskado de organismo. La konscio de l'danĝereco de tiuspeca vegetado, aparte post antaŭnelonga printempa fulmotondro, trafuginta super Ruslando, devigis la societeton maldormiĝi. Certe, la reakcio, simile al peza sono, por kelka tempo premis ĉiujn plej bonajn fortojn de la lando, sed sana organismo ne povas longe resti sub influo de tiuspeca malsano, kaj la vivo ree ekparolis, postulante laŭ siaj rajtoj. La periodo de printempa entuziasmo, kiam eĉ plej prudentaj homoj faras malsanaĵojn, pasis; por antaŭaŭ aperis la konscio de vera stato de aferoj, kaj al ĉiuj fariĝis klare, ke potencan trunkon de popola arbo, portanta tiel riĉan en ekstero verdan foliaron, jam de longe submordetas vermoj... Oni ekrememoris nun ankaŭ antaŭdirojn, ke ne eble estas senmezure ellasadi sukcon el trunko, ne zorgante eĉ pri kuracado de vundoj, farataj per tiu ĉi senprudenta mastrado,—kaj minaca fantomo de ebleco de formiĝo de arba kaverno tuj aperis antaŭ okuloj de granda parto de la societo. Ĝi komprenis, ke, se daŭrigi antaŭian sistemon de regna mastrado, povas veni fatala momento, kiam sufiĉa estos ekblovo de vento por ke la kaverna arbo ekfalu, dispremite sub sia pezo ĉion, kio okazos... Tiam necesaj estos jaroj, povas esti, dekoj da jaroj por el sanaj radikoj restarigi novan trunkon de la regna organismo.

Tia proksimume estas la rilato en la nuna tempo de la societo al la popolo, al ĝiaj ekonomiaj kaj spirita bezonoj. De alia flanko, la konscianta parto de l'popolo kaj la inteligentularo sur ĉiuj ĝiaj ŝtupoj, ekbruliĝis en vekiĝinta kun nova forto flameco al spirita renaskiĝo kaj memperfektiĝo.

„Lerni, restingi la perditan tempon, dum estas ankoraŭ ne malfrue,—skribas al ni grupo de abonantoj en Kaluga,—fariĝis universala devizo. Kaj ni vidas, ke ne sole la junularo—ĝi ĉiam kaj ĉie staris en antaŭa loko—ne sole homoj plenaĝaj, sed eĉ maljunuloj, al kiuj, saĝus, estas jam malfrue lerni, kiam povas esti la morto staras super ili, lasas

интеллигенция на всѣхъ ея уровняхъ, загорѣлись пробудившимся съ новою силою пыломъ къ духовному возрожденію и самосовершенствованію.

„Учиться, наверстать потерянное время, пока не поздно,—пишетъ намъ группа казужскихъ подписчиковъ,—стало всеобщимъ лозунгомъ. И мы видимъ, что не только молодежь—она всегда и вездѣ стояла впереди всего—не только люди возмужалые, но и старики, которымъ, казалось бы, ужъ поздно учиться, когда, можетъ быть, смерть стоитъ надъ ними, бросаютъ все и часто на послѣднихъ гроши покупаютъ книги, идутъ учиться на курсы, лекціи, въ университеты, куда-нибудь—лишь бы учиться! И не рѣдкость теперь встрѣтить на курсахъ, на университетской скамьѣ безусаго юнца и старца, убѣжденного сѣдинами, подчасъ въ военномъ мундирѣ.

Но знаніе только для самого себя подобно капиталу, который не пускается въ оборотъ. Будемъ же учиться и учить другихъ! пишутъ намъ товарищи, призывая въ свои ряды всѣхъ, могущихъ принести хоть какую-нибудь пользу народу.

„Если ты учитель—иди и передай твоё знаніе другимъ.

Если ты врачъ—открой истинную причину болѣзни. Помогни людямъ. Скажи, что не обливанья съ уголька, не „водичка“ поможетъ больному.

Если ты юристъ—научи, какъ добиться правды, какъ отстаивать свои права.

Если ты рабочій, крестьянинъ, ремесленникъ,—научись самъ и, научившись, передай такимъ, какъ ты, свое знаніе. Опъ скорѣе пойметъ тебя, потому что ты говоришь его языкомъ.

Всѣ, кто чувствуетъ въ себѣ эту силу, пусть становятся въ ряды идейной арміи Союза „Вѣстникъ Знанія“.

Къ просвѣтительной работѣ призываемъ васъ, товарищи-подписчики, работайте каждый по силамъ своимъ!“

„Мы знаемъ,—пишетъ въ своемъ воззваніи молодой тульскій кружокъ „В. Зн.“,—что въ васъ нѣтъ недостатка въ любви къ нашему бѣдному пострадавшемуся народу и коряильцу-народу, и потому просимъ васъ придти на помощь нашему Союзу. Соединимся въ одну великую армію работниковъ, которая дружно вступитъ на ниву народнаго знанія. Разбивайте оковы лѣни, гоните отъ себя эту пагубную черту всякаго малокультурнаго человѣка, мы и такъ уже давно и во многомъ отстаемъ отъ другихъ.

Оглянитесь кругомъ—всюду жизнь, прогрессъ бьетъ ключемъ, а у насъ мѣстами вѣетъ могильнымъ холодомъ смерти.

Но можетъ ли народъ, вѣрящій въ лучшее будущее, способный къ труду и творчеству, долго оставаться въ такомъ состояніи?

Чѣмъ тѣснѣе мы сплотимся, тѣмъ несокрушимѣе наша мощь, тѣмъ ближе успѣхъ. Средства, которыми мы можемъ достигнуть успѣха, это—сплоченіе въ союзъ „Вѣстникъ,

Ѣион kaj ofte por lastaj grosaj abetas librojn, iras lerni al kursoj, lekciaj, en universitatojn, ien ajn—nur por lerni! Kaj ne malofte nun oni povas renkonti en kursoj, sur universitata benko senlipharan junulon kaj maljunulon kun blankaj haroj, ofte en militista uniformo.

Sed scioj nur por si mem estas similaj al kapitalo, kiun oni ne spezas. Ni do lernu kaj instruu aliajn! skribas niaj kolegoj, alvokante en siajn vicajn ĉiujn, povantajn alporti ian ajn utilon al la popolo.

„Se vi estas instruisto—iru kaj transdonu vian scion al aliaj.

Se vi estas kuracisto—montru veran kaŭzon de malsanoj. Helpu al homoj. Diru, ke ne surverŝadoj kun karbeto, *), ne „akveŝto“ helpos al malsanulo.

Se vi estas juristo—instruu, kiel atingi justecon, kiel venki en batalo por siaj rajtoj.

Se vi estas laboristo, vilagano, metiisto,—lernu mem kaj, ellerninte, transdonu al tia, kiel vi, viajn sciojn. Li pli rapide komprenos vin, ĉar vi parolas per lia lingvo.

Ĉiuj, kiuj sentas en si tiun ĉi forton, stariĝu en la vicojn de l' idea armeo de la Ligo „Vjestnik Znanja“.

Al kleriga laboro ni alvokas vin, kolegoj—abonantoj, laboradu ĉiu laŭ siaj fortoj!“

„Ni scias,—skribas en sia proklamojuna rondeto de „V. Zn.“ en Tula,—ke en vi ne mankas la amo al nia malfeliĉa elsuferinta nutristo—popolo kaj tial ni petas vin veni por helpi al nia Ligo. Kunigu ni en unu grandan armeon de laborantoj, kiuj en amika kuneco surpaŝas sur la grenkampon de popola klero. Disrompadu katenojn de maldiligenteco, peladu de vi mem tiun ĉi poreigan trajton de ĉiu malmultekultura homo, ni ja eĉ tiel jam delonge kaj en multaj rilatoj restis post aliaj.

Ekrigardu ĉirkaŭ vi—ĉie estas vivo, la progreso fontas, dum ĉe ni en multaj lokoj blovas tomba malvarmo de l' morto.

Sed ĉu povas popolo, kredanta en pli bonan estontecon, kapabla al laboro kaj kreado, longe resti en tia stato?

Ju pli firme ni kunigos, des pli nevenkebla estos nia potenco, des pli proksima estas sukceso. La rimedoj, per kiuj ni povas atingi sukceson, estas—kunigo en la ligo „Vjestnik Znanja“, sub kies standardo povas unuigi ĉiuj honestaj homoj de diversaj partioj. Akiradu do ni, kolegoj, kaj disvastigadu per ĉiuj fortoj la sciencan—tio estas nia devo antaŭ la patrolando kaj antaŭ ni mem!“

„Tiel, amiko!,—skribas la Riga Filio de la Ligo „Vjestnik Znanja“ okaze de sia legaligo,—la komenco de granda afero estas farita. Ni estas sur malfacila vojo de iniciato al unuigado de ideaj laborantoj en unu amikan, spiritan familion—por kreo de frata skolo kun vasta memagado de membroj. Antaŭ ni estas kultura laboro de grandega graveco. Ĝi postulas multajn persistajn, obstinajn popa-

*) Unu el superstiĉoj de l'malklera „popola medicino“.

Знанія*, подъ апаменемъ котораго могутъ объединиться все честные люди безъ различія партій. Будемъ же, товарищи, приобрести и распространять всеми силами знаніе—это намъ долъгъ передъ родиной и передъ собой!“

„Итакъ, друзья,—пишетъ Рижскій Отдѣлъ Союза „Вѣстникъ Знанія“ по поводу своей легализаціи, — начало великому дѣлу заложено. Мы на трудномъ пути начинаній къ единенію идейныхъ работниковъ въ одну дружную, духовную семью — для созданія братской школы съ широкой самодѣятельностью членовъ. Передъ нами — огромной важности культурная работа. Потребуется много настойчивыхъ, упорныхъ усилій. Полные вѣры въ наши общія силы, одушевленные благороднѣйшими стремленіями, жаждающіе знанія, любовью къ просвѣщенію,—подадимъ же другъ другу руки и вмѣстѣ двинемся подъ знаменемъ науки на путь служенія обществу на благо!“

„Свѣтасть, товарищъ!
Работать давай;
Работы усиленой
Требуемъ край“ *).

Мы бы, конечно, отняли у читателей слишкомъ много времени, если бы задались цѣлью помѣстить образчики всѣхъ воззваній и обращеній, лежащихъ передъ нами. Но и приведенныхъ достаточно, чтобы составить себѣ ясное понятіе о томъ горячемъ стремленіи къ знанію, которое все болѣе и болѣе распространяется въ массѣ; мѣстами переходя въ муки настоящаго духовнаго голода. Объ этихъ страданіяхъ неудовлетворенныхъ въ своихъ стремленіяхъ людей мы уже не разъ писали въ нашихъ статьяхъ и книгахъ. Повторять здѣсь эти вопли людей, часто бросающихъ родной кровъ и идущихъ вдаль добывать себѣ свѣтъ знанія и хлѣбъ насущный,—было бы очень грустно. Довольно терзать сердце читателя, несомнѣнно сочувствующаго всѣмъ этимъ духовно голоднымъ, но чувствующаго свою безпомощность въ борьбѣ съ этимъ зломъ,—необходимо подумать

*) Желающіе примкнуть къ Рижскому Отдѣлу благоволятъ за справками обратиться по адресу: Рига, Редакція журнала „Sinatne un Dsihve“, почт. ящ. 441, или Суворовская, 99—А. Шершуну. Въ другихъ городахъ, гдѣ адреса учредителей кружковъ не объявлены въ журналѣ, можно сообщать Редакціи „В. Зн.“ о желаніи примкнуть къ существующимъ кружкамъ или, гдѣ ихъ нѣтъ, явиться организаторами этихъ полезныхъ учреждений. Мы помѣстимъ въ журналѣ адреса желающихъ, и къ нимъ уже будутъ обращаться съ тѣми или иными предложеніями.

dojn. Plemaj de kredo en niaj komunaj fortoj, animigitaj de plej noblaj celadoj, de soifo de scio, de amo al klero,—ni donu do manojn unuj al aliaj kaj kune movigu sub la standardo de l' scienco sur la vojon de servado al sociala bono!“

„Lumiĝas, kolego!
Ni kune laboru;
Al lando de patroj
Ni servu fervore“ *).

Ni, certe, forprenus de la legantoj tro multe da tempo, se ni prenus celon presi modelojn de ĉiuj proklamaĵoj kaj alvokoj, kiuj kuŝas antaŭ ni. Sed eĉ la suprelokitaj estas sufiĉaj por ricevi klaran ideon pri tiu varmega celado al scio, kiu ĉiam pli kaj pli distvastiĝas en la maso popola, ialoke fariĝante suferoj de vera spirita malsato. Pri tiuj ĉi suferoj de nekontentigitaj en siaj deziroj homoj ni jam ne unufoje skribis en niaj artikoloj kaj libroj. Ripeti tie ĉi ĉi-tiujn plordirojn de homoj, ofte lasantaj patran hejmon kaj irantaj en malproksimon por atingi lumon de scienco kaj panon ĉiutagan,—estus tre malĝoje. Sufiĉe estas turmenti la koron de leganto, sendube, kunsentanta al ĉiuj tiuj ĉi spirite malsataj homoj, sed sentanta sian senfortecon en batalado kontraŭ tiu ĉi malfeliĉejo,—necese estas pripensi pri la demando, kiel helpi al tiuj malfeliĉuloj, kiuj brulas por deziro lerni, sed ne povas malproksime foriri de patra hejmo, kiujn cirkonstancoj tenas sur loko, turmente malfortigante ilin en senfrukta sopiro pri idealoj de supra grado.

Tiu ĉi demando jam ne Fundamentoj unufoje estis pritraktata de organiza- de ni sur paĝoj de „Vjestn. cio de supra Znanja“ kaj „Nedjela“ popola skolo. („Semajno“), kaj en definitiva formo ni ĝin starigis apud la demando pri Popola Akademio, kiel instituto, kiu, laŭ nia projekto, devas iri renkonte al bezono de la popolo, serĉanta supran skolon. Sed malsimile al aliaj tiaspecaj institutoj, ĝi ne atendos malproksiman tempon, kiam la popolo iros en ĝin, sed ĝi mem alpaŝos al la popolo, penetrante en plej malgrandajn kulturajn centrojn kaj atingante preskaŭ ĝis mem vilaĝo.

*) Dezirantoj aliĝi al la Riga Filio bonvolas por ricevi informojn sin turni laŭ adreso: Riga, Redakcio de jur „Sinatne un Dsihve“ poŝ. jaŝe. 441 at Suvorovskaja, 99 — al A. Šeršunov. En aliaj urboj, kie adresoj de fondintoj de rondetoj ne estas anoncigitaj en la revuo, oni povas sciigi la Redakcion de „V. Zn.“ pri deziro aliĝi al ekzistantaj rondetoj aŭ, kie ili ne ekzistas, fariĝi organizantoj de tiuj ĉi utilaj institutoj. Ni presos en la revuo adresojn de dezirantoj, kaj al ili oni rekte sin turnados kun tiuj aŭ aliaj proponoj.

надъ вопросомъ, какъ быть съ тѣми бѣдняками, которые горять желаніемъ учиться, но не могутъ далеко удалиться отъ родного крова, которыхъ заботливѣе удерживаютъ на мѣстѣ, оставляя изнывать въ безплодной тоскѣ по идеаламъ высшаго порядка.

Основы организации высшей народной школы. Этотъ вопросъ уже не разъ поднимался нами на страницахъ „Вѣстн. Знанія“ и „Недѣли“, и въ окончательной формѣ мы его поставили лицомъ къ лицу съ вопросомъ о Народной Академіи, какъ учрежденіи, которое, согласно нашему проекту, должно идти навстрѣчу потребности народа въ высшей школѣ. При этомъ, въ противоположность другимъ такого рода учрежденіямъ, она не будетъ ждать отдаленнаго времени, когда народъ пойдетъ въ нее, а сама подойдетъ къ народу вплотную, проникая въ самые мельчайшіе культурные центры и доходя почти до самой деревни.

Такое основаніе принципа пропагандируемой мною Народной Академіи. Набросавъ общій планъ ея въ „Вѣстникъ Знанія“, я разослалъ 120 тыс. опросныхъ листковъ, съ цѣлью выясненія степени сочувствія этому учрежденію. Результаты анкеты оказались, принимая во вниманіе обычное наше халатное и недостаточное сознательное отношеніе къ такому рода запросамъ, довольно удовлетворительными. Теперь мы вновь поднимаемъ этотъ вопросъ, приглашая читателей подѣлиться съ нами мыслями по поводу скорѣйшаго пракческаго осуществленія идеи Народной Академіи. Само собою понятно, что мы начнемъ съ легализаціи этого учрежденія, которое явится первымъ крупнымъ шагомъ въ дѣятельности Союза „Вѣстникъ Знанія“.

Новые читатели, конечно, незнакомы съ основною идеею этого просвѣтительнаго начинанія. Поэтому мы позволимъ себѣ познакомить ихъ съ нимъ въ общихъ чертахъ.

Исходя изъ принципа, который я усиленно пропагандирую и стараюсь осуществлять на практикѣ *,) принципа необходимости идти съ наукою непосредственно въ народъ, мною намѣчается особый типъ образовательнаго учрежденія, представляющій собою соединеніе достоинствъ постоянного учебнаго заведенія съ подвижною институту странствующаго школь. Съ другой стороны, исходя изъ того соображенія, что

Tia estas fundamenta principo de la propagandata de mi Popola Akademio. Skizinte ĝeneralan planon de ĝi en „Vjestnik Znanja“, mi dissendis 120 milojn da demandaj foliojetoj, kun celo klarigi gradojn de konsento al tiu ĉi instituto. Rezultatoj de l'enketo aperis, se oni memoros pri nia kutima senzorga kaj nesufiĉe konscia rilato al tiaspacaj demandoj, sufiĉe kontentigaj. Nun ni ree ekscitas tiun ĉi demandon, invitante legantojn sciigi nin pri siaj konsideroj, koncernantaj plej baldaŭn praktikan realigon de la ideo de Popola Akademio. Estas mem klare, ke ni komencos per legaligo de tiu ĉi instituto kiu estos unua granda paŝo en la agado de la Ligo „Vjestnik Znanja“.

Novaj legantoj, certe, ne estas konataj kun fundamenta ideo de tiu ĉi kleriga iniciato. Tial ni permesos al ni konatigi ilin kun ĝi en ĝenerala formo.

Elirante el principo, kiun mi fervore propagandas kaj penadas efektiviĝi en la praktiko *), principo de neceseco iri kun la scienco senpere en la popolon, mi projektas apartan tipon de kleriga instituto, prezentanta kunigon de indecoj de konstanta lernejo kun movebleco de instituto de migrantaj lernejoj. De alia flanko, elirante el tiu konsidero, ke la rusa popolo restis tre malproksime post siaj najbaroj en kultura rilato, necese estas, ke la projektata Popola Akademio, kiel en la programo, tiel ankaŭ rilate al metodoj de instruado, respondu al bezonoj de la popolo kaj donu eblecon pli rapide rekompenci la perditan tempon. Ni ne povas atendi ĝis kiam estos klaraj la rezultatoj de enkonduko de universala instruado, eĉ se ĝi estus starigita sur devan alton. Necese estas peni fari kulturalan influon ankaŭ al plenaĝa malklera parto de la loĝantaro. Por tio ĉi necesaj estas, kompreneble, penadoj de la tuta societo; sed por ke ili havu devan apogon kaj ricevu direkton, postulatan de veraj bezonoj de la popolo, necesa estas konforma organizacio kaj planomezureco de agado.

En la fundamenton de Popola Akademio oni devas tial antaŭ ĉio meti celadon komuniki al la popolo sciojn laŭ plej vasta programo, havanta enciklopedian karakteron; la instruado devas esti farata laŭ metodo en kiu fundamenta angulŝtono estas demonstraco, ligita kun la principo de konkurado; kaj, fine, skolo de tiu ĉi tipo devas, kiel jam estis dirite pli supre, iri mem en la popolon, alivorte, posedi tiun mo-

*) См. объ этомъ нашу книгу „Пути самообразованія и служенія обществу“, ч. I. Просвѣтительная дѣятельность (д. для подшкочковъ 50 к. съ перес.).

*) Rig. pri tio ĉi nian libron „La vojoj de memklerigado kaj servado al societo“, parto I. Kleriga agado (prezo por abonantoj 50 kop. kun transsendo).

русский народъ значительно отсталъ отъ своихъ сосѣдей въ культурномъ отношеніи, необходимо, чтобы проектируемая Народная Академія, какъ по программѣ, такъ и въ отношеніи методовъ преподаванія, отвѣчала потребностямъ народа и давала возможность скорѣе наверстать потерянное время. Намъ некогда ждать, пока скажутся результаты введенія всеобщаго обученія, даже если бы оно было поставлено на должную высоту. Необходимо пытаться оказывать культурное воздѣйствіе и на взрослую неграмотную часть населенія. Для этого понадобятся, конечно, усилія всего общества; но чтобы они имѣли должную опору и вылились въ направленіи, вызываемомъ истинными потребностями народа, необходима соответственная организація и планомерность дѣйствій.

Въ основу Народной Академіи должно поэтому прежде всего положить стремленіе сообщать народу познанія по самой широкой программѣ, отличающейся энциклопедичностью; преподаваніе должно вестись по методу, въ которомъ краеугольнымъ камнемъ является наглядность въ связи съ принципомъ состязательности; и, наконецъ, школа этого типа должна, какъ уже было сказано выше, идти сама въ народъ, другими словами, обладать тою подвижностью, при которой является возможность преподаванія непосредственно на мѣстахъ, т. е. въ болѣе или менѣе крупныхъ областныхъ центрахъ, изъ которыхъ легко по радиусамъ распространять науку вплоть до мельчайшихъ ячеекъ народнаго организма—деревенскихъ поселеній... Посмотримъ теперь, какъ же осуществить эти, казалось бы, почти невозможныя требованія.

Общая схема организаціи чтеній на курсахъ. Намъ представляется слѣдующая картина. Въ Петербургѣ, Гельсингфорсѣ, Москвѣ, Варшавѣ, Ригѣ, Юрьевѣ, Одессѣ, Харьковѣ, Тифлисѣ, Саратовѣ, Казани, Томскѣ, Иркутскѣ, Владивостокѣ и, можетъ быть, еще въ другихъ болѣе или менѣе крупныхъ центрахъ, обладающихъ соответственными культурными силами,—устраиваются отдѣленія Народной Академіи. При этомъ, пользуясь лучшими мѣстными лекторами¹⁾, центральный Совѣтъ Академіи долженъ будетъ организовывать и особые кадры специалистовъ, могущихъ обслуживать не только област-

veblecon, kiu donas eblecon de instruado senpere en la lokoj, t. e. en pli-malpli grandaj regionaj centroj, el kiuj facile estas laŭ radiusoj disvastigadi la scienccon ĝis mem la plej malgrandaj ĉeloj de lpopola organizismo—vilaĝoj... Ni rigardu nun, kiel oni povas efektiviĝi tiujn ĉi, ŝajnus, preskaŭ neblajn postulojn.

Ĝenerala skemo de organizacio de lekciokursoj en la kursoj. Ni prezentas al ni jenan perspektivon. En Peterburgo, Helsingfors, Moskvo, Varsovio, Riga, Odessa, Ĥarkov, Tifliso, Irkutsk, Vladivostok kaj, povas esti,

ankoraŭ en aliaj pli malpli grandaj centroj, posedantaj konformajn kulturajn fortojn,—oni aranĝas filiojn de la Popola Akademio. Uzante plej bonajn lokajn lekciistojn^{*)}, la centra Konsilejo de la Akademio devos organizi ankaŭ apartajn grupojn de specialistoj, kiuj povas labori ne sole en apartaj regionoj, sed eĉ veturadi en pli malproksimajn lokojn. Sendoj de tiaspecaj specialistoj—kiel lekciistoj, tiel ankaŭ instruktoroj, kapablaj solvi organizaĵajn malfacilaĵojn sur mem loko, dependos, kompreneble, de multaj cirkonstancoj: manko de specialistoj en la donita regiono de scienco, malsanoj kaj al. kaŭzoj, povantaj senigi tiun aŭ alian provincon de konformaj specialistoj; eĉ simpla deziro aŭdi gloran profesoron, se ne ekzistas nevenkeblaj por tio baroj, povas esti kaŭzo por peti Centran Konsilejon pri kontentigo de tiu ĉi deziro; ĝenerale reciproka interŝanĝado de lekciistoj estas mem komprenebla, sed, kiel ĝenerala regulo, oni devos sin limigi per kontantaj fortoj de ĉiu regiono. Ili ankaŭ devas difini la mem grandecon de la lasta.

Konkrete tion ĉi oni povas prezenti al si en jena formo.

Post kiam la Centra Konsilejo, konsistanta el aŭtoritatoj, konataj de la tuta Ruslando, ellaboros ĝeneralan programon de lekciroj (donante, certe, memstarecon al organizaĵiaj komitatoj de lokaj regionoj), ĉiu komitato, ekz., Peterburga, Moskva k. sim., publikigas ellaboritajn de ĝi programojn de kursoj, nombron de lekciroj, nomaron de profesoroj k. cet. La lokaj rondetoj kaj filioj de „Vjestnik Znanja“, kiuj samtempe kun sia legaliĝo, nature akirados pli grandan popularecon kaj influon al loka societo, anoncos abonadon de tiuj ĉi kursoj en plena amplekso aŭ nur je apartaj sciencoj. La rondetoj devos zorgi pri serĉado, dum la unua tempo laŭeble, de senpagaj loĝejoj, pri orga-

¹⁾ Въ первое время во многихъ мѣстахъ придется подумать о подготовкѣ даже самого преподавательскаго персонала, какъ изъ старыхъ профессоровъ и учителей, такъ и изъ молодежи.

^{*)} Dum la unua tempo en multaj lokoj oni devos zorgi pri preparado eĉ de mem instruista personaro kiel el malnovaj profesoroj kaj instruistoj, tiel ankaŭ el junularo.

ные районы, но и задить въ болѣе отдаленныя мѣста. Командировки такого рода специалистовъ—какъ лекторовъ, такъ и инструкторовъ, способныхъ разрѣшать затрудненія организационнаго свойства на мѣстѣ, будутъ зависѣть, конечно, отъ многихъ обстоятельствъ: недостатка специалистовъ въ данной области знанія, болѣзней и др. причинъ, могущихъ лишить тотъ или иной районъ соответственныхъ специалистовъ; даже простое желаніе послушать знаменитаго профессора, если не встрѣчается непреодолимыхъ къ тому препятствій. Можетъ явиться основаніемъ для обращенія въ Центр. Совѣтъ съ просьбою объ удовлетвореніи этого желанія;—вообще, взаимный обмѣнъ лекторами самъ собою понятенъ, но, какъ общее правило, придется считаться съ различными силами cadaго района. Ими же долженъ обуславливаться и самый размѣръ послѣдняго.

Конкретно это можно представить себѣ въ слѣдующемъ видѣ.

Послѣ выработки Центральнымъ Совѣтомъ, составленнымъ изъ авторитетовъ, признаваемыхъ всею Россіею, общей программы чтеній (съ представленіемъ, конечно, извѣстной самостоятельности организационнымъ комитетамъ мѣстныхъ районовъ), каждый комитетъ, напр., Петербургскій, Московскій и т. п., публикуетъ выработанныя имъ программы курсовъ, число лекцій, составъ профессоровъ и пр. Мѣстные кружки и отдѣлы «Вѣстника Знанія» которые по мѣрѣ ихъ легализаціи, естественно будутъ приобрѣтать большую популярность и влияние на мѣстное общество, откроютъ подписку на слушаніе этихъ курсовъ въ полномъ объемѣ или только по отдѣльнымъ предметамъ. На обязанности кружковъ будетъ лежать работа о прискаваніи (въ первое время по возможности даровыхъ) помѣщеній, организація квартирнаго вопроса для пріѣзжихъ слушателей и пр. Собранныя по подпискѣ деньги направляются въ районные комитеты, которые употребляютъ ихъ на жалованіе лекторамъ, расходы по поѣздкамъ, приобрѣтеніе учебныхъ пособій и пр. При этомъ, установивъ нѣкоторый минимумъ записывающихся на курсы слушателей, ниже котораго невозможно устройство этихъ курсовъ, комитетъ можетъ дѣлать и нѣкоторыя исключенія въ пользу бѣдныхъ городовъ, не могущихъ оплатить всей суммы расходовъ; такое положеніе возможно, впрочемъ, лишь въ томъ случаѣ, если общая, собранная со всехъ пунктовъ сумма дастъ возможность покрыть расходы согласно смѣтѣ. При наличности пожертвованій, которыхъ, есте-

nizacio de loĝeja demando por alveturantaj aŭskultantoj kaj cet. La mono, kolektita per abono, estas direktata en regionajn komitatojn, kiuj uzas ilin por salajro de lekciistoj, elspezoj por vojaĝoj, akirado de instruiloj kaj cet. Samtempe, difinite certan minimumon de enskribiĝontaj aŭskultantoj, necesas por ke tiuj ĉi kursoj povu esti aranĝitaj, komitato povas fari eĉ kelkajn esceptojn, favorajn al malriĉaj urboj, kiuj ne povas pagi la tutan sumon de elspezoj; tia stato estas ebla, cetere, nur en tiu okazo, se ĝenerala, kolektita de ĉiuj punktoj sumo permesos rekomenci elspezojn laŭ budĝeto. Se aperos oferdonoj, kio nature povos esti dank' al kunsento de la societo, la nombro de punktoj, kie estos legataj sistemaj kursoj, devos proporcie kreski.

La mem mekanismo de tiu ĉi grandega aparato de Popola Akademio skeme povas esti prezentita tre facile.

Pro simpleco ni prenu ian kulturenan centron, ekz., Peterburgon. Post kiam klariĝos rezultatoj de abono en provinco, kies centro ĝi estas, oni komencas lekciojn, laŭ antaŭe difinita ordo, kiu (krom malmultaj esceptoj, ligitaj kun okazaj malsanigoj de lekciistoj aŭ kun aliaj cirkonstancoj) estos efektiva ankaŭ por aliaj urboj de tiu ĉi regiono, kun tiu sole diferenco, ke la komenco de ĉiu kurso estos iom pli malfrua kaj ordo de lekcioj konforme ŝanĝiĝos. Ni klarigu tion ĉi per ekzemplo. Supozu ni, ke en Peterburgo 1-an de septembro de 9 ĝis 11 horoj de mateno komencos kurson de l'utmonda mastrado la profesoro Jsajev, kiu ĉiutage dum, ni diru, du semajnoj sin okupados kun peterburgaj aŭskultantoj po du horoj. Fininte tiun ĉi kurson, la profesoro veturas, ekzemple, en Luga'n, Petrozavodsk'on aŭ alian urbon, antaŭe difinitan per speciala nomaro, kaj legas tie tiun saman kurson; poste (sekve, proksimume post du semajnoj) la sciencisto veturas en sekvantan urbon kaj t. p.

De 11 ĝis 12 h. en Peterburgo, ni supozu plu, dum kelka tempo la aŭskultantoj havas eblon lerni ĉe aliaj instruistoj perspektivan desegnarion, francan lingvon, geografion, botanikon kaj sim. Dum sekvantaj horoj, ni supozu, estos legata la historio de muziko, logiko,—tute egale, kio okazos. Vespere povas esti okupadoj kun aliaj aŭskultantoj kaj kun alia personaro de instruistoj kaj profesoroj. Instruista personaro, kompreneble, devas esti granda, aparte, pro ebla neceseco de eliĝo de kelkaj (pro familiaj kaj al. cirkonstancoj) el nombro de lekciistoj por provinco.

Ni daŭrigu, tamen, nian fantazion. Imagu ni provincan urbon, estantan en regiono de influo, ekzemple, de Peterburgo. Kio en ĝi devas fariĝi? Kompre-

ственно, можно ожидать в случаѣ сочувствія общества, число пунктовъ гдѣ будутъ читаться систематическіе курсы, должно пропорціонально возрастать.

Самый механизмъ этого громаднаго аппарата Народной Академіи схематически можетъ быть представленъ очень легко.

Для простоты возьмемъ какой-нибудь одинъ культурный центръ, напр., Петербургъ. Послѣ выясненія результатовъ подписки въ провинціи, обслуживаемой даннымъ центромъ, начинается чтеніе лекцій по заранее составленному росписанію, которое (за немногими исключеніями, связанными со случайными заболѣваніями лекторовъ или иными обстоятельствами), будетъ дѣйствительно и для другихъ городовъ даннаго района, съ тою лишь разницею, что начало cadaго курса будетъ нѣсколько позже и порядокъ лекцій соотвѣтственно измѣнится. Пояснимъ это примѣромъ. Предположимъ, что въ Петербургѣ 1 сентября съ 9 до 11 ч. утра начнется курсъ мірового хозяйства профессора Исаева, который ежедневно въ теченіе, скажемъ, двухъ недѣль будетъ заниматься съ петербургскими слушателями по два часа. Закончивъ этотъ курсъ, профессоръ ѣдетъ, положимъ, въ Лугу, Петрозаводскъ или другой городъ, заранее намѣченный росписаніемъ, и читаетъ тамъ тотъ же курсъ; потомъ (значитъ, приблизительно недѣли двѣ спустя) ученый ѣдетъ въ слѣдующій городъ и т. д.

Съ 11 до 12 час. въ Петербургѣ, допустимъ далѣе, въ теченіе нѣкотораго времени слушатели будутъ имѣть возможность учиться у другихъ преподавателей перспективному черченію, французскому языку, географіи, ботаникѣ и т. п. Въ слѣдующіе часы, положимъ, будетъ читаться исторія музыки, логика, — безразлично, что придется. Вечеромъ могутъ быть занята съ другими слушателями и съ инымъ составомъ учителей и профессоровъ. Преподавательскій персоналъ, конечно, долженъ быть обширенъ, въ особенности, въ виду возможной необходимости исключенія нѣкоторыхъ (по семейнымъ и др. обстоятельствамъ) изъ числа лекторовъ для провинціи.

Продолжимъ, однако, нашу фантазію. Представимъ себѣ провинціальный городъ, находящійся въ районѣ воздѣйствія, скажемъ, Петербурга. Что въ немъ должно происходить? Конечно, приблизительно то же, что и въ крупныхъ центрахъ, посылающихъ лекторовъ, — разница будетъ лишь въ порядкѣ чтеній, составъ лекторовъ (распредѣленіе ихъ будетъ,

neble, proksimume tio sama, kio fariĝas en grandaj centroj, sendantaj lektiistojn,—diferenco estos nur en ordo de lekcioj, personaro de lektiistoj (ilia ordo dependos ne sole, kompreneble, de enskribiĝoj de aŭskultantoj, sed ankaŭ de oportuneco de difino de vojdirekto por ĉiu lektiisto) kaj en kondiĉoj de mem lekcioj. Dum en grandaj centroj aŭ urboj, aparte feliĉaj dank' al nobla konkurado de lokaj riĉuloj — oferantoj, estos kreitaj grandegaj konstruaĵoj kun grandaj aŭskultambroj, ĉiuspecaj sciencaj kabinetoj, observoturoj, sciencaj teatroj, laborejoj k. cet., en malpli feliĉaj malriĉaj urbetoj lekcioj ne estos tiel riĉe aranĝitaj, kaj multaj devos, kredeble, kontentiĝi per tiuj demonstraĵoj, lanternoj, kinematografoj, gramofonoj kal al. similaj instrumentoj, kiujn, oni devas pensi, prenados kun si kelkaj lektiistoj.

Kiel ajn, tamen, estus aranĝitaj lekcioj de provincaj filioj de la Popola Akademio, la utilo de mem kursoj, reguleco de ilia organizacio kaj sistemeco neniom de tio ĉi suferos. En Pskovo,—kiu povas, ni diru tie ĉi ĝustaloke, esti sub samtempa, kompreneble, tute konformigita influo kiel de Peterburgo, tiel de Jurjev (Dorpat), kaj eĉ, eble, de Riga,—tuj post la profesoro, ekz., Timofejev, legita lekcio scienca, venos sur katedron prof. Henkel por legi lecion de botaniko, kaj post li prof. Bernŝtein konatigos aŭskultanton kun ia periodo de la historio de muziko en ĝia evolucio kaj en ligo kun ĝenerala historio de kulturo. Tiu ĉi legado estos akompanata per demonstracio de pentraĵoj sur tolo, prezentantaj plej bonajn scenojn el operoj, kaj vivaj artistoj kaj muzikantoj el loka teatro kaj venintaj el Peterburgo kantos kaj ludos konformajn lokojn de tiuj ĉi muzikverkoj. Se do tiaspecan koncerton ne ĉiam oni povos aranĝi tiam oni devos limigi sin per bonaj gramofonoj..

Post Bernŝtein estos legita, ekzemple, lekcio pri kooperacioj de V. T. Totomianc k. t. d.

Jam el nomitaj ek-
Fundamentaj traj- zemploj de enhavo
toj de la programo de lekcioj estas klare,
de Pop. Akademio. ke programo de la
Popola Akademio estos senfine varia. Efektive ĝi devas esti instituto, kiu unuigos politeknan instituton kaj konservatorion, akademion de l' artoj, universitaton k. cet.

Tie ĉi aŭskultantoj, neniel ĝenataj en elekto de ellernotaj sciencoj povas vizitadi kiel ĝenerale sciencajn lekciojn, tiel ankaŭ aŭskulti profesorojn, legantajn specialajn kursojn, ne esceptante eĉ aplikatajn sciencojn, kiel landa mastro (agrikulturo), librotenado, meka

зависѣть не только, конечно, отъ записи слушателей, но и отъ удобства составленія маршрута для каждаго лектора) и постановкѣ самихъ лекцій. Въ то время какъ въ крупныхъ центрахъ или городахъ, особенно счастливыхъ благодаря благородному соревнованію мѣстныхъ богачей-жертвователей, создадутся громады эданы съ большими аудиториями, всевозможными научными кабинетами, обсерваторіями, научными театрами, лабораторіями и пр., въ менѣе счастливыхъ бѣдныхъ городкахъ лекціи не будутъ столь богато обставлены, и многимъ придется, пожалуй, довольствоваться тѣми волшебными фонарями, кинематографами, граммофонами и др. подобными приборами, которые, надо полагать, станутъ воять съ собою нѣкоторые лекторы.

Какъ бы, однако, ни обставлялись лекціи провинціальныхъ отдѣлений Народной Академіи, польза отъ самыхъ курсовъ, правильность ихъ постановки и систематичность нисколько отъ этого не пострадаютъ. Въ Псковѣ, — который можетъ, сказать кстати, находиться подъ одновременнымъ, конечно, впливомъ согласованнымъ впливомъ какъ Петербурга, такъ и Юрѣва, а то, пожалуй, и Риги, — вслѣдъ за профессоромъ, положимъ, Тимофеевымъ, читавшимъ право, вступить на кафедру проф. Генкель, чтобы прочесть лекцію по ботаникѣ, а за нимъ проф. Бернштейнъ познать слушателей съ какимъ-нибудь періодомъ исторіи музыки въ ея генетическомъ развитіи и въ связи съ общею исторіею культуры. Это чтеніе будетъ сопровождаться демонстраціею картичъ на экранѣ, изображающихъ лучшія сцены оперъ, и живые артисты и музыканты изъ мѣстнаго театра и пріѣзжіе изъ Петербурга будутъ пѣть и играть соответственные мѣста этихъ музыкальныхъ произведеній. Если же такого рода концертъ не всегда окажется возможнымъ аранжировать, то придется ограничиться и хорошими граммофонами.

Вслѣдъ за Бернштейномъ будетъ, положимъ, прочитана лекція о коопераціяхъ В. Э. Тотоміанцемъ и т. д.

Основные черты программы Нар. Академіи.

Уже изъ перечисленныхъ примѣровъ содержанія лекцій видно, что программа Народной Академіи будетъ безконечно разнообразна. Въ самомъ дѣлѣ она должна быть учрежденіемъ, которое объединитъ собою политехникумъ съ консерваторіей, академіей художествъ, университетомъ и пр.

Здѣсь слушатели, ничѣмъ не стѣснимаемые въ выборѣ предметовъ, по-

niko, elektrotekniko kaj cet.: estas memklare, ke la regiono de l' arto—pent-rarto skulpturo, arkitekturo, muziko, kantado—povas esti kiel ĉefa, tiel ankaŭ duagrada lernobjekto de ĉiu, depende de liaj kapabloj kaj inklinecoj.

La Popola Akademio devas, krom tio ĉi, meti por si celon preparadi kaj el-laboradi lekciojn kaj instruistojn. Tial en ĝi devas esti ankaŭ speciale pedagogia fakultato.

Elirante el fundamenta principo, tuŝita de ni en antaŭaj artikoloj, pri humanitara signifo de klerigo, kiel de fundamenta metodo, kiun devas uzi vera esperantismo, celanta la ideon de interproksimigo de popoloj,—ni, certe, ne povas forgesi ankaŭ, ke la Popola Akademio devas havi specialan celon—preparadi instruistojn de la lingvo Esperanto kaj profesorojn de l' esperantismo.

Sub la lasta ideo oni devas kompreni, certe, ne tiujn uzurpulajn „profesorojn“, kiuj estas ĉe ni, en Rusujo, sed efektive klerajn esperantistojn, konantajn Esperanton perfekte, konatajn kun aliaj lingvoj kaj ricevintajn specialan klerigon por publika elpaŝo kun celo de proklamado de idealoj de l' esperantismo*).

*) Bedaŭrinde, ĝis nun en Rusujo kelkaj personoj nomas sin profesoroj de Esperanto, havante por tio ĉi nenian rezonon, ĉar pro sia malalta ĝenerala klera kaj intelekta stato kaj malbona kono kiel de lingvoj ĝenerale, tiel de Esperanto aparte, ili nur faligas en okuloj de la societo ideon de profesoro ĝenerale, la ideon do de l' esperantismo ili tute malkredindigas. Tre malgaje estas vidi, kiel tiuj ĉi en privata vivo frizistoj, policaj kopiistoj k. cet., apenaŭ ellernintaj Esperanton, sed ne povintaj ellerni ian alian fremdan lingvon, uzurpis honoran nomon de profesoroj kaj usas ĝin por trompadi konfideman publikon. Estas mem kompreneble, ke oni povas rilati kun granda respekto al estimindaj profesoroj de frizisto aŭ kancelaria kopiisto, sed tio ĉi tute ne signifas, ke tiuj ĉi malkleraj sinjoroj, apenaŭ povantaj esti instruistoj de Esperanto, povas sin nomadi profesoroj. Nemirinde estas tial, ke ni renkontas ofte tiajn kuriozojn, kiam vorton „половой“ (sekse, — ekz., demando) tia „profesoro“ kreas de la vorto „полъ“ (basko) aŭ de l' vorto „поль“ (planko), kio havis lokon, interalie, en unu el lastaj NN de unu eksterlanda revuo. Aŭ kion, ekz., oni povas diri pri tia „profesoro“ de Esperanto, kiu sin turnas kun peto helpi al li Esperanton tradukon de „rusa“ vorto „абстрактный“ (abstrakta)?! Plej malbone estas, ke similaj sinjoroj montras kiel pruvon de sia „profesora“ rango diplomon, kiun donis al ili iaj, de neniu rajtigitaj, esperantistoj en Francujo, en speco de s-ro L. Beaufront. (Cetero, tre malŝla rolo de tiu ĉi lasta en la esperantista movado, sufiĉe klarigis dum la

Въ Народной Академіи должно быть, поэтому особое отдѣленіе эсперантизма, но само собою понятно, что простое преподаваніе эсперантскаго языка, несравненно болѣе легкаго, чѣмъ другіе языки, не давало бы никакихъ основаній для выдѣленія эсперанто изъ числа остальныхъ языковъ въ особое отдѣленіе, если бы дѣло касалось именно только языка, а не имѣлась въ виду болѣе широкая задача.

На высшихъ курсахъ эсперантизма, имѣющихъ цѣлью подготовку какъ преподавателей языка эсперанто, такъ и настоящихъ профессоровъ эсперантизма, должны быть читаемы лекціи высшаго знанія эсперанто, съ соотвѣтственнымъ лингвистическимъ освѣщеніемъ, основаннымъ на сравнительномъ языкознаніи; необходимо преподаваніе стилистики, стихосложения, знакомства съ основами журнальной и газетной работы, коммерческой корреспонденціи и пр. отраслей примѣненія языка.

Съ другой стороны, здѣсь должны вестись лекціи по международному праву (при чемъ особое вниманіе посвящалось бы знакомству съ жевельской конвенціей, засѣданіями мирныхъ конференцій и др. явленіями

удивительно поэтому, что мы встрѣчаемъ нерѣдко такіе курьезы, когда слово «половой» (вопросъ) производится «профессоромъ» отъ поля (напр. сюртука) или отъ слова полъ (комваты), что имѣло мѣсто, между прочимъ, въ одномъ изъ послѣднихъ №№ заграничнаго журнала. Или что, напр., можно сказать о такомъ „профессорѣ“ эсперанто, который обращается съ просьбою помочь ему перевести на эсперанто „русское“ слово „абстрактный“?! Хуже всего то, что подобные господа въ доказательство своего „профессорскаго“ знанія указываютъ на дипломъ, выданный имъ какими-то, никакъ не уполномоченными, эсперантистами во Франціи, въ родѣ г-на Л. Вюфрона. (Впрочемъ, очень неблагоприятная роль послѣдняго въ эсперант. движеніи, достаточно выяснилась за самое послѣднее время). Д-ръ Заменгофъ, вообще очень мягкій въ выраженіяхъ, не могъ удержаться, въ разговорѣ со мной, отъ выраженія своего негодованія, когда зашла рѣчь объ этихъ господахъ, паносящихъ вредъ эсперантизму.

Ni estas tre ĝojaj, se ankoraŭ ĝis la sekvanta skizo, kiu estos dediĉita al plua analizo de tiu ĉi grava demando, al ni prosperus ricevi vicon de leteroj de legantoj, rilatintaj al la afero kun granda seriozeco kaj kritike rigardintaj la proponatan projekton.

V. Bifner.

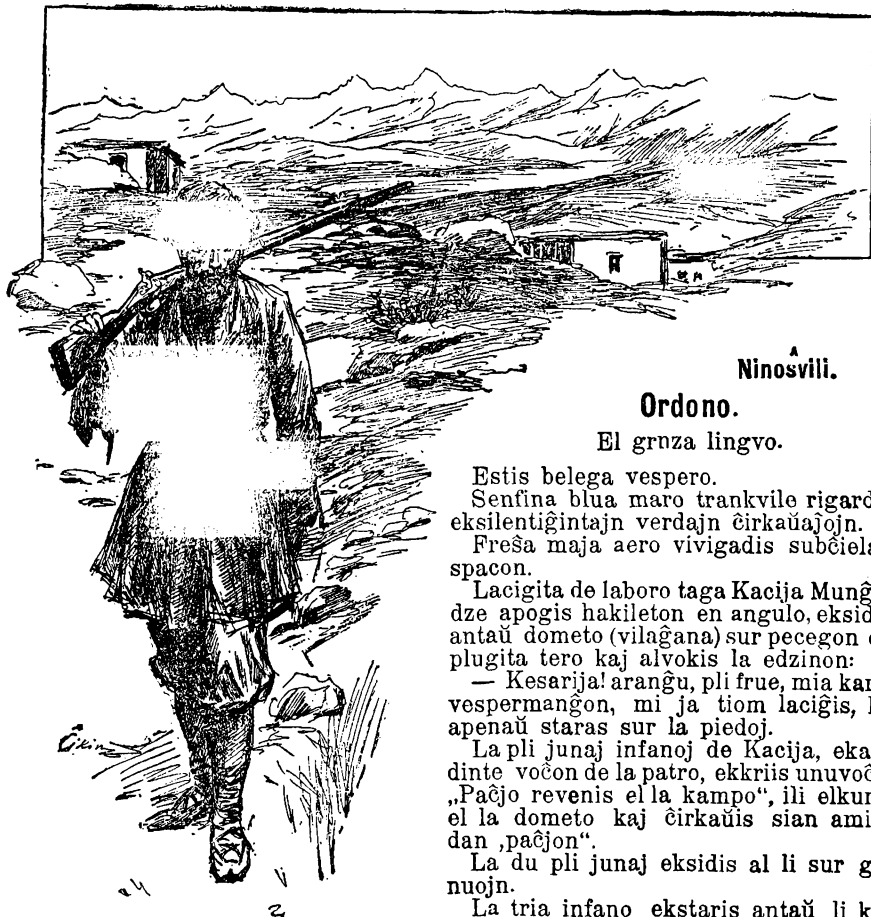
пацифизма), торговому законодательству отдѣльныхъ странъ и ихъ сношеній между собою, ихъ финансовой и вообще экономической политикѣ (свободная торговля и покровительственная система); сюда же должно быть отнесено и изученіе способовъ сношеній и путей сообщенія (почта, телеграфъ, желѣзныя дороги, пароходство, усовершенствованія въ области воздушныхъ сообщеній и пр.); курсы для сестеръ и братьевъ милосердія (уходъ за больными и ранеными, подача первой помощи въ несчастныхъ случаяхъ, основы гигиены и профилактики и пр.); борьба съ алкоголизмомъ и др. вредными явленіями общественной жизни; курсы этики и философіи въ специальномъ направленіи, соотвѣтствующемъ основной цѣли эсперантизма и т. д. и т. д.—область этого specialнаго отдѣленія Нар. Академіи очень обширна. Мы здѣсь только намѣтили основные пункты программы, подлежащія specialной разработкѣ.

Заканчивая настоящій первый очеркъ, посвященный Народной Академіи, цѣлью котораго было набросать лишь въ грубыхъ чертахъ обширѣйшій эскизъ грандіознаго зданія этого будущаго Учрежденія, въ значительной степени становящагося международнымъ, благодаря отдѣленію эсперантизма, можемъ имѣть профессорами иностранцевъ, — мы приглашаемъ читателей принять участіе въ обсужденіи нашего проекта.

Мы были бы очень рады, если бы еще до слѣдующаго очерка, который будетъ посвященъ дальнѣйшему разсмотрѣнію этого важнаго вопроса, намъ удалось получить рядъ писемъ читателей, отнесшихся къ дѣлу съ большою серьезностью и критически разобравшихся въ предлагаемомъ проектѣ.

В. Битнеръ

Ниношвили.

Распоряжение.

Съ грузинскаго.

Былъ чудный вечеръ. Безбрежное синее небо спокойно глядѣло на при тихія зеленяя окрестности. Майскій прохладный воздухъ оживлялъ поднебесное пространство.

Утомленный дневной работой Кациа Мунджадзе прислонилъ тяпку въ углу, усѣлся передъ хатой на глыбу вспаханной земли и позвалъ жену:

— Кесарія! приготовь, голубушка, ужинъ пораньше, а то я такъ сильно уморился, что еле на ногахъ держусь.

Младшія дѣти Кации, слышавъ голосъ отца, крикнули въ одинъ голосъ:— „Папаша съ поля вернулся“, выскочили изъ избушки и окружили своего милаго „папашу“.

Двое младшихъ усѣлись у него на колѣняхъ.

^A
Ninosvili.

Ordo.

El grnza lingvo.

Estis belega vespero.

Senfina blua maro trankvile rigardis eksilentigintajn verdajn ĉirkaŭaĵojn.

Freŝa maja aero vivigadis subĉielan spacon.

Lacigita de laboro taga Kacija Munĝadze apogis hakileton en angulo, eksidis antaŭ dometo (vilagana) sur pecegon de plugita tero kaj alvokis la edzinon:

— Kesarija! aranĝu, pli frue, mia kara, vespermanĝon, mi ja tiom lacigis, ke apenaŭ staras sur la piedoj.

La pli junaj infanoj de Kacija, ekaŭdinte voĉon de la patro, ekkriis unuvoĉe: „Paĉjo revenis el la kampo“, ili elkuris el la dometo kaj ĉirkaŭis sian amin-dan „paĉjon“.

La du pli junaj eksidis al li sur genuojn.

La tria infano ekstaris antaŭ li kaj komencis pinĉi lian barbon.

— „Paĉjo, ĉu vi alportis por mi ruĝkoloran ĉemizeton?“ — demandis lin la plej juna du kaj duon jara knabo.

— „Morgaŭ, morgaŭ mi alportos, fileto“ — ekpromesis Kacija al la malgrandulo kaj karese alpremis lin al sia malkovrita, ŝvita brusto.

En tiu ĉi momento en la pordo aperis edzino de Kacija — Kesarija, ankoraŭ juna kaj bela virino kaj diris al la edzo:

— Post malmulte da tempo, „mĉadi“*) estos bakita. Kesarija vidis, ke trueta ĉemizo de la edzo, el post kiu vidiĝis, en multaj lokoj brunigita de la suno korpo, tuta estis malsekigita de ŝvito. Tial ŝi ankaŭ rapidis satigi kaj dormigi ĉi tiun elturmentitan de laboro homon.

— Mi preskaŭ forgesis, mardon je la tagiĝo mi kune kun Dato devas forveturigi maizon por ĝin vendi.

Veturilon (duradan) ni luis de Petro, unu bovo estos de Dato, kaj la alia estos nia, diris Kacija al la edzino.

*) Pano maiza.

Третій ребенокъ сталъ передъ нимъ и началъ теревать ему бороду.—„Папа, плинесь мнѣ класную лубаску?“—спрашивалъ его самый младшій мальчикъ двухъ съ половиною лѣтъ.—„Завтра, завтра принесе, сыночекъ“—пообѣщавъ Кація малютку и ласково прижалъ его къ открытой, потной груди. Въ это время у дверей появилась жена Каціи—Кесарія, молодая еще и красивая женщина и сказала мужу:

— Еще немного, и мчади *) испечется.

Кесарія видѣла, что дырявая рубаха мужа, изъ которой во многихъ мѣстахъ виднѣлось загорѣвшее отъ солнца тѣло, была вся мокрая отъ пота. Поэтому она и сама торопилась пораньше накормить и уложить этого измученнаго трудомъ человѣка.

— Да, чуть не позабылъ, во вторникъ съ раасвѣтомъ мы съ Дато должны кукурузу повезти на арбѣ для продажи. Арбу наняли у Петра, одинъ быкъ будетъ Дато, а другой нашъ, сказалъ Кація женѣ.

— Слава Богу! Наконецъ-то поодѣваемъ бѣдныхъ дѣтишекъ, съ радостью сказала Кесарія. — Другія еще ничего, а вотъ на Марину ужъ очень больно глядѣтъ. Вчера, бѣдняжка, весь день проплакала—„вонъ“,—говорить,—„какая я уже большая стала, а все нечѣмъ тѣло прикрыть“.—Я съ тоски готова была умереть, глядя на нее.

— А ты думаешь, меня не мучила жалость, что они у меня не одѣтые были. Вотъ, если во вторникъ Богъ поможетъ и удасться кукурузу продать по сходной цѣнѣ, всѣхъ поодѣваю и тебѣ тоже наберу на платье, съ увѣренностью сказалъ Кація.

— Ты обо мнѣ не беспокойся, а вотъ лучше себѣ купи на рубаху, если останутся деньги,—отвѣтила Кесарія и ушла въ хату.

Марина, старшая дочь Каціи, во время этого разговора стояла тутъ же у дверей и слухала родителей. Это была дѣвочка десяти или одиннадцати лѣтъ, со смуглымъ, но красивымъ, привлекательнымъ личикомъ, которое украшали большіе, черные глаза; узкое ситцевое платице, совершенно потерявшее отъ ветхости цвѣтъ, было такъ изорвано, что во многихъ мѣстахъ виднѣлось тѣло. Бѣдная дѣвочка отъ стыда даже переложивъ своими родителями закрывала руками виднѣвшіяся части тѣла. Когда, бывало, Марина завидитъ гостя, то она тотчасъ убѣгала и пряталась за домомъ.

*) Кукурузный хлѣбъ.

— Dank' al Dio! Fine ni ekpovos vesti nian kompatindajn infanojn, ĝoje diris Kesarija: — Aliaj dume havas ion, sed jen Marinan ja rigardi estas domage. Hierau ŝi kompatinda tutan tagon ploris — „jen“, — diras ŝi, — „kia granda mi fariĝis, tamen ankoraŭ ekzistas nenio per kio mi povus kovri mian korpon“. — Mi estis preta morti de malgajeco ŝin rigardante.

Eble vi opinias ke min ne turmentis kompato, ke al ili mankas vesto. Jer se mardon Dio helpos, kaj mi prosperos vendi la maizon por bona prezo, tiam mi ĉiujn vestos kaj por Vi kolektos por robo, kun certeco diris Kacija.

Pri mi vi ne maltrankviligu, sed jen aĉetu por via robo, se restos mono, — respondis Kesarija kaj eniris en la dometon.

Marina, pli maljuna filino de Kacija, dum ĉi tiu parolado staris tie ĉi apud la pordo kaj aŭskultis la gepatrojn. Ĉi tio estis knabino dek aŭ dekonu jara, kun bruna, bela, alloga vizaĝeto, kiun beligis grandaj, nigraj akuloj; mallarĝa kalikota robeto, senkolorigita tute de eluzo, tiel estis ĉifonita, ke korpo vidiĝis en multaj lokoj. La kompatinda knabineto kovradis de honto per fingroj vidigintajn partojn de la korpo eĉ antaŭ siaj gepatroj. Kiam, Marina ekvidas gaston, ŝi tuj forkuras kaj sin kaŝas post la domo. Nun, kiam Marina eksciis, ke la patro decidis vendi maizon kaj aĉeti al ŝi robon, ŝia ĝojo fariĝis senlima.

Ĉe pli maljuna el ceteraj tri infanoj pendis antaŭe kaj sur la dorso nur solaj rubandoj, restoj de la ĉemizo.

Kaj du pli junaj infanoj estis tute nudaj. Do ili maltrankviligis patron. — Kiam — diradis ili — vi aĉetos al ni ĉemizojn. — Precipe demandadis ĉiutage la plej juna, revenintan el kampo patron: — „Paĉjo, ĉu vi „alportis ĉemizeton? jam de longe Kacija volis veturigi maizon en proksiman bazon, ĝin vendi kaj ekipi la familion, sed jen li ne povis trovi bovon (li havis nur unu bovon) aŭ veturilon, jen pluvo malhelpis lin fari preskaŭ tute pretan vojaĝon, jen ia afero aperadis tute ne ĝustatempe, tiamaniere la infanoj de Kacija restis ĝis nun sen vesto.“

Sed nun Kacija jam kredis forte, ke al lia vojaĝo nenio malhelpos, ĉar estis bona vetero kaj Kacija estis preta en ĉiuj rilatoj al ĝi.

Tiu ĉi cirkonstanco aperigis grandan ĝojon en la familio de Kacija. Ĉe ĉiuj de grandulo ĝis malgrandulo vizaĝoj fariĝis gajaj, ĝojaj. En mizera kaj unu-tona vivo de familio vilaĝana sufiĉa estas plej signifna prospero en afero, por aperigi komunan ĝojon.

Apenaŭ Kacija preparigis por vesper-

Теперь, когда Марина узнала, что отец рѣшилъ продать кукурузу и купить ей платье, ей радость стала безграничной.

На старшемъ изъ остальныхъ трехъ дѣтей спереди и на синьѣ высѣли однѣ только ленточки, остатки отъ рубахи.

Двое же младшихъ дѣтей были совершенно наги. Они то и не давали покоя отцу.—„Когда, говорили, купишь намъ рубаху“. Въ особенности, самый младшій каждый день спрашивалъ, вернувшася съ поля, отца:—„Папа, плинешь мнѣ лубаску?“

Давно ужъ Кація собирался отвезти на ближней базаръ кукурузу, продать ее и экипировать семью, но то онъ не могъ достать быка (у него было только одинъ быкъ) или арбу, то дождь помѣшалъ ему совершить всеѣмъ было уже подготовленное путешествие, а то еще какое-то дѣло какъ разъ подвернулось некстати, такимъ образомъ дѣти Каціи до сихъ поръ оставались неодѣтыми.

Но теперь уже Кація твердо вѣрилъ, что его путешествію ничто не помѣшаетъ, такъ какъ стояла хорошая погода, и Кація во всеѣхъ отношеніяхъ былъ подготовленъ къ нему.

Это обстоятельство вызвало большую радость въ семьѣ Каціи. У всеѣхъ отъ большого до малаго лица сдѣлались веселыя, радостныя. Въ бѣдной и однообразной жизни крестьянской семьи достаточно самой незначительной удачи въ дѣлѣ, чтобы вызвать всеобщую радость.

Только что Кація съ семьей приготовился сѣсть ужинать, какъ кто-то кашлянулъ у воротъ и крикнулъ: „Кація!“

— Вотъ проклятые, увидишь, если меня не позовутъ на дорожную работу!—сердито проговорилъ Кація и отправился къ воротамъ.

— Знаешь, Кація, зачѣмъ я пришелъ? Сегодня старшина объявилъ намъ, что ночью проѣдетъ на машинѣ очень важный человѣкъ, и что мы должны по желѣзной дорогѣ поставить караулъ. На мою долю приходится послать восемь человѣкъ. Въ числѣ ихъ и тебѣ придется пойти, а то просто и не придумаю, что дѣлать, сказалъ ему помощникъ старшины.

Это распоряженіе—о посылкѣ изъ ближнихъ селеній сторожей для охраны желѣзнодорожнаго пути—было давно уже извѣстно; впервые поставъ объявилъ живущимъ близъ желѣзной дороги крестьянамъ, что на желѣзнодорожномъ полотнѣ часто происходятъ наѣзды поѣздовъ на скотину.

Поэтому онъ предлагалъ или устроить вдоль полотна загражденіе (пле-

manĝo kun sia familio, kiel iu ektusis ĉe la pordego, kaj ekkriis „Kaciĵa!“

— Jen malbenitaj: vi ekvidos, ke oni min vokos por la voja laborado!—kolere diris Kaciĵa kaj eliris al pordego.

— Ĉu vi scias, Kaciĵa pro kio mi venis?

Hodiaŭ vilaĝestro sciigis nin, ke nokte traveturos per maŝino tre grava homo, kaj ke ni devas starigi sur fervojo gardistojn. De mia flanko mi devas sendi sep homojn. Mi devas kaj vin sendi ĉar mi ne scias, kion fari, diris al li helpanto de vilaĝestro.

Tiu ĉi ordono—sendi el la proksimaj vilaĝoj gardistojn por gardi fervojon—estis jam de longe sciata, por unua fojo observisto sciigis vilaĝanojn logantajn vokosime de la fervojo, ke sur relvojo vagonaroj ofte surveturas brutaron.

Tial li proponis aŭ konstrui laŭ longo de la relvojo barilon, aŭ starigigardistojn por brutaro ne iradu sur la relvojo. La vilaĝanoj rifuzis, dirinte, ke ili povas fari nek tiun nek alian. Por ĉi tiu fojo observisto ne insistis kaj,

tiamaniere tiu ĉi ordono, kvazaŭ estis forgesita, sed post kelke da tempo, kiam vagonaro surveturis bubalon, lokomotivo falis de l' reloj, kelkaj vagonoj rompiĝis kaj suferis konduktoroj, tiam vilaĝestroricevis ordonon skribitan, en kiu estis al li ordonita „sendadi deve gardistojn por gardi fervojan relvojon:— „En kontraŭa okazo“ oni minacis— „lin puni“.

Dum unu—du monatoj ĉi tiu ordono severe estis plenumata. Sed poste, en sekvo de troa malfacileco oni denove preskaŭ ĉesis ĝin plenumadi kaj rememoradis pri ĝi nur post la ricevo de anonco pri traveturo de iu ajn el gravaj estroj, sed en alia tempo oni malmulte maltrakviligadis pri tio ĉi. En tiu sama nokto, kiam, helpanto de la vilaĝestro alvokis Kaciĵa'n por gardi, estis traveturonta unu el „potenculoj de ĉi tiu mondo“.

— Aŭskultu! pro kia kaŭzo vi ĉiam elvokas min! Vere ja ne estas nun mia vico gardi, diris Kaciĵa al la helpanto de vilaĝestro.

— Kiel ĉiam? Ĉu vi forĝesis ke antaŭ lasta fojo mi permesis al vi forlasi la vicon iri por la laboro?—respondis la helpanto de la vilaĝestro.

— Por tio mi ja laboris ĉe Vi sur la kampo.

— Nu, jen kio estas, iru hodiaŭ al la fervojo, helpu min unu tagon en la kampo, kaj pro tio mi pardonos al vi vicon de eliro por laboro vilaĝa en la sekvanta semajno, diris la helpanto, kiu devigadis tiam vilaĝanojn labori por li mem dum unu—du tagoj kaj por tio liberigis ilin de semajna laborado sur vojo societa.

тень), или поставить сторожей, чтобы скотина не ходила по полотну.

Крестьяне отказались, заявив, что они не могут съезжать ни одного, ни другого. В этот раз пристав не настаивал особенно и, таким образом, распоряжение это как-будто забылось, но через некоторое время, когда поезд наехал на буфвола, паровоз сошелъ съ рельсъ, нѣсколько вагоновъ разбилось и пострадали кондукторы, старшина получилъ письменное распоряженіе, которымъ ему предлагалось „обязательно посылать сторожей для охраны желѣзнодорожнаго полотна:—„Въ противномъ случаѣ“—ему обѣщали—„подвергнуть его отвѣтственности“. Въ теченіе одного-двухъ мѣсяцевъ распоряженіе это исполнялось строго. А затѣмъ, въ виду чрезмѣрной трудности, опять почти перестали исполнять его и вспомнили о немъ лишь при полученіи извѣстія о провадѣ кого-либо изъ видныхъ начальствующихъ лицъ, а въ остальное время объ этомъ мало беспокоились.

Въ ту же ночь, когда помощникъ старшины вызывалъ Кацію сторожить, долженъ былъ проѣхать одинъ изъ „сильныхъ міра сего“.

— Послушай, что это ты всегда за меня хватаешься! По правдѣ вѣдь теперь, должно быть, не моя очередь сторожить, сказалъ помощнику Кація.

— Какъ—всегда? А забылъ, какъ передъ этимъ я тебѣ простилъ очередь выхода на работу? — отвѣтилъ помощникъ.

— За это же я отработалъ у тебя въ полѣ.

— Ну, вотъ что, сегодня ступай на желѣзную дорогу, одинъ день помоги мнѣ въ полѣ, а я тебѣ прошу очередь выхода на сельскую работу, которая приходится тебѣ на будущей недѣлѣ, сказалъ помощникъ, который тогда заставлялъ крестьянъ работать одинъ-два дня на своей работѣ и за это освобождал ихъ отъ недѣльной работы на общественной дорогѣ.

— Хорошо, дѣлать нечего! побѣду сегодня сторожить, сказалъ Кація, а самъ про себя обрадовался, что освободился отъ недѣльной работы, а это было хорошее дѣло для одинокаго крестьянина.

— Ну, смотри, не полведи меня, а то насъ обоихъ въ Сибирь укажутъ, сказалъ ему помощникъ на прощанье.

— Да развѣ я тебя когданибудь обманывалъ?—успокоилъ его Кація.

— Что ему нужно?—спросила Кесарія вошедшаго въ хату мужа.

— Важный господинъ, говорить вѣдетъ и велитъ идти желѣзную дорогу сторожить.

Estas bone, kion do fari!

Mi iros gardi hadiaŭ, diris Kaciĵa, en si ekĝojante, ke li liberigis de semajna laboro, kaj ĉi tio estis bona afero por la vilaĝano sola.

— Nu, rigardu, ne metu min en malagrablan situacion, kontraŭokaze oni sendos nin ambaŭ Siberion, diris al li adiaŭante, la helpanto de la vilaĝestro.

— Ĉu mi trompis vin iam?—trankviligis lin Kaciĵa.

— Kion li bezonas?—demandis Kesarija enirintan en dometon edzon.

— Grava persono, diras li, veturas kaj li ordonas al mi iri por gardi la fervojon.

— Vi ja laciĝis tiel forte, ĉu vi povas ankoraŭ gardi?

— Li promesis liberigi min de laboro publika, ĉi tio ja por ni ne estas ŝerco!... jes, ĉi tio vere ne estas ŝerco, se li ne trompos... Jes bone... sed mi estas tiel laciĝita... malbenituloj. Mi pensis, venos mi hejmen kaj bone dormos.—Mi pensis tiel, sed jen kiel spite, elsaltis el ie hodiaŭ grava persono kaj ĉiujna tie diablajo!...

— Kion do mi mizera devas fari. Se mi povus, mi irus anstataŭ vi, diris kun la kondolenco edzino.

— Vi bone faros, se iros almenaŭ por amuzi hodiaŭajn gardistojn. Estas ja ili bedaŭrindaj, ili enuos, eksercis Kaciĵa.

— Nu, denove komencis vi neĝustatempe ŝerci; ne tion mi diras.

— Kaj ne estas dece paroli, se ni devas fari bonon, certe, decas fari sen paroladoj.

— Nu, nu, kemencis jam vi laŭ via maniero, ho... malbelulo! karese riproĉis sian edzon Kesarija.

Dum la vespermanĝo ili detale konsideris demandon, kiom da maizo ili povas vendi, kion ili devos prepari por la mardo k. t. p.

Post la vespermanĝo Kaciĵa pendis je ŝultro sian pafilon,—„nu gardu bone la domon—antaŭadmonis li laŭ sia kutimo la familion kaj foriris.

— „Kien vi iras, paĉjo, ĉu ĉemizon ruĝkoloran vi alportos?“—ekkriis post li la pli juna fileto.

— „Ke ili renversigu kun ilia graveco!“.. ĉu povas li, tiel elturmentita, elteni tutan nokton sen dormo?“ ekmurmuris Kesarija.

Al Kaciĵa ne unu fojon antaŭe okazis gardi la fervojon, tial li jam sciis, kie li devis stari. Li venis al difinita loko, starigis pafilon, apogis sin sur ĝin kaj ekstaris. Ne pasis eĉ duono da horo, kiel klaran, stelan ĉielon eklumis plena luno, elnaĝinta malrapide el post montoj. Ĝia malforto kaj delikata luno kovris teron trankviliĝintan. Ombroj de grandaj arboj kuŝis senmove laŭ diversaj direktoj. Ŝajnis, ke ia mis-

— Ты же так сильно умирился, как ты еще можешь сторожить?

— Онъ обѣщалъ освободить меня отъ общественной работы, а это вѣдь для насъ не шутка!..

— Да, это и впрямь не шутка, если не обманеть...

— Да, хорошо... но я такъ измученъ.. проклятые! Думалъ — приду домой и высплюсь хорошенько. — Думалъ, а вотъ, какъ на зло, сегодня и выскочилъ откуда-то важный господинъ и всякая тамъ еще чертовщина!..

— Что жъ мнѣ дѣлать несчастной!.. Если бы могла, пошла-бы за тебя, — съ участіемъ сказала жена.

— Хорошо сдѣлаешь, если пойдешь покрайней мѣрѣ позабавить сегодняшнихъ сторожей. А то вѣдь жаль ихъ, они соскучатся, пошутить Кація.

— Ну, пошелъ опять по своему шутить не-кстати; я не то говорю.

— Да и говорить не нужно, коли добро дѣлать, такъ ужъ, конечно, лучше дѣлать безъ разговоровъ.

— Ну, ну, пошелъ уже по своему, у... гадкій! ласково пожурила Касарія мужа.

За ужиномъ они подробно обсудили вопросъ о томъ, сколько кукурузы они могутъ отложить для продажи, что нужно приготовить ко вторнику и прочее.

Послѣ ужина Кація перекинулъ черезъ плечо свое ружье, — „ну, смотрите хорошенько за домомъ“ — предупредилъ онъ по обыкновенію семью и отправился.

— „Куда идешь, папа, класную лубаску плинесешь?“ — крикнулъ ему вслѣдъ младшій сынишка.

— „Чтобъ имъ провалиться съ ихъ важностью!.. какъ оны, такой измученный, можетъ продержаться всю ночь безъ сна?“ — проворчала Кесарія.

Каціи не разъ приходилось раньше караулить желѣзную дорогу, а потому онъ уже зналъ, гдѣ ему надо становиться. Онъ пришелъ къ назначенному мѣсту, поставилъ ружье, оперся на него и сталъ. Не прошло и полчаса, какъ ясное, звѣздное небо освѣтила полная луна, тихонько всплывшая изъ за горы. Слабый и нѣжный свѣтъ ея покрывалъ затихшую землю. Тѣни большихъ деревьевъ неподвижно лежали въ разныхъ направленихъ. Кажалось, что какое-то таинственное существо сладко засыпало въ тишинѣ природы, и только одинъ соловей нарушалъ покой ночи, съ увлеченіемъ насвистывая свою пѣсню, словно убаюкивалъ затихшую землю.

Кація стояла неподвижно и упорно смотрѣлъ въ одно мѣсто, подъ кустъ, куда не проникалъ лунный свѣтъ.

Не подумайте, читатель, что у Каціи разыгралась фантазія отъ такой

tera estaĵo komencis dolĉe dormi ĉe la silento de la naturo, sed nur sola najtingalo rompadis noktan trankvilecon, fajfante forloge sian kanton, kvazaŭ enluladis trankviligitan teron.

Kaciĵa estis staranta senmove kaj obstine rigardis en ian lokon sub arbeto, kien ne penetradis la lumo luna.

Ne pensu, leganto, ke Kaciĵa fantazi komencis kaŭze de tia poezia nokto; lin malproksimen fortiris revo, kaj tial li rekte rigardis ien.

Kaciĵa havis neniajn dolĉajn rememorojn, ligitajn kun nokto poezia: nek kisojn de la edzino, nek gajan vespermanĝon sur verda herbeto, nek amklarigojn kun koramiko kaj nenion similan. En sia vivo li neniam havis tempon por promeni brako ĉe brako kun karulino kaj ĝui belegaĵojn de la naturo, aŭ por atendi karulinon en senpacienca ekscitiĝo dum nokto luna. Kaciĵa nenion komprenadis en romanoj.

Jen estas tuta historio de lia amo. Ian vesperon li edziĝis kun sia Kesarija kaj, de tiu tago, ili trenadis la vivon.

Se, li povis ion rememori dum nokto luna, tio estas nur hakileto, plugileto, durada veturilo, nokta laborado k. t. p.

Sekve kion signifis la rigardo, malvarmeginta en unu direkto?

Ĝi atestis malfacilajn malĝojajn pensojn.

— „Oni ĉion postulas de kompatinda vilaĝano!“ — pensis en si mem Kaciĵa, — nutru la familion, pagu regnan depagon, plenumu vojan devon, gardu ferfojon, al ĉiu vi devas obei, kaj servi! Ne, tre malfeliĉe estas aranĝita vivo de l'vilaĝano!.. Jen nun, oni diras, traveturos grava persono... Eble multaj gravaj personoj ekzistas en la mondo, se estas postulata tiel multe da servo por ili... Gravaj sinjoroj!.. La helpanto de l'vilaĝestro diris al mi, ke por lia demando: — kiu veturas, — oni respondis al li: „ĉi tio ne estas via afero“. Tio ĉi ne estas nia afero! Nia afero estas gardi kiam oni al ni ordonas, kaj se ni ne ekvolos, tiam oni ekzilos nin Siberion... Kaj kia loko estas tiu ĉi Siberio?... Devas esti loko tre malbona... Estas tre interese scii, ĉu oni ne ekzilas gravajn sinjorojn en Siberion? Hml.. nu kia mi estas malsaĝulo! Gravaj personoj ili ja mem ekzilas tien la aliajn, ili ja ne ekzilos ilin mem.

Kia malfeliĉo! Vilaĝano devas pagi, servi, obei, kaj se li eraras maltrafos, marŝu en Siberion!.. Mi volus scii kion faradus sinjoroj se ne ekzistus en la mondo vilaĝanoj? Aŭ ekzistu ili, sed jen, ekzemple, se mi ne elirus kaj ne volus gardi? ni diru, mi ne ektimis Siberion. Hml! pri ĉio povas imagi homo! Ne obei, ne, kontraŭe, jen oni nur unu

поэтической ночи; его далеко унесла мечта, и потому-то онъ смотрѣлъ куда-то въ упоръ.

У Кация не было никакихъ сладкихъ воспоминаній, связанныхъ съ поэтической ночью: ни поцѣлуевъ жены, ни веселаго ужина на зеленой травѣ, ни объясненій въ любви передъ другомъ сердца и ничего подобнаго. Онъ никогда въ своей жизни не имѣлъ времени на то, чтобы гулять подь руку съ милой и наслаждаться прелестями природы, или чтобы въ лунную ночь въ нетерпѣливомъ волненіи дожидать милую. Кация въ романахъ ничего не понималъ.

Вотъ вся исторія его любви. Въ одинъ вечеръ онъ повѣнчался со своей Кесаріей и, начиная съ того дня, они тянули вмѣстѣ лямку жизни.

Если онъ могъ вспомнить въ лунную ночь о чемъ-нибудь, такъ это только о тяпкѣ, сохѣ, арбѣ, ночной работѣ и т. п.

Такъ что-же означалъ взгляды, застывшій въ одномъ направленіи?

Онъ свидѣтельствовалъ отяжелыхъ, печальныхъ мысляхъ.

— Чего только не требуется отъ несчастнаго мужика! — думалъ про себя Кация, — семью прокуроръ, казенный налогъ заплати, писцу заплати, учителю заплати, дорожную повинность отбуди, караулить желѣзную дорогу выходи, всѣмъ повинуйся, каждому служи! Нѣтъ, ужъ очень несчастливо устроена жизнь мужика!..

Теперь вотъ, говорятъ, проѣдетъ важный господинъ... Должно быть, ужъ очень много важныхъ господъ на свѣтѣ, что такъ много службъ для нихъ требуется... Важные господа... Помощникъ старшины говорилъ мнѣ, что на его вопросъ: — кто ѣдетъ, — ему отвѣтили: „какое тебѣ дѣло“. Какое намъ дѣло! Наше дѣло, когда прикажутъ, сторожить, а не захотимъ, такъ въ Сибирь укатаютъ... А что это за мѣсто такое Сибирь?.. Должно быть очень скверное!.. А интересно-бы знать, важныхъ господъ не сылаютъ въ Сибирь? Гм!.. ну и дуракъ же я! Вѣдь важные-то господа и сылаютъ туда другихъ, а не сошлютъ-же они сами себя...

Что за несчастье! Мужикъ плати, служи, повинуйся, а если въ чемъ ошибся, провинился, маршъ въ Сибирь!..

Хотѣлось-бы знать, что бы стали дѣлать господа, если-бы на свѣтѣ не было мужиковъ? Или пусть-бы они были, но вотъ, положимъ, я не вышелъ и не сталъ сторожить? скажемъ, не испугался я Сибири... Гм!.. чего не подумаетъ человѣкъ! Не то, чтобы не повиноваться, а вотъ только разъ

fojon diris ke mi iru, kaj mi tuj ektenigis tien ĉi. Dio, kiaj teruraj lesoj naskiĝas hodiaŭ en mia kapo! En tiu momento Kacija ekrigardis ĉielon kaj diris: „do sufiĉe da tempo pasis. Estas eble, ke hodiaŭ neniu traveturos“. Post tio Kacija pense aliris al la supozata vojaĝo en durada veturilo: „Ne malbone ja aranĝiĝis, ĉio koncarnanta mian vojaĝon. Se mi hodiaŭ matene ne renkontus Dato'n, kiu scias, eble mi ne prosperus forveturi eĉ mardon, kaj nun, glor'al Dio, mia veturilo ekkrakas mardon je la tagiĝo. Okazadis ke, reveninte de l'kampe, tuj kiam mi ekrigardis mian familion, eĉ larmoj aperadis sur miaj okuloj. Estas jam preskaŭ tempo edzinigi Marina'n, kaj ŝi, kompactinda infano, dum'e kovras sian nudan korpon per la fingroj. Hodiaŭ vespere la pli juna infano ekkriis post mi: „Paĉjo, ĉu alportos vi ĉemizeton?“ Dio, helpu min! Kia feliĉo estos por mi, kiam mi plenvestos ilin. Jes, nun ne estas longe: — sabato, dimanĉo, lundo kaj mardo. Nur devas pasi kvar tagoj“.

Longe, longe pensis Kacija pri ĉi tiu afero. Poste lin, lacigitan fizike kaj morale, komencis venki dormo. Por ne cedi al ĝi, Kacija komencis iradi antaŭen kaj malantaŭen.

„Kial do neniu aperas, malbenita!“ diris li al si mem. Longe iradis Kacija, la luno komencis malleviĝi, tamen la vagonaro ne montriĝis. „Malbenon, mi kelke da fojoj apenaŭ falis, tiel forte mi deziras dormi. De la mateno ĝis la vespero mi fleksiĝadis super hakileto, kaj nun oni ordonas ke mi ne dormu dum la tuta nokto... kiu povas ĉi tion elteni!“ ekpensis Kacija kaj streĉis lastajn siajn fortojn por plifortigi, sed tuj eksentis en sia korpo ian rigidigon, dormo komencis venki lin tiel forte, ke Kacija ne povis plu kontraŭstari.

— „Mi permesu al mi iomete dormeti, mi trompos min, kaj poste mi fariĝos pli maldormema“ — ekpensis Kacija, metis la pafilon sur la brakoj kaj sin kuŝigis, metinte la kapon sur relon. — „Mia kapo kuŝos sur relo, sekve, se aliros maŝino mi tuj ekaŭdos kaj vekiĝos“ — ekpensis Kacija kaj fermis okulojn. Kacija, kuŝinte kapon sur relo, dormis. Dume la luno, kvazaŭ ensorĉita rigrigardis lin de supre. Najtingalo dolĉe fajfadis sian mirindan trilon. Ne pasis eĉ duono da horo kiam la vagonaro montriĝis. Ĝiaj poluritaj, kun orumaĵo, vagonoj brilis blindige ĉe la luna lumo; la lumo de multego da kandeloj el la fenestroj agrable kunfluigadis kun la vagonoj radoj, ruliĝis tiel flue kaj senbrue, kvazaŭ ili ne volis rompi la dormon de Kacija. Jen ia vagonaro alproksimiĝis al Kacija. Kacija rapediĝis spiron, kvazaŭ jen jen li vekiĝos

крикнули мнѣ, чтобы шель, и я тотчасъ же потащился сюда...

Господи, какія страшныя мысли приходятъ мнѣ сегодня въ голову! Тутъ Кація взглянулъ на небо и промолвилъ: „однако порядочно времени прошло. Можетъ нынче никто и не пройдетъ“. Послеъ этого Кація перешель мысленно къ предполагаемому путешествію на арбахъ: „А вѣдь недурно устроилось дѣло моей повѣдки. Кабы сегодня утромъ не встрѣтилъ Дато, кто знаетъ, еще и во вторникъ бы не удалось повѣхать, а теперь, слава Богу, во вторникъ съ разсвѣтомъ заскрипило арбой. Бывало, вернувшись съ поля, какъ взглянулъ на свою семью, такъ даже слезы на глаза навертываются. Марину чуть уже не пора замужъ отдавать, а она бѣдное дитя, руками прикрываетъ голое тѣло. Сегодня вечеромъ младшій ребенокъ крикнулъ мнѣ вслѣдъ: „Папа, а лубаску принесешь?“ Господи, помоги мнѣ! Какое это

будетъ для меня счастье, когда я ихъ поодѣваю. Да, теперь уже недолго:—суббота, воскресенье, понедельникъ и вторникъ. Всего четыре дня въ промежуткѣ.“

Долго, долго думалъ Кація надъ этимъ предметомъ. За тѣмъ его, физически и духовно, что мленнаго, сталъ одолевать сонъ. Что бы не поддаться ему, Кація сталъ расхаживать взадъ и впередъ.

„Что же никто не показывается, проклятый!“ говорилъ онъ самъ съ собою. Долго ходилъ Кація, луна стала спускаться внизъ, а позадъ все не показывался. „Проклятіе, нѣсколько разъ чуть не упалъ, такъ вѣрнѣе спать хочется. Съ утра и до вечера гнулся надъ тяпкой, теперь велятъ всю ночь не спать... кто это можетъ выдержать!“ произнесъ Кація мысленно и напрягъ послѣднія силы, чтобы подкрѣпиться, но тотчасъ же почувствовалъ въ тѣлѣ какое-то омертвѣніе, желаніе сна стало такъ сильно одолевать его, что Кація больше не могъ сопротивляться.

kaj eksaltos sur piedoj. Sed ne, Kacija nur songis, ke li eksaltis. Al li ŝajnas en songo ke li ankoraŭ de malproksime ekaŭdis la alproksimiĝon de la vagonaro, eksaltis, bonigis la pafilon en manoj kaj staras kiel bravulo. Li vidas, ke ruliĝas vagonaro tuta el oro; en ĝi sidas homoj, vestitaj en oro; kvazaj, ili severe rigardas Kacija'n, kvaŭzaŭ pro tio, ke ili jam scias pri lia dormo. Kacija deziras peti pardonon, sed ne povas, lia lango neniel turnas sin.—„Dio, pereigis mi mian familion!—pensas Kacija,—oni min ekzilos Siberion!..“

En sekvo de tiu ĉi songo nome rapidigis Kacija la spiradon. La radoj de la vagonaro surglitis la relojn sur kiuj kuŝis Kacija kaj daŭrigis sian vojiradon.

Je la tagiĝo gardisto fervoja trovis la mortinton sur relvojo kies kapo estis deŝirita. Ĉi tio estis Kacija Mungadze.

Trad. Nauko.

точку подремлю, обману себя, а потомъ стану бодрѣе — подумалъ Кація, положилъ ружье на руки и улегся, положивъ голову на рельсу.—„Въ случаѣ придетъ машина, а моя голова будетъ на „рейнцѣ“, тотчасъ же услышу и вскочу“,— подумалъ онъ и закрылъ глаза. Спалъ Кація, положивъ голову на рельсу. А полная луна, словно очарованная, глядѣла на него сверху. Соловей сладко насвистывалъ свою чудную трель.

Не прошло и полчаса, какъ показался повѣдь. Его полированные, съ позолотой, вагоны ослѣпительно блестяди при лунномъ свѣтѣ; свѣтъ множества свѣчей изъ оконъ пріятно сливался съ луннымъ свѣтомъ, а вагонныя колеса катились такъ плавно и беззвучно, словно не хотѣли нарушить сонъ Каціи. Вотъ, повѣдь приблизилась къ Каціи. Кація участилъ дыханіе, какъ будто, вотъ-вотъ проснется и вскочить на ноги. Но нѣтъ, Каціи только приснилось, что онъ вскочилъ. Ему кажется во снѣ, что онъ еще на-

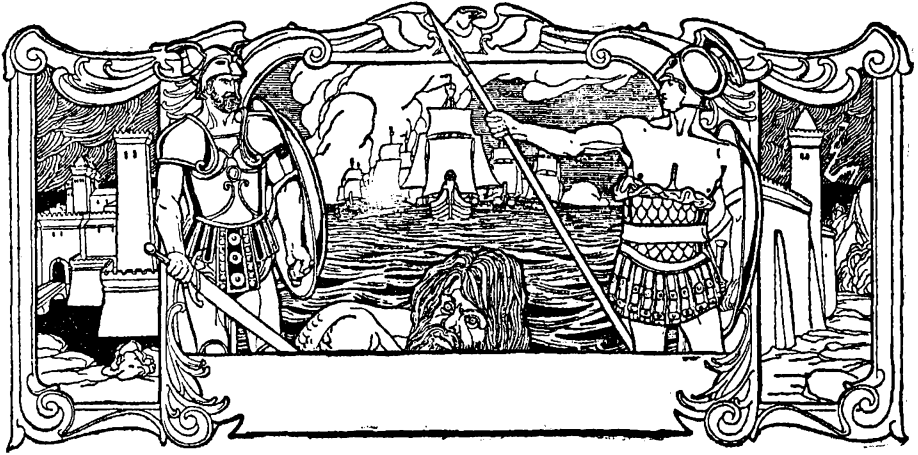
дали услышалъ приближеніе поѣзда, вскоцилъ, поправилъ въ рукахъ ружьё и стоитъ молодцомъ.

Видитъ, идетъ поѣздъ, весь золотой; въ немъ сидятъ люди, одѣтые въ золото; бритые, они сердито смотрятъ на Кацію, какъ будто потому, что они уже знаютъ, что онъ спалъ. Кація хочетъ просить прощенія, но не можетъ, языкъ никакъ не повернет-

ся.—„Боже, погубилъ я семью!—думаетъ Кація,—въ Сибирь сошлютъ!..“

Велѣдствие этого-то сна и участилъ Кацію дыхание. Колеса поѣзда скользнули по рельсѣ, на которой лежалъ Кація и продолжали своей путь...

На разсвѣтѣ желѣзнодорожный сторожъ нашель на полотнѣ мертвеца, у котораго была оторвана голова.— Это былъ Кація Мунджадзе.

Соединенные Штаты Европы.

Подъ такимъ заглавіемъ помѣщена въ № 3 (1908 г.) нѣмецкаго журнала „Menschheitsziele“ статья нашего соотечественника г. И. Новикова, небезызвѣстнаго за-границей дѣятеля такъ наз. „мирнаго движенія“. Въ послѣднее время движеніе въ пользу мира — или, какъ его называютъ въ литературѣ, пацифизмъ—достигло довольно большихъ размѣровъ, особенно въ Зап. Европѣ. Всеобщее вниманіе привлекаютъ періодическіе „конгрессы мира“, а такіе дѣятели пацифизма, какъ лауреатъ Нобелевской преміи, Фредерикъ Пасси, нѣмецкая писательница Берта фонъ-Зуттнеръ и нѣкоторые другіе пользуются вполне заслуженной популяриностью энергичныхъ „апостоловъ мира“ *).

Къ пацифизму можно относиться различно; можно видѣть въ немъ движеніе, способное дѣйствительно осушествить свою великую задачу—уничтоженіе войнъ и созданіе благоприятныхъ условій для международнаго мира, но можно, съ другой стороны, отрицательно относиться къ

Unuigitaj Ŝtatoj de Eŭropo.

Sub tia titolo estas presita en N 3 (1908 j.) de germana revuo „Menschheitsziele“ artikolo de nia samlandano s-ro I. Novikov, iom konata en la eksterlando aganto de tiel nom. „paca movado“. Dum la lasta tempo la movado por la paco—aŭ, kiel ĝin oni nomas en literaturo, pacifismo—atingis sufiĉe grandan amplekson, precipe en la Okcid. Eŭropo. Ĝeneralan atenton allogas periodaj „kongresoj de la paco“, kaj tiaj agantoj de la pacifismo, kiel la laŭrito de l’Nobela premio, Frederiko Passy, la germana verkistino Berta von—Suttner kaj kelk. al. havas tute merititan popularecon de energiaj „apostoloj de paco“ *).

Al pacifismo oni povas rilati diversmaniere: oni povas vidi en ĝi movadon, kapablan efektive realigi sian grandan problemon—forigon de militoj kaj kreon de favoraj kondiĉoj por la paco internacia, sed oni povas, de alia flanko, negative rilati al tiu ĉi movado, malkonfesi en rekomenditaj de ĝi reformoj (aranĝo de internacia juĝo kaj sim.) signifon de efektivaj rimedoj por solvo de la demando pri milito kaj paco kaj

*) Отмѣтимъ кстати и издающійся въ Парижѣ на языкѣ есперанто журналъ „Espero Pacifista“.

*) Ni notu ĝustaloke ankaŭ la eldonatan en Parizo en la lingvo Esperanto revuon „Espero Pacifista.“

этому движению, отвергать за рекомендуемыми имъ реформами (установленіе междунагоднаго третейскаго суда и т. п.) значеніе дѣйствительныхъ средствъ для рѣшенія вопроса о войнѣ и мирѣ и ожидать выполненія задачи, которую ставятъ себѣ пацифисты, отъ совершенно иныхъ общественныхъ движеній и совершенно иными средствами. Во всякомъ случаѣ, какъ бы ни относиться къ пацифизму, самый фактъ существованія организованнаго движенія въ пользу мира и довольно громкая и энергичная пропаганда „мирнаго“ идеала являются очень характерными чертами нашего времени, когда наряду съ расцвѣтомъ цивилизаціи весь міръ переживаетъ эпоху крайняго напряженія милитаризма, и вся политика культурныхъ государствъ развивается подъ грознымъ „знакомъ войны“. Идеи пацифизма достойны вниманія, и вопросъ о томъ, что хотеть и можетъ сдѣлать „мирное движеніе“,—вопросъ неспрадный для тѣхъ, кого интересуетъ настоящее и будущее современной цивилизаціи. Поэтому мы и останавливаемся на статьѣ г. Новикова, излагающей идеи пацифизма.

Но бываетъ пацифизмъ и пацифизмъ. Движеніе въ пользу такою обще-человѣческаго идеала, какъ достиженіе постояннаго междунагоднаго мира, должно идти рука объ руку съ широкимъ демократическимъ движениемъ нашего вѣка, черпать въ немъ силу для построенія своего идеала и искать общихъ съ нимъ средствъ для осуществленія своихъ цѣлей. Такъ должно быть, если пацифизмъ хотеть стать обще-человѣческимъ движениемъ, — но такъ не всегда бываетъ. Одинъ изъ пацифистовъ, авторъ названной статьи, г. Новиковъ (мы не отождествляемъ его съ остальными пацифистами) совершенно иначе смотритъ на это движеніе и въ своихъ разсужденіяхъ о будущихъ „Соединенныхъ Штатахъ Европы“ основывается на такихъ доводахъ и высказываетъ такіе взгляды, которые нивзводятъ великое мирное движеніе на степень довольно жалкой и наивной, во всякомъ случаѣ, не-научной политической утопіи, заманчивой лишь съ точки зрѣнія „среднихъ классовъ“ общества и имѣющей въ виду интересы ихъ обогащенія.

Мы остановимся на нѣкоторыхъ мѣстахъ статьи г. Новикова, чтобы показать на его примѣрѣ не то, какъ слѣдуетъ защищать и пропагандировать идеи „мирнаго движенія“, а то, какъ не слѣдуетъ дѣлать этого.

Начинаетъ свою статью г. Нови-

atendi plenumon de la problemo, kiun metas antaŭ si pacifistoj, de tute aliaj socialaj movadoj kaj per tute aliaj rimedoj. En ĉia okazo, kiel oni ajn rilatus al la pacifismo, la mem fakto de ekzistado de organizita movado por paco kaj sufiĉe laŭta kaj energia propagando de l' „paca“ idealo estas tre karakteraj trajtoj de nia tempo, kiam samtempe kun disfloro de civilizacio la tuta mondo travivas epokon de l'ekstrema akreco de militarismo, kaj la tuta politiko de kulturaj regnoj disvolviĝas sub minaca „signo de milito“. La ideoj de l' pacifismo meritas atenton, kaj demando pri tio, kion deziras kaj povas fari la „paca movado“, — estas demando nevana por tiuj, kiujn interesas estanto kaj estonteco de l' nuntempa civilizacio. Tial ni haltas sur la artikolo de s-ro Novikov, traktanta la ideojn de l' pacifismo.

Sed estas pacifismo kaj pacifismo. Movado por tia ĝenerale—homa idealo, kiel atingo de l'konstanta internacia paco, devas paŝi, mano kun mano, kun la larĝa demokratia movado de nia centaŭro, ĉerpi el ĝi forton por konstruo de sia idealo kaj serĉi komunajn kun ĝi rimedojn por efektivigado de siaj celoj. Tiel devas esti, se la pacifismo deziras fariĝi ĝenerale—homa movado, — sed tiel ne ĉiam estas. Unu el pacifistoj, la aŭtoro de l' nomita artikolo, s-ro Novikov (ni ne samigas lin kaj ceterajn pacifistojn) tute alie rigardas sian movadon kaj en siaj konsideroj pri estontaj „Unuigitaj Ŝtatoj de Eŭropo“ sin apogas sur tiaj argumentoj kaj esprimas tiajn opiniojn, kiuj mallevas la grandan pacan movadon ĝis grado de sufiĉe mizera kaj naiva, ĉiaokaze, ne—scienca politika utopio, allogema nur de l'vidpunkto de „mezaj klasoj“ de l' societo kaj zorganta pri interesoj de ilia pliriĉiĝo.

Ni haltos sur kelkaj lokoj de l' artikolo de s-ro Novikov por montri per lia ekzemplo ne tion, kiel oni devas defendi kaj propagandi la ideojn de l' „paca movado“, sed tion, kiel oni ne devas fari tion ĉi.

En la mem komenco de sia artikolo s-ro Novikov tuj kategorie sin limigas de la socialismo.

„La movado por la paco ne estas celo, sed estas nur rimedo. La celo, kiun ni persekutas, estas la plej granda sumo de feliĉo por la plej eble granda nombro da homoj. De tiu ĉi vidpunkto la movado pacifisma persekutas tiun saman celon, kiel ankaŭ la socialismo. Sekve, la pacifismo estas parto de l' socialismo, kaj ĉiu socialisto — necese estas samtempe ankaŭ pacifisto. Sed ne malfacile estas pruvi, ke al socialistoj neniam prosperos atingi la plej grandan sumon de feliĉo por la plej eble granda nombro da homoj. La socialistoj volas detru la

ковъ съ того, что сразу рѣшительно отмежевывается отъ социализма.

„Движеніе въ пользу мира не является цѣлью, а служить только средствомъ. Цѣль, къ которой мы стремимся, есть наибольшая сумма счастья для возможно большаго числа людей. Съ этой точки зрѣнія движеніе въ пользу мира преслѣдуетъ ту же цѣль, что и социализмъ. Слѣдовательно, пацифизмъ составляетъ часть социализма, и каждый социалистъ — по необходимости въ то же время и пацифистъ. Но не трудно доказать, что социалистамъ никогда не удастся достигнуть наибольшей суммы счастья для возможно большаго числа людей. Соціалисты хотятъ уничтожить вражду между націями. Это вполне справедливо. Къ несчастью, социализмъ, желая объединить всѣ націи, въ то же время поддерживаетъ внутри каждой изъ нихъ непрерывную борьбу между капиталомъ и трудомъ. Борьба эта въ гораздо большей степени будетъ препятствовать развитію благосостоянія народныхъ массъ, чѣмъ милитаризмъ съ международной анархіей нашихъ дней.

„Соціалисты, такимъ образомъ, никогда не будутъ въ состояніи разрѣшить социальный вопросъ. Разрѣшить этотъ вопросъ можемъ только мы—друзья мира. Потому что въ конечномъ счетѣ социальный вопросъ сводится къ политической организаціи челоѣчества. Для того, чтобы каждый былъ въ состояніи выносить на рынокъ максимумъ продуктовъ, онъ долженъ обладать полной личной и имущественной безопасностью. Эта безопасность можетъ быть обезпечена индивиду посредствомъ гражданскаго и уголовнаго права. Политическая организація есть не что иное, какъ средство придать силу удовлетворительнымъ образомъ гражданскому и уголовному праву. Когда челоѣчество будетъ пользоваться общими учреждениями, обезпечивающими полную безопасность націй, тогда произойдетъ всякаго рода благъ достигнетъ такого развитія, какое только вообще возможно на нашей землѣ. Тогда будетъ и максимумъ благосостоянія, и можно будетъ говорить о разрѣшеніи социального вопроса“.

Въ приведенной цитатѣ г. Новиковъ удачно, со своей точки зрѣнія, противопоставляетъ своему пацифизму—социализмъ. Соціалистовъ и г. Новикова раздѣляетъ, дѣйствительно, понимание самой сущности социального вопроса. Разрѣшеніе социального вопроса заключается вовсе не въ представленіи каждому индивиду возможности „выносить на ры-

malamikecon inter la nacioj. Tio ĉi estas tute justa. Malfeliĉe, la socialismo, volante unuigi ĉiujn naciojn, en la sama tempo subtenas en interno de ĉiu el ili senĉesan bataladon inter kapitalo kaj laboro. Tiu ĉi batalado en multe pli alta grado malhelpados al la disvolvigado de l'bonstato de popolaj amasoj, ol la militarismo kun la internacia anarĥio de niaj tagoj.

„La socialistoj, tiel, neniam povos solvi la socialan problemon. Solvi tiun ĉi problemon povas sole ni—amikoj de l'paco. Ĉar en lasta linio la sociala problemo estas politika organizacio de la homaro. Por ke ĉiu povus portadi sur la markton la maksimumon de produktoj, li devas posedi plenan personan kaj bienan sendanĝerecon. Tiu ĉi sendanĝereco povas esti garantiita al la individuo per la civila kaj kriminala rajto. Politika organizacio estas nenio alia ol rimedo doni per kontentiga maniero forton al la civila kaj kriminala rajto. Kiam la homaro uzados komunajn instituciojn, garantiantajn plenan sendanĝerecon de la nacioj, tiam la produktado de ĉiuj specaj bonaĵoj atingos tian disvolviĝon, kiu estas nur ĝenerale ebla sur nia tero. Tiam estos ankaŭ la maksimumo de l'bonstato, kaj oni povos paroli pri la solvo de l' sociala problemo“.

En la notita citato s-ro Novikov sukcese, de sia vidpunkto, kontraŭmetas al sia pacifismo—la socialismon. La socialistojn kaj s-ron Novikov dividas, efektive, la kompreno de la mem esenco de l'sociala problemo. La solvo de l'sociala problemo konsistas tute ne en ebligo por ĉiu individuo „portadi sur la markton la maksimumon de produktoj“, kiel opinias s-ro Novikov, sed en la justa distribuado de produktoj. S-ro Novikov zorgas pri la kreo de plej bonaj kondiĉoj por interŝanĝo de produktoj, dum la socialistoj vidas malbonon de la nuntempa societo en maljusta distribuado de ili. Kaj de la vidpunkto de l'sociala problemo „la maksimumo de l'bonstato“, estas ne produktado de l'plej granda kvanto de bonaĵoj, sed atingo de plej egalmezura distribuado de bonaĵoj inter ĉiuj partoj de l' sociala tuto. Tiu ĉi atingo povas efektiviĝi, ĉiaokaze, ne per la plej kontentiga funkciado de l'civila kaj kriminala rajto, ĉar ili ambaŭ povas en la ekonomia regiono garantiiti nome nur la „bienan sendanĝerecon“, sed tute ne justan solvon de tiaj problemoj, kiel senlaboreco, rajto de laboro, distribuado de laborista pago kaj de aliaj specoj de enspezo, kiuj estas la esenco de l' sociala problemo. La argumentado de s-ro Novikov estas tre proksima al opinioj derepresentantoj, de l' kapitalista principo en nia societo kiujn interesas nur plivastigo de l' pro-

нокъ максимумъ продуктовъ“, какъ думаетъ г. Новиковъ, а въ справедливомъ распредѣленіи продуктовъ. Г. Новиковъ заботится о созданиіи лучшихъ условий для обмена продуктовъ, тогда какъ социалисты видятъ зло современнаго общества въ несправедливомъ ихъ распредѣленіи. И съ точки зрѣнія соціального вопроса „максимумомъ благосостоянія“ является не производство наибольшаго количества благъ, а достиженіе наиболѣе равномернаго распредѣленія благъ между составными частями общественнаго цѣлаго. Достиженіе это можетъ произойти, во всякомъ случаѣ, не посредствомъ болѣе удовлетворительнаго дѣйствія гражданскаго и уголовного права, такъ какъ то и другое можетъ въ экономической области обезпечить именно только „имущественную безопасность“, а вовсе не правильное рѣшеніе такихъ проблемъ, какъ безработица, право на трудъ, распредѣленіе заработной платы и другихъ видовъ дохода, которыя и составляютъ сущность соціального вопроса. Аргументація г. Новикова очень близка къ взглядамъ представителей капиталистическаго начала въ нашемъ обществѣ, которые интересуютъ лишь расширеніе производства, увеличеніе возможности „выносить на рынокъ максимумъ продуктовъ“ и, конечно, связанное съ этимъ увеличеніе прибыли. Мечты о собственномъ благополучіи прикрываются фразами о счастѣ „возможно болѣе шаго числа людей“. Соціалисты, какъ извѣстно, ставятъ своей цѣлью возможно полное счастье въ сѣхъ людей...

Для того, чтобы объяснить, что собственно слѣдуетъ понимать подъ „политической организаціей человечества“, т. е. подъ „объединеніемъ человеческого рода“, г. Новиковъ обращается къ примѣру объединенія Германіи. „Послѣ 1815 года Германія не была объединена. Многіе годы стремилась она къ этому объединенію. Оно было осуществлено въ 1870 г. Что же это значитъ на самомъ дѣлѣ? Только то, что въ 1870 году въ Германіи были созданы общія учрежденія, оказавшіяся вполне жизнеспособными“. То же должно имѣть мѣсто и по отношенію ко всему человечеству; это и выясняетъ г. Новиковъ послѣ слѣдующаго довольно страннаго замѣчанія:

„Мы, пацифисты, не стремимся къ вѣчному миру, какъ намъ это приписываютъ. Мы не такъ наивны. Мы знаемъ не хуже нашихъ противниковъ, что вѣчный миръ царить толь-

duktado, pligrandigo de l' povo „portadi sur la markton la maksimumon de produktaj“ kaj, kompreneble, la kunligita kun tio ĉi pligrandiĝo de l' profito. Revoj pri sia propra bonstato sin kovras per frazoj pri feliĉo „de la plej eble granda nombro da homoj“. La socialisto, kiel oni scias, prenas kiel sian celon — la plej eble plenan feliĉon de ĉiuj homoj...

Por klarigi, kion propre oni devas kompreni sub „politika organizacio de la homaro“, t. e. sub „unuigo de la homarigo“, s-ro Novikov sin turnas al ekzemplo de l'unuigo de Germanujo. „Post 1815 jaro Germanujo ne estis unuigita. Multajn jarojn celadis ĝi al tiu ĉi unuigo. Ĝi estis realigita en 1870 ĵ. Kion tio ĉi signifas en efektivo? Nur tion, ke en 1870 jaro en Germanujo estis kreitaj komunaj institucioj, sin montrintaj tute vivkapablaj.“ Tio sama devas okazi rilate al la tuta homaro; tion ĉi klarigas s-ro Novikov post la sekvanta sufiĉe stranga rimarko:

„Ni, pacifistoj, ne celas al la eterna paco, kiel oni al ni tion ĉi alskribas. Ni ne estas tiel naivaj. Ni scias ne malpli bone ol niaj kontraŭuloj, kela eterna paco reĝas nur en la regno de l' paco (t. e. en tombejo).“

Laŭ nia, ne-pacifista, opinio, en tia celado de l'pacifistoj al la „eterna paco“ estus nenio naiva. La paco internacia, povas esti, pli facile estas atingebla ol paco en interno de apartaj societoj, la militoj inter popoloj povas ĉesigi pli frue ol fariĝos neebbla kaj malnecesa la interregna politika kaj klasa milito. La „eterna paco“ internacia—tute ne estas utopio, havas nenion komunan kun tombeja paco kaj prezentas tute fonditan idealon de la homaro, al kiu ĝi delonge celas kaj al kiu en la nuna tempo ĝi estas pli proksima ol iam ajn ĝis nun.

Tiel, kion do volas la „paca movado“, laŭ vortoj de s-ro Novikov? „Ni, pacifistoj,—diras la aŭtoro,—celas nur al kreo de certaj komunaj politikaj institucioj por la tuta homaro. Kaj ĉar nenio povas esti kreita dum unu tago, ni komence celas al la unuigo de l' Eŭropo. Kion do ni komprenas sub la „unuigo de Eŭropo“? Tion saman, kion—sub la unuigo de Germanujo! Eŭropo kreas apartajn komunajn instituciojn, kiuj garantias al ĉiu nacio la maksimumon de bonstato.“

— „Estas mirinda simileco,—daŭrigas s-ro Novikov,—inter la politika stato de Germanujo en XVIII c. kaj la nuntempa stato de Eŭropo“... Simile al 300 memstaraj germanaj regnoj, revintaj nur pri plivastigo de siaj regnionoj per malprofito de siaj najbaroj kaj tial rigardintaj unu la alian kiel malamikojn, la grandaj regnoj de la

ко въ обители мира (т. е. на кладбищѣ)“.

По нашему, не-пацифистскому мнѣнію, въ такомъ стремленіи пацифистовъ къ „вѣчному миру“ не было бы ничего наивнаго. Миръ международный, можетъ быть, скорѣе достижимъ, чѣмъ миръ внутри отдѣльныхъ обществъ, войны между народами могутъ прекратиться раньше, чѣмъ станутъ невозможной и ненужной, внутри-государственная политическая и классовая война. Международный „вѣчный миръ“—вовсе не утопія, не имѣетъ ничего общаго съ кладбищенскимъ „миромъ“ и представляетъ вполне обоснованный идеалъ человечества, къ которому оно издавна стремится и къ которому въ настоящее время ближе, чѣмъ когда-либо раньше.

Итакъ, чего же хочетъ „мирное движеніе“, по словамъ г. Новикова?— Мы, пацифисты,—говоритъ авторъ,—стремимся только къ сознанию извѣстныхъ общихъ политическихъ учрежденій для всего человечества. И такъ какъ ничто не можетъ быть создано въ одинъ день, то сначала мы стремимся къ объединенію Европы. Что же мы понимаемъ подъ „объединеніемъ Европы“? То же самое, что—подъ объединеніемъ Германіи! Европа создастъ особыя общія учрежденія, которыя обезпечатъ каждой націи максимумъ благосостоянія“.

— „Существуетъ пораазительное сходство,—продолжаетъ г. Новиковъ,— между политическимъ положеніемъ Германіи въ XVIII стол. и современнымъ положеніемъ Европы“... 300 самостоятельныхъ нѣмецкихъ государствъ думали только о расширеніи своихъ владѣній за счетъ сосѣдей и потому смотрѣли другъ на друга какъ на враговъ. „Въ 1870 г. объединеніе Германіи стало совершившимся фактомъ. Всѣ нѣмецкіе князья отбросили свои завоевательные планы другъ противъ друга.—Благодаря общимъ политическимъ учрежденіямъ, которая создала себѣ Германію, политическая безопасность германскихъ государствъ другъ отъ друга обезпечена въ совершенствѣ. Германскіе князья стали по отношенію другъ къ другу пацифистами съ головы до ногъ! Они осуществили во взаимныхъ отношеніяхъ тотъ вѣчный миръ, надъ которымъ такъ потѣшаются наши противники. Если европейскіе государи сдѣлаютъ то же, что нѣмецкіе князья въ 1870 году, то мы увидимъ объединеніе Европы, какъ увидѣли въ 1870 г. объединеніе Германіи“.

Однако сравнительная раздробленность мелкихъ германскихъ государствъ съ обособленностью государствъ совре-

nuna Eŭropo estas pretaj en ĉiu momento proklami militon al siaj najbaroj. Tial ĉiuj regnoj estas malamikoj inter si kaj tenas kvar milionojn da homoj sub armilo por ataki najbaron aŭ defendi sin de liaj atakoj.

En 1870 j. la unuiĝo de Germanujo fariĝis fakto. Kion do tio ĉi signifas? Tio ĉi signifas, ke ĉiuj germanaj princoj forĵetis siajn akirajn planojn unu kontraŭ alia.—Dank' al komunaj politikaj institucioj, kiujn kreis al si Germanujo, la politika sendanĝereco de germanaj regnoj unu de alia estas garantiita perfekte... La germanaj princoj fariĝis unu rilate al alia pacifistoj de kapo ĝis piedoj! Ili efektivigis en reciprokaj rilatoj tiun ĉi eternan pacon, kiun tiel mokas niaj kontraŭuloj. Se la eŭropaj reĝoj faros tion samankion faris la germanaj princoj en 1870 j., tiam ni vidus la unuiĝon de Eŭropo, kiel ni vidis en 1870 j. la unuiĝon de Germanujo“.

Tamen, komparante la disiĝecon de l'malgrandaj germanaj regnoj kun aparteco de la regnoj de l'nuntempa Eŭropo, s-ro Novikov forgesas la malnovan proverbon: „comparaison n'est pas raison“ (komparo ne estas rezono) La unuiĝo de l'apartenantaj al unu nacio regnoj, kies reciproka malamikeco estis en XIX c. historia postvivajo kaj estis relumo de l'tradicia divido de suverenaj rajtoj inter la maso de malgrandaj feodaluloj de l'mezaj centjaroj, plej esence sin distingas de l'afero de unuiĝo de diversnaciaj nuntempaj regnoj de l'Eŭropo; la konkurado de tiuj lastaj havas, al malfeliĉo por la ideo de paco, tro profundajn radikojn en la celado al la tutmonda potenco en la ekonomia regiono kaj en la batalado por kolonioj.

Cetere, tiu ĉi tre grava diferenco, destruant, laŭ nia opinio, ĉian eblon de analogio inter la unuiĝo de Germanujo kaj la profetata unuiĝo de l'Eŭropo, ne malhelpas nin konsenti kun la aŭtoro, ke la disvolviĝado de l'ideo de unuiĝo en la societo iris en ambaŭ okazoj egale. Kiel la ideo de unuiĝo en Germanujo en la unua duono de XIX c., tiel ankaŭ la pacifismo en la nuna Eŭropo distingas sin per superrego de idealistaj elementoj super la praktikaj,—tiujn, kiuj parolas pri la unuiĝo de l'Eŭropo, oni rigardas kiel idealistojn.

En Germanujo „la mezaj klasoj baldaŭ venis al tiu opinio, ke al ili la unuiĝo portos tre signifajn materialajn profitojn. La mezaj klasoj komencas kompreni, kiom la politika disiĝeco de Germanujo malhelpas al disvolviĝado de l'produktantaj fortoj, ĝenas ĉiujn entreprenojn, aferojn, kreskon de riĉeco. Nun la unuiĝa movado sin mallevas

менной Европы, г. Новиковъ забываетъ старую пословицу „comparaizon n'est pas raison“. Объединение принадлежащихъ къ одной національности государствъ, вражда между которыми являлась въ XIX в. историческимъ пережиткомъ и была отраженіемъ традиціоннаго дробленія державныхъ правъ среди массы мелкихъ феодаловъ среднихъ вѣковъ, существѣннѣйшимъ образомъ отличается отъ дѣла объединенія разноплеменныхъ современныхъ государствъ Европы; соперничество послѣднихъ имѣетъ, къ несчастію для идеи мира, слышкомъ глубокіе корни въ стремленіи къ міровому господству въ экономической области и въ борьбѣ за колоніи.

Впрочемъ это чрезвычайно важное различіе, уничтожающее, по нашему мнѣнію, всякую возможность аналогіи между объединеніемъ Германіи и предсказываемымъ объединеніемъ Европы, не мѣшаетъ намъ согласиться съ авторомъ въ томъ, что развитіе идеи объединенія въ обществѣ шло въ обоихъ случаяхъ одинаково. Какъ идея объединенія въ Германіи въ первой половинѣ XIX в., такъ и пацифизмъ въ современной Европѣ отличается преобладаніемъ идеалистическихъ элементовъ надъ практическими, — на тѣхъ, кто говоритъ объ объединеніи Европы, смотрятъ какъ на идеалистовъ.

Въ Германіи „средніе классы пришли скоро къ тому взгляду, что имъ объединеніе принесетъ очень значительныя матеріальныя выгоды. Средніе классы начинаютъ понимать, насколько политическая раздробленность Германіи препятствуетъ развитію производительныхъ силъ, скрываетъ всѣ предпріятія, дѣла, ростъ богатства. Теперь объединительное движеніе спускается съ облаковъ грёзъ и поэзіи и становится позитивнымъ, реалистическимъ движеніемъ, вытекающимъ изъ сознанія матеріальныхъ интересовъ.“

„Мы находимся какъ разъ на той же ступени развитія объединительнаго движенія Европы... Буржуазное государство начинаетъ понимать, что въ его интересахъ объединеніе Европы, и что оно откроетъ широкое поле его предпринимательскому духу“...

Здѣсь г. Новиковъ, выступая на защиту своей идеи, становится, къ сожалѣнію, на совершенно иную почву, чѣмъ та, на которой единственно и можетъ пацифизмъ сохранить свое значеніе глубоко-демократическаго движенія, имѣющаго своимъ высокимъ идеаломъ благо объединеннаго культурнаго человечества и широкое рѣшеніе социаль-

de l'nuboj de revoj kaj de poezio kaj farigas pozitiva, realista movado, elfluanta el konscio de materialaj interesoj.

„Ni trovas nin ĝuste sur la sama ŝtupo de l'disvolvigo de l'unuiga movado de l'Eŭropo... La burĝa regno komencas kompreni, ke al ĝiaj interesoj respondas la unuigo de l'Eŭropo, kaj ke ĝi malfermos vastan kampon al ĝia entreprenista spirito“...

Tie ĉi s-ro Novikov, aperante kiel defendanto de sia ideo, starigas, bedaŭrinde, sur tute alian fundamenton, ol tiu, sur kiu sole povas la pacifismo gardi sian signifon de profunde demokratia movado, havanta sian altan idealon en la bono de l'unuigita kultura homaro kaj en la vasta solvo de l'socia problemo en la vera senco de tiu ĉi vorto, sed ne en intereso de la „tria stato“—de l'industria kaj komerca burĝularo. Ĉiuj konsideroj de s-ro Novikov pri malutilo de limaj depagoj, pri „malbonaj aferoj“ de s-roj kapitalistoj kaj pri tiuj profitoj, kiujn portos al ili la unuigo de l'Eŭropo, odoras per tre forta arometo de vulgara burĝa „ideologio“. Tie ĉi la pacifismo havas en la persono de s-ro Novikov defendanton kun tre dubindaj ŝancoj al sukceso, ĉar per tiaj argumentoj oni povas altiri simpatiojn de komercistoj kaj fabrikantoj, sed meti la pacan movadon sur la altan de l'movado ĝenerale-homa per tiaj rimedoj—estas tre malfacile.

„La burĝularo,—diras s-ro Novikov,—komencas kompreni, ke ekzistado de eŭropa limdepaga ligo estos tiel same boninflua, kiel en sia tempo la ekzistado de l'germana limdepaga ligo. Unu vinkomercisto el Mainco diris al mi: „Sen viaj idiotaj limdepagoj por niaj vinoj, mi estus jam delonge milionulo“. (jen ankoraŭ unu el argumentoj de s-ro Novikov! Vs. L.)... Milionoj da entreprenoj, kies kondukado estas nepensebla en la dismembrita Eŭropo, aperos en la Eŭropo unuigita“.

Montrinte, ke la regnojn ne devas konfuzi tiuj oferoj kaj cedo, kiujn ili devos fari pro la unuigo de l'Eŭropo, ĉar la rifuzo de kelkaj profitoj estos nur „prudente komprenita egoismo“, akto de „ŝparemeco“ kaj sim.—s-ro Novikov poste esprimas en la konkludo esperon, ke „la prudento de l'reĝoj de l'Eŭropo, opiniantaj nun la internacian anarhion respondanta al intereso de iliaj landoj kaj domoj, baldaŭ klarigos, kaj ke ili komprenos, ke la internacia organizacio aŭ alivorte, federacio estas nome tiu politika kombinaĵo, kiu respondas al intereso de iliaj landoj kaj dinastioj“.

S-ro Novikov ĝenerale serĉas, ŝajne samideanojn kaj rimedojn por atingo

наго вопроса въ истинномъ смыслѣ слова, а не интересы „гретяго словія“ — промышленной и торговой буржуазіи. Всѣ разсужденія г. Новикова о вредѣ таможенныхъ пошлинъ, о „плохихъ дѣлахъ“ гг. капиталистовъ и о тѣхъ барышахъ, которые принесетъ имъ объединеніе Европы, отдають очень сильнымъ душкомъ вульгарной буржуазной „идеологии“. Здѣсь пацифизмъ имѣетъ въ лицѣ г. Новикова защитника съ очень сомнительными шансами на успѣхъ, такъ какъ такими доводами можно привлечь симпатіи купцовъ и фабрикантовъ, но поставить мирное движеніе на высоту движенія общечеловѣческаго такими средствами — очень трудно.

„Буржуазія, — говоритъ г. Новиковъ, — начинаетъ понимать, что существованіе европейскаго таможеннаго союза будетъ такъ же благотельно, какъ въ свое время существованіе нѣмецкаго таможеннаго союза. Одинъ виноторговецъ изъ Майнца говорилъ мнѣ: „Безъ вашихъ дурацкихъ пошлинъ на наши вина, я былъ бы уже давно миллионеромъ“. (Вотъ еще одинъ изъ доводовъ г. Новикова! Вс. Л.)... Милліоны предпріятій, веденіе которыхъ немислимо въ расчлененной Европѣ, возникнутъ въ Европѣ объединенной“.

Послѣ указаанія на то, что государствамъ не слѣдуетъ смущаться тѣми жертвами и уступками, которыя имъ придется сдѣлать ради объединенія Европы, такъ какъ отказъ отъ нѣкоторыхъ преимуществъ будетъ лишь „разумно понятнымъ эгоизмомъ“, актомъ „бережливости“ и т. п., г. Новиковъ высказываетъ въ заклю-

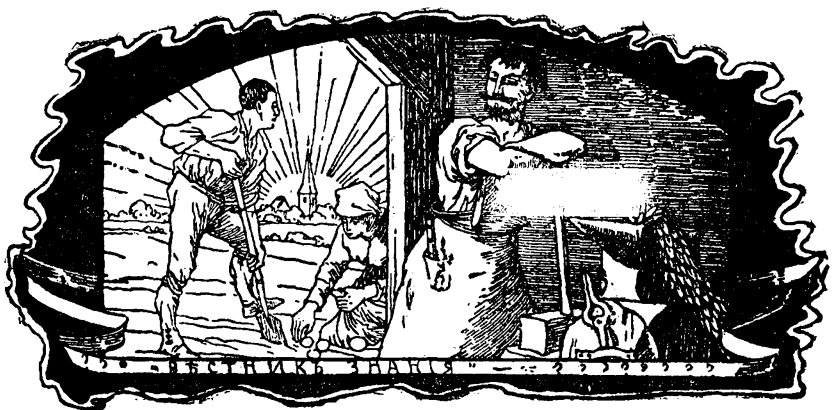
de sia idealo ne tie, kie decas. La unuigo de l'Ēŭropo kaj arango de l'paca regimo en pli-malpli proksima estonteco estas senduba, en kia formo tio ĉi okazos—diri estas malfacile, sed tiel same estas sendube, ke tiu ĉi ŝango en la internaciaj rilatoj estos firme ligita kun la demokratigo de l'politika ordo de l'eŭropaj regnoj kaj kun plimalgrandigo de l'influo de tiu klaso de la societo, al kiu sin turnas s-ro Novikov kun prediko de l'pacifismo. Ni estas konvinkitaj, ke tio ĉi okazos sub la influo de tiuj socialaj klasoj, pri kiuj s-ro Novikov ne trovis eĉ necesa diri. La „pacifismo“ de s-ro Novikov estas oportuna por adeptoj de lia opinio pri solvo de l'sociala problemo. Sed ni opinias, ke pacifistoj posedas pli seriozajn argumentojn, ol la aŭtoro de l'artikolo pri „Unuigitaj Ŝtatoj de Ēŭropo“.

Vs. Lojko.

ченіе надежду на то, что „разумъ государей Европы, считающихъ теперь международную анархію соотвѣтствующей интересамъ ихъ странъ и династій, скоро прояснится, и что они поймутъ, что интернаціональная организація или, другими словами, федерація есть именно та политическая комбинація, которая соотвѣтствуетъ интересамъ ихъ странъ и династій“.

Г. Новиковъ вообще ищетъ, повидимому, союзниковъ и средства для достиженія своего идеала не тамъ, гдѣ слѣдуетъ. Мы убѣждены, что объединеніе Европы произойдетъ подъ вліяніемъ роста тѣхъ общественныхъ классовъ, о которыхъ г. Новиковъ не счелъ даже нужнымъ упомянуть.

Vs. Лойко.

Стѣна.

Этюдъ съ натуры *).

Янкель уже почти четыре года живетъ въ одномъ подвалѣ, и старая стѣна, стоящая противъ его оконъ, до тошноты въѣлась ему въ душу.

У Янкеля была жена, высокая, худощавая, алая, большая женщина, и четверо дѣтей, изъ которыхъ самому младшему было четыре мѣсяца. Благодаря стѣнѣ, которая превращала въ безпросвѣтную ночь эту квартиру, послѣдняя обходилась дешевле, чѣмъ обыкновенно полагалось. Онъ со своей семьей занималъ одну комнатку, и платилъ всего два рубля въ мѣсяцъ.

La muro.

Skizo el naturo *).

Jankel jam kvar jarojn loĝas en sama subterloĝejo; malnova muro, staranta kontraŭ liaj fenestroj ĝis naŭzo en-suĉiĝis en lian animon,

Jankel havis edzinon—kiu estis alta, maldika, kolera, malsana virino kaj kvar infanojn, el kiuj la plej juna havis kvar monatojn. Dank'al muro, kiu faris malluman nokton el ĉi tiu loĝejo, lasta kostis pli malkare, ol ordinare. Li kun sia familio okupis unu ĉambron kaj pagis nur du rublojn por monato.

Ciu alproksimiĝo de „unua dato“—

Каждое приближеніе „перваго“, дня уплаты квартирныхъ денегъ, приводило его въ трепетъ. Въ головѣ у него начинало мутнѣть. Онъ какъ будто терялъ почву подъ ногами и во время она ему видѣлись страшныя видѣнія, отъ которыхъ ночью онъ просыпался крикомъ.

Но эта стѣна, что почти нависла надъ ихъ окнами... эта стѣна подкачивала ихъ жизнь... Темно... вѣчная, безпросвѣтная темнота. Она наводила тоску и страхъ, а иногда такъ и тянуло выброситься изъ окошка, глядя на это сѣрое, нѣмое чудовище, застывшее свѣтъ. Стѣна же была причиной слабаго арѣнія всѣхъ дѣтей Янкеля. Онъ понималъ, что свѣтлая квартира стоитъ дорого; за солнечный свѣтъ надо платить очень, очень большія деньги.

*) Посвящаю Ревеккѣ Круппъ.

tago de monpago por loĝejo—alkondukis lin al tremado.

En lia kapo komenciĝis malklariĝo. Li kvazaŭ perdis fundamenton sub piedoj kaj dum dormo li sonĝas terurajn vidojn, kiuj devigis lin vekigi kun krio.

Sed tiu ĉi muro, kiu preskaŭ pendis super liaj fenestroj... ĉi tiu muro subtranciĝis ilian vivon... Estas mallume...—eterna, senlima mallumo. Ĝi naskis malgajecon kaj teruron! kaj iafoje, lin tiris deziro sin elĵeti el fenestro, dum li rigdrdis ĉi tiun grizan mutan monstron, kiu kovris lumon.

La muro estis kaŭzo, ke ĉiuj infanoj de Jankel havis malfortajn okulojn. Li komprenas, ke luma loĝejo kostas kare, ĉar por suna lumo oni pagas tre, tre multe da mono.

Sed subite neatendite venis homoj, faligis la muron kaj fariĝis tiel luma

*) Mi dediĉas al Reveka Krupp.

И вдруг неожиданно пришли люди и повалили стѣну, и сразу стало такъ свѣтло и весело, и стоило только открыть окошко, какъ въ комнату врывался свѣжій вѣтерокъ и, какъ легкая птичка, порхалъ по ней.. Какая это была радость!

У Янкеля уже не мутнѣетъ въ головѣ, хотя страшное „первое“ уже приближается... И дышится вѣснмъ легче и дѣти тоже живѣе стали... Какъ только въ комнату проникъ свѣтъ, такъ накопившаяся въ ней грязь сразу бросилась въ глаза и жена Янкеля вмѣстѣ съ мужемъ принялись за работу пока не очистили всю комнату.

— Свободнѣй стало,—сказала жена по окончаніи уборки.

— Ахъ, воздухъ...—отвѣтилъ радостно Янкель..

— Совсѣмъ другая комната стала..

Это было въ пятницу утромъ, на четвертый „свѣтлый“ день. Всѣ дѣти опали на полу у окна, а жена Янкеля заваривала чай.

— Пойдемъ чай пить, Янкель,—сказала его жена.

— А?—отозвался онъ.

— Чего ты такъ задумался?—спросила жена съ улыбкой.

— Я думаю,—сказалъ Янкель,—какъ хорошо быть богатымъ.

— Къ чему ты это говоришь?

— Смотри, какъ хорошо,—говорилъ Янкель, глядя въ окно—какое счастье, когда можно жить безъ стѣны передъ окнами. Жизнь... люди ходятъ... бѣдять..

— Какъ стало свѣтло у насъ, такъ и ѣсть больше захотѣлось,—сказала жена и подала мужу стаканъ чаю съ хлѣбомъ.

Между тѣмъ и дѣти встали и всей гурьбой бросились къ окну; глазенки ихъ такъ и забѣгали по сторонамъ.

— Даже ѣсть не просятъ,—сказала жена.

— Солнце! солнышко!..—запищали дѣти.

Вдругъ, въ комнату вошелъ хозяйнн квартиры.

— Доброе утро!—сказалъ онъ.

— Доброе утро!—отвѣствовали Янкель и жена.

— Вы рады свѣжему воздуху?

— Ну, скажите,—отозвался Янкель, скажите, хозяйнн, не правда ли, какъ теперь у насъ весело стало въ квартирѣ?

— Да... весело-то весело... Замялся хозяйнн.

— А плата..

Янкель съ женой испуганно посмотрѣли другъ на друга.

— Въ виду того, что стѣна передъ окномъ пала и стало свѣтлѣе, плату нужно возвысить.

kaj gaje, kaj estis sufiĉe nur malfermi fenestron—kiel en ĉambro sin verŝis freŝa venteto, kaj kiel gracia birdeto flugetis en ĝi... Kia tiam estis ĝojo!

Jankel jam ne havas malkaŝigon en sia kapo, kvankam terura „unua dato“ jam alproksimiĝas... Kaj spiras ĉiuj pli facile; la infanoj ankaŭ fariĝis pli vivaj..

Ĝar en la ĉambro penetris lumo, kolektiĝinta malpureco en ĝi ĵetiĝis en okulojn kaj edzino de Jankel kune kun edzo komencis labori ĝis ne purigis tutan ĉambro.

— Pli libere fariĝis, diris edzino, kiam ili finis purigon.

— Ha aero.. respondis ĝoje Jankel.

— Tute alia ĉambro nia fariĝis..

Tio ĉi estis en vendredo matene, en kvara „luma“ tago. Ĉiuj infanoj dormis sur la planko apud la fenestro, kaj la edzino de Jankel boligis teon. Jankel, iru trinki teon, diris al li edzino.

— A?—resonis li.

— Pri kio vi meditas? ridetante demandis lin edzino.

— Mi enpenŝiĝis, diris Jankel, pri tio, kiel bone esti riĉa.

— Kial vi diras ĉi tion?

— Rigardu, kiel estas bone, parolis Jankel, rigardante en fenestron, kia estas feliĉo, se estas eble vivi sen muro, antaŭ fenestroj. La vivo.. homoj iras.. veturas..

— Kiam fariĝis lume ĉe ni, tiam ankaŭ manĝi oni volas pli multe, diris edzino kaj donis al la edzo glason da teo kaj panon.

La infanoj ankaŭ jam vekigiĝis kaj amase sin ĵetis al la fenestro, la okuloj de ili rapide kuradis flankojn.

— Oni eĉ manĝi ne petas—diris edzino.

— La suno! suneto!.. ekpepis la infanoj. Subite en la ĉambro eniris la mastro de l' loĝejo.

— Bonan matenon! diris li.

— Bonan matenon! respondis Jankel kaj edzino.

— Ĉu vi ĝojas pro freŝa aero?

— Nu, diru, parolis Jankel, diru, la mastro, ĉu ne estas vere, ke ĉe ni en loĝejo estas nun gaje!

— Jes estas gaje—sed gaje.. konfuziĝis la mastro. Sed la pago..

Jankel kun edzino timigite ekrigardis unu la alian.

— Ĉar la muro antaŭ la fenestro estas faligita fariĝis pli lume.. la pagon estas necese plialtigi.

Jankel kun edzino nenion respondis, nur malĝoja ombro kuŝiĝis sur iliajn mallumiĝintajn vizaĝojn, kaj ili ambaŭ sidis kvazaŭ malkuraĝigitaj.

— Al ni tiel dum niskiĝo estas skribite de la sorto morti havante la muron antaŭ okuloj,—unua rompita malfacilan silenton Jankel.

— Mi eĉ havas sonoron en oreloj.. Vi, iru manĝi!.. transportis sian kole-

Янкель съ женой ничего не отвѣтили, лишь угрюмая тѣнь легла на ихъ потемнѣвшія лица, и оба они сидѣли словно пришибленные.

— Намъ ужъ на роду написано умереть со стѣной передъ глазами,—первымъ нарушилъ тяжелое молчаніе Янкель.

— У меня въ ухахъ даже звонъ пошелъ... Идите жрать!.. сорвала свой гнѣвъ высокая худая женщина на дѣтяхъ.

— О, еврейское горе!—стонать Янкель,—придется перебраться,—больше платить не можемъ.

И на слѣдующее утро они отправились на поиски за новой квартирой.

Наконецъ нашли темный и мокрый подвалъ за ту же самую плату.

— Опять въ темнотѣ и сырости...—шептала жена.

ron alta, malgrasa virino sur la infanojn...

— Ho, hebrea malfeliĉo! ĝemis Jankel, estas necese transloĝigi, — „pli multe pagi ni ne povas“. Kaj la sekvan tagon matene ili iris serĉi novan loĝejon. Fine, ili serĉis malluman kaj malsekan subterloĝejon por tiu sama prezo.

— Ree ni estas en mallumo kaj en malsekeco... murmuretis la edzino. En ĝi la tuta nia vivo hebrea, kiel nokto aŭtuna, pasis,—ni naŝkiĝis en mallumo kaj mortos en ĝi... Car nia muro neniam detruigās, neniam... Andrej Junj

Tradukis V. Radíř.

— Въ ней вся наша еврейская жизнь проходить... какъ осенняя ночь... Мы родились въ темнотѣ и умремъ... Стѣна наша никогда не падеть, никогда... Андрей Юный.

La scienco nebligas la militon *).

En nuna tempo, kiam, malgraŭ ĉiuj penoj, direktataj al la solvo de malpacoj per pacaj rimedoj per elektitaj juĝoj, ĉiuj nacioj tamen ne haltas antaŭ troaj elspozoj por konstruado de monstraj kirassipoj, estas utile atentigi la vastan publikon je originala maniero de mara atako kaj defendo, kiu ebligis dank' al la senfadena transdono de la energio, kaj kiu, povas esti, fariĝos decidanta faktoro en la milito de la plej proksima estonto.

Por plena kompreno kaj klarigo de la principo de la mara eksplodo, ni opinias ke estas necese diri kelkajn vortojn pri tiu ĉi nova elpenaĵo, havanta specialan aplikon nur en senfadenaj minoj.

Senfadena transportado (teleaŭtomatismo) estas rezultato de l' penadoj ricevi aŭtomaton kapablan sin movadi kaj agadi tiel, kvazaŭ ĝi havus prudenton kaj difinitan individuecon. Sendepende de sia pli supra difino, tia organismo kiel la homa, estas pervar-

meca aŭ termodinamika maŝino enhavanta: 1) tutan ilaron por ricevado, transportado kaj aliformigado de l' energio, 2) aparaton por movadoj kaj aliaj mehanikaj funkcioj, 3) direktantajn organojn kaj 4) senteblajn instrumentojn, akceptantajn eksterajn impresojn; ĉiuj tiuj partoj prezentas entute mirindan perfektecon.

La cirkaŭanta nin mondo estas plena per movado kaj energio, kiuj ĉiam sin elmontradis kaj miregigadis nin per sia senhalteco. Sed estas strange ke al la plej teruraj el ĉi tiuj movadoj kaj ŝanceladoj la homa maŝino ne estas sentebla. La homo—ne sentas la pezon de l' atmosfero, premantan sur lin kun forto de 16 tonnoj. Li ne sentas la hajlon de partetoj, trapikantaj lian korpon per nubegoj de la plej delikata ŝtofo, kiu kiel ventego, trakuregas tra la poroj kun rapideco de lumo. Li tute ne suspektas ke li estas portata en la spaco kun teruriganta rapideco de 70.000 mejloj en horo. Sed, kiam lin tuŝas delikataj ondoj de lumo aŭ sono, lia orelo aŭ okulo reagis; iliaj konformaj fibroj de

*) См. „Вѣст. Зн.“ 1907 годъ. № 6.

nervoj transportas la ŝancelojn, kaj liaj muskoloj plimalgrandiĝas kaj plimalfortiĝas. Tiamaniere li sin movas kaj agas, kiel trabaro sur malkvietanta maro, direktata de l' eksteraj influoj. Ordinara homo ne rimarkas tiun konstantan dependecon de la mondo lin ĉirkaŭanta, sed enpensema observanto sent malfacilo difinos tiujn kemencajn kaŭzojn, kiuj devigas lin agadi, kaj daŭra sperto montras al li, ke en esenco, ĉiuj liaj, kvazaŭ meĥanikaj movoj estas sekvigata de efektivaj impresoj ricevataj senpere aŭ malrekte.

Maŝino de tia neordinara komplikeco, kiel la homa korpo, kapabla kun siaj treege sentebaj kontrolantaj organoj al senfina diverseco de l' agoj, kapabla reagi al preskaŭ ne materiaj incitoj,—tia maŝino ne povas, nature, esti fabrikita de homo; sed la meĥanikaj principoj, metitaj en la fundamenton de laboranta viva aŭtomato, estas aplikeblaj ankaŭ al senanima maŝino, kvankam en maldelikata maniero.

Memmoviĝanta ŝipeto estis la unua provo realigi tiun ideon. Ĝia elektra baterio kaj motoro donis la forton; la ŝraŭbo kaj direktilo bonege, servis kiel movanta kaj direktanta organoj, kaj tre delikata elektra aranĝaĵo, kiu movigis la ŝipeton laŭ rondo, obeante al malproksima transdono, ludis rolon de orelo. Tiu meĥanismo bonege obeis al senfadenaj signaloj kaj ordonoj de la homo administrinta la aparaton kontrolantan la transdonon, kaj ripetis ĉiun movon kaj agon kvazaŭ ĝi estus viva estaĵo.

La sekvanta ŝtupo estis—individuigi la maŝinon. La konsentigo de la movoj de l' ŝipeto laŭ rondo kun la kontrola aparato donis jam tiun specialan karakteran trajton, sed ĝi estis ankoraŭ ne sufiĉe klare elmontrata. La individuco enhavas difinitan nombron de karakteraj trajtoj, kiujn eble oni renkontas ankoraŭ ie, sed kiuj en tiu ĉi parta kombinaĵo prezentas ion apartan. Tie ĉi ankaŭ oni krude kopiis la vivan aŭtomaton kun lia nerva sistemo de signaloj. La laboro de treege sentkapabla meĥanismo (tiel diri, de l' orelo de la ŝipeto) estis submetita al vico de sentkapablaj rondoj; ĉiu aparta rondo, estis ekkonata laŭ siaj propraj liberaj ŝanceloj, kaj ĉiuj kune laŭ la karaktero de ilia efektiva kombinaĵo. Konforme al tio ankaŭ la transdono estis alarangiĝita por elirigi komplikan ondon, kiu precize transdonadis la kombinaĵon, nombron kaj altecon de individuaj ŝanceloj, ilian grupigon kaj sekvordon.

Multe estas jam farita en tiu ĉi regiono, sed ankoraŭ pli multe estas farota. Oni devas konstrui meĥanisman, kiu ekstera kontrolo, lasita al si mem; devas

agi, kiel se ĝi havus propran prudenton. Ĉi devas respondi al la plej malgrandaj eksteraj influoj kaj sen flanka helpo elmontri propraj agoj, kiel se ĝi posedus iujn specialajn ecojn, logikon kaj prudenton. Ĝi devas plenumi devojn de prudenta sklavoj.

Multaj el ni vivas ĝis realiĝo de la revoj de Bulver.

Ekkonatiĝinte kun la supre rakontita mallonga skizo de tiu ĉi nova regiono de tekniko, la leganto eble pensos, ke tio ĉi estas simpla kaj facile plenumebbla afero, sed en realeco ĝi estas multe ne tia.

La eltrovo de necesaj metodoj kaj aparatoj okupoj jaron da studado kaj da eksperimentoj kaj oni devas fari kvin pli-malpli fundamentajn kaj malfacile plenumebajn elpensojn por sukcese konstrui individuigitan teleaŭtomaton.

Unu el tiaj elpensoj estas—nova milita maŝino. Ni per tio komprenas ŝipon provizitan per rimedoj kiuj posedas nelimigitan detruan forton; sur la ŝipo estas nek unu homo de ŝipano; kaj samtempe ĝi estas kapabla agi tiel, kvazaŭ sur ĝi estas plena kompleto de sentima ŝipano, sub ordono de kapitano. Tia ŝipo devus enporti planan revolucion en nuntempaj rimedoj de atako kaj defendo.

Dum centjaroj la homa genio sin turmentis elpensante inferan maŝinon. El tiaj maŝinoj la nuntempa pafilego estas la plej rimarkinda. 12-cola pafilego, ŝargita per kordito, elĵetas pafataĵon de 850 funtoj kun komenca rapideco de 2900 futoj en sekundo, aldona al ĝi energion de 110,000,000 fut-funtoj.

Se ne ekzistus kontraŭado aero, la pafataĵo povus flugi 50 mejlojn, antaŭ ol fali teren.

Por akumuli ĝian meĥanikan energion, estus necesaj 3300 ĉevalfortoj en minuto. Tamen, oni devas memori, ke tuta tiu tempo, kiam ĝi moviĝas en pafotubo kun meza forto de 1100 tonnoj. Se la longeco de la tubo estas 50 futoj kaj la meza rapideco eĉ nur 1500 futoj pro sekundo, tiam la tuta energio estas transdonata alla moviĝanta maso en $\frac{1}{30}$ de sekundo; tiaokaze ni devas taksu la forton de movo je 1800 fojoj pli, t. e. egaligi ĝin al 6.000,000 ĉevalfortoj.

Tio ĉi ŝajnas esti mirinda sed ĝi estas nenio kompare kun tio, kion donas aliaj rimedoj.

La elektrecon ni povas ricevi en formo de eksploda energio, kompare kun kiu la detonacio de la kordito estas nur ĝemo. Kun bona transdono, kiel montras diagramoj, estis ricevataj ciferoj de 25.000,000 ĉevalfortoj.

Tia pli perfektigita pafilego jame estas konstruata kaj estos kapabla doni maksimumon de ekspoda forto, taksatan je 800.000.000 ĉevalfortoj; kaj tiu ĉi forto superas 20—foje la forton de pafaro el la ok—colaj pafilegoj de kirasŝipo „Dreadnought“, kiu estas la plej granda milita ŝipo en la tuta mondo. Donataj tie ĉi ciferoj kondukas nin al penso pri tio, ke iam oni sukcesos realigi ideon de signalado al Marso.

Ne malproksime estas la tempo, kiam ĉesos ĉiuj teruraj dezertigoj de l'milito; kaj se en estonteco nin atendas ankoraŭ milito, tiam decidantan rolon en ili ludos forto de akvo kaj de elektraj ondoj. Multaj faktoj montras, ke tiam sur tero tre baldaŭ ekregas humaneco.

Plej malagraba en nuna milita afero estas tiu fakto, ke ĝi postulas streĉadon de eminentaj intelektualaj fortoj, kiuj povus esti dediĉitaj al esplorado de scienca vero kaj al kreado de nealligeblaj kaj konstantaj utilaĵoj, kaj kiu dum nuna tempo estas elspozataj neekonomie kaj pleje sensece. Febracelado krei ŝipojn ĉiam pli perfektigitajn, senintermankaj provoj penetri en malamikan elementon, kondukas nin de unu absurdo al alia. Tiaj estas la monstroj—lastaj kreaĵoj de ŝipaj konstruistoj—kirasŝipoj de 20,000 tonnoj; teorie ilia konstruado estas pruvigata de kompetentuloj.

Ĉio parolas pro evolucio de la tipo de rapida negranda ŝipo kun bone kaŝita senfuma maŝino, kun malmulto da pafilegoj, havantaj grandegan detruan forton. Sed la novaj kirasuloj—leviafanoj mirinde konformas al la praktikaj demandoj de la nuna tempo. En atako unu tia kirasŝipo povas detrui la tutan ŝiparon de iu nacio; same tiel efektiva estas ĝi ankaŭ en defendo. Provizita per specialaj akustikaj kaj elektraj aranĝaĵoj ĝi malmulte timas la subakvajn boatojn kaj eĉ ordinara mino apenaŭ povas alporti al ĝi malutilon. Jen kial la unua ĉi tiuj monstroj, konstruita en Anglujo, ricevis la nomon „Dreadnought“, kio signifas „sentima“. Nun ekzistas nova rimedo por atako de tiaj fortikaĵoj de la bordo aŭ en vasta maro, rimedo, kiun ne povas kontraŭbatali la tuta forto de ĝiaj pafilegoj kaj kiraso. Tio estas la alfluaĵon doj.

La alflua ondo povas esti ricevita per dudek aŭ tridek tonnoj de malkara eksplodaĵo, metita en konforma loko kaj ekbruligita per teleaŭtomato. La alflua ondo pri kiu ni tie ĉi parolas, estas speciala hidrodinamika apero, ne simila en multaj rilatoj al ordinaraĵ alfluaĵoj, kiuj estas karakterizataj per ritma alternado de ondoj. Nia ondo konsistas el unu elstaranta spino, leviganta antaŭ profundaĵo, dum antaŭ kaj post

la ondo la akvo estas tute trankvila. La ondo riceviĝas de l'subita eksplodo aŭ levigo kaj ĉiam rapidas laŭ direkto, ne konforma, plejparte, je ĝia fluo. Tiuj kiuj observis la alfluan ondon, devis rimarki ke la maro levigas sufiĉe malrapide, sed la mallevigo estas kruta. La akvo estas leviganta tre malrapide, sub influo de malkonstanta forto, granda en komenco, sed rapide malgrandiganta, dum la leviginta maso falas malsupren per konstanta forto de pezo. Nature formigantaj alfluaĵ ondoj estas ne tre danĝeraj por simpla ŝipo, ĉar la revolucio produktigas en granda profundeeco. Alie estas la afero ĉe ĝia arta kreado. Estas eble ricevi tute klaran ideon pri la efiko de tiu ĉi nova maniero de detruo, speciale oportuna por borda defendo, se ni diros ke 30 tonnoj de nitro-glicerino kondensita, kiel dinamito, sufiĉas por krei alfluan ondon. Tiun ĉi eksplodaĵon, pezantan duoble ol la akvo, oni povas ŝargi en kuban cisternon, kies ĉiu flanko estas egala al ok futoj, aŭ en sferan ujon kun diametro de 10 futoj. La leganto devas memori, ke la ŝargo estas komisiita al teleaŭtomato, kvankam kaŝita sub akvo sed estanta sub plena kontrolo de sperta homo, kiu troviĝas en tre malproksima interspaco de ĝi. En necesa momento oni donas signalon, la ŝargo malleviĝas sur deziratan profundecon kaj ekbruligas.

La akvo estas nepremebla; la hidrostatika premo estas egala laŭ ĉiuj direktoj. La eksplodo disvastiĝas en la eksplodaĵo kun rapideco de 3 mejloj en sekundo. Sekve la tuta maso de la ŝargo estos gasiginta pli frue, ol la akvo komencos cedi, kaj tiamaniere formiĝos sfera veziko kun diametro de 10 futoj. La premo de gaso sur ĉirkaŭanta ĝin akvo devas esti 20.000 atmosferoj aŭ 140 tonnoj pro kvadrata colo. Kiam tiu ĉi granda veziko duobliĝos en ĝia amplekso, ĝi devas pezi tiom kiom la akvo, kiun ĝi ellokigas. Kaj de tiu ĉi momento ĝia malsupra fino ĉiam pli kaj pli konusiĝas, kaj ĝi mem celiĝas supren kun kreskanta fortego, alvenanta ĝis 20.000 tonnoj. Se ne ekzistus baranta ĝian movadon akvo, ĝi devus elflugi sur la supraĵon kiel kuglo, sed la akvo malgrandigas ĝian rapidecon ĝis 80 futoj en sekundo.

Pripensu nun la forton kaj energion de la levigo. La kaloria potencialo de la energio de la ŝargo estas egala al 2.800 varmecaj unuoj pro funto, kies meĥanika ekvivalento estas preskaŭ 1000 tonnfutoj. La tuta potenciala energio de la eksplodo devas sekve esti egala al 63.000.000 tonnfutoj. Certe, nur unu parto de tiu granda kvanto transformiĝas en meĥanikan efikon. Teorie 40 funtoj da bona senfuma pulvo devas

sufiĉi por elpuŝi 850—funtan pafataĵon de „Dreadnought“ kun supredirita terura rapideco, sed efektive, por tio estas necesa ŝargo de 250 funtoj. Dinamika transdono, produktanta la alfluon ondon, estas pli supera ol la paflego, kaj ĝia pleja ebla efikeco estas ne malpli ol 44%. Supozante ĝin nur 38%, ni ricevos ĝeneralan potencialon de ĉirkaŭ 25 milionoj tonnfutoj da meĥanika energio.

Tiamaniere 25.000.000 tonnoj, t. e. 860.000.000 kub. futoj da akvo, povas esti levitaj je unu futa aŭ pli malgranda kvanto je konforme pli granda alteco. La alteco kaj longeco de la ondo dependos de la profundeco, sur kiu oni faras la eksplodon. Malfermiĝanta en centro, simile al vulkano, grandega akvokratero eljetados eksteren pluvon de glacio. Post 16 sekundoj formiĝos valo de 600 futoj profundeco (kalkulante de normala nivelo de oceano), ĉirkaŭita per tute regula altaĵo de proksimume sama alteco, dum la diametro de la valo pligrandiĝas almenaŭ po 220 futoj en sekundo.

Malfacile estas priskribi la efekton, kiun produktos tia eljetego sur la starrantan en proksimeco ŝipon, kiel ajn granda ĝi estus. La tuta ŝiparo de

granda regno, se ĝi estus kunigita ĉirkaŭ tiu ĉi loko, estus neniigita. Estas tamen sciinde, kion povas fari tia ondego kun kirassipo de tipo „Dreadnought“, staranta, ni supozu, en eminenta interspaco de la centro de la ondfariĝo. Simpla kalkulo montros, ke, kiam la ekstera rondo atingos $\frac{3}{4}$ da mejlo, la ondo kun longeco de 1250 futoj atingos la altecon pli ol de 100 futoj, kalkulante de l'espino ĝis normala nivelo; kiam la rondo havos diametron de $\frac{1}{4}$ da mejlo, la alteco de la spino estos ankoraŭ ĉiam pli ol 100 futoj.

La unua puŝo de akvo faros premon de 3 tonnoj sur kvadrata futo, kaj sur tuta kontraŭstarigata supraĵo de ŝipo ĝi faros premon de 60.000 tonnoj, dum kiam la flankoj de la ŝipo povas elteni nur premon de 8.000 tonnoj. Tiu ĉi unua puŝo per si mem povas esti fatala por la ŝipo. Daŭre de iaj 10 sekundoj la ŝipo povas esti tute subakvigita kaj finale droni en la profundaĵo, falante de l'alteco de proksimume 75 futoj. Mallevego en tiu ĉi krateron, estos pli aŭ malpli simila al simpla falo. Tiamaniere la ŝipo okaziĝos sub la nivelo de akvo kaj jam neniam releviĝos.

Tradukis. Goĉo

Взаимопомощь
читателей.

Reciproka helpado
de legantoj.

I. Отдѣлъ общій.

I. Fako ĝenerala.

О „товаришахъ“ и партійности *).

Изъ Гродно нами получено слѣдующее письмо, которое мы помѣщаемъ цѣликомъ,
„Товарищъ—г-нъ редакторы!

На 1908 г. я выписалъ Вашъ журналъ.

Четыре январскія книжки пришли ко мнѣ. Журналъ дѣйствительно „почти“ вполне удовлетворяетъ свое названіе. Это „Вѣстникъ Знаний“ въ полномъ „почти“ смыслѣ этого слова. Журналъ Вашъ можно назвать лучшимъ въ Россіи изъ всѣхъ, преслѣдующихъ благую цѣль: спрыснуть вниманіемъ насъ, людей темныхъ.

Все хорошо, даже отлично.

За этою цѣлью Вы ставите себѣ другую. Цѣль эта: сплотить всѣхъ своихъ читателей въ одну идейную семью, девизомъ которой являлись бы слова „учиться“ и „учить другихъ“.

Какъ хорошо! Попали въ точку! Всѣ мы, Ваши читатели, сразу вотъ такъ и станемъ братьями и сестрами, такъ и станемъ „товарищами“. Прекрасно. А подумали-ли Вы,—возможно-ли это? Возможно-ли при посредствѣ журнала сплотить такъ юношество? Неужели для достижения этой благой цѣли и служить только одно слово: „товарищ“, которое Вы предосмыслаете ставя въ отдѣлѣ „Взаимопомощь“.

Бросьте этот цемент: он не достигает своего назначения. Уже больно напоминать он нам митинг, уже больно понесло от него „освободительным духом“. (Как видите, я уже заговорил жаргоном „Нового Вр.“). Вот подписался на журнал Ваш и один из черных.

Подпишется и другой, третий.

Должен признаться, что я же и не такой черный, как г-н Агеенко, а такъ, что-то среднее между ним и Вашими „товарищами“.

Значит журнал „В. Зн.“ должен проливать свет не только на своих „товарищей“, но и на людей темных, черных.

Свет науки должен проливаться на всех без исключения, а не только на людей завистой партийной марки. Повторяю: Ваш журнал лучший в России из всех дешевых научных изданий. Он должен быть именно таким строго научным, а не органом известной политической партии. Партийность в таком издании должна быть сведена не к минимуму, как у васъ, а к нулю. Тогда только журнал Ваш будет достоин высокого названия „В. Зн.“. А правда, почему бы и не замѣнить слова „товарищи“ каким-нибудь другимъ, напримѣр: Гм... гм... „дорогие читатели“ и т. д.

Вѣдь это даже было бы ласковѣе. Мы все сразу почувствовали бы себя „действенными родственниками“.

Простите меня за то, что я обратился к Вамъ съ этимъ письмомъ. Вѣдь обратился то я к Вамъ на правахъ „новоиспеченнаго родственника“, каковымъ думаю быть и впоследствии.

До свиданія товарищ Вяля!

Твой товарищ Митя С е р б и н о в и ч ъ.

Потерял свой товарищескій номеръ, но убѣжденъ, что онъ превосходитъ 20000. Какая масса друзей и товарищей! «Ажно страшно стало».

Не можемъ не сознаться, что мы рѣшились помѣстать это письмо не безъ колебания, такъ какъ опасались упрека въ томъ, что мы занимаемъ читателей письмами, цѣнность которыхъ представляетъ очень сомнительную. Но такого рода опасение возможно лишь въ отношеніи нѣкоторыхъ читателей, которые недостаточно вдумаются въ содержание этого, съ виду не серьезнаго, письма, написаннаго, можетъ быть, въ нѣсколько легкомысленномъ тонѣ. Въ действительности затронутые въ письмѣ вопросы заслуживаютъ вниманія, и мы отвѣтимъ на нихъ по порядку.

Прежде всего по поводу партийности. Гдѣ же она у насъ замѣчается? Конечно, если дѣло въ томъ, чтобы „В. Зн.“ удовлетворялъ не только прогрессивныхъ читателей, но и „черныхъ“, то это задача, можно сказать, невыполнимая, такъ какъ „чернота“ выражается даже не въ пассивности по отношенію къ научнымъ и общественнымъ вопросамъ, а въ активномъ выступленіи противъ многого, что человечество признаетъ „святымъ“, противъ интересовъ самого народа. Для удовлетворенія этого рода „патриотовъ“ намъ пришлось бы по меньшей мѣрѣ замалчивать многие насущные вопросы жизни и науки. Если же г. Сербиновичъ полагаетъ, что „В. Зн.“ долженъ былъ бы являться не парламентомъ дѣвухъ мѣтій, а давать мѣсто и статьямъ праваго направленія, вродѣ, скажемъ, скрежета зубоваго Пуришкевича, то съ этимъ мы согласимся, конечно, не можемъ, хотя, какъ легко можно убѣдиться, во „Взаимопомощи“ мы не мѣшаемъ высказываться самымъ яркимъ сторонникамъ консерватизма, лишь бы только этотъ консерватизмъ не переходилъ въ ретроградство. Значитъ, въ отношеніи „партийности“ упрекъ г. Сербиновича, хотя, впрочемъ, и выражаемый очень мягко, нельзя считать обоснованнымъ.

Второй упрекъ по поводу клички „товарищи“ еще менѣе основателенъ. Предлагаемая намъ писать „дорогие читатели“ вмѣсто „товарищи“, авторъ письма, очевидно, прежде всего, плохо обращалъ вниманіе на наши обращенія (мы гораздо чаще пишемъ „читатели“, чѣмъ „товарищи“). Произошло это, надо полагать, вслѣдствіе известной чуткости г. Сербиновича къ этому слову, являющемуся для него своего рода жупеломъ. Но если г. Сербиновичъ обратитъ вниманіе на тѣ мѣста, гдѣ мы примѣняемъ это обращеніе, то онъ увидитъ, что оно употребляется во „Взаимопомощи“. А неужели же г. Сербиновичъ хотѣлъ бы меня лишить права считать себя товарищемъ нашей идейной семьи, органомъ которой является этотъ отдѣлъ?

Успокойтесь, г. Сербиновичъ, эти „товарищи“ не говорятъ ни о какихъ партияхъ, а объ одномъ лишь объединяющемъ всехъ насъ чувствѣ духовной взаимопомощи.

Идеи „Вѣстника Знанія“ среди эстовъ. | La ideoj de „Vjestnik Znania“ inter estoj.

Въ 1907 году товарищъ I. Вейманъ попытался на страницахъ „Вѣстн. Зн.“ освѣтить вопросъ о возможности распространенія идей | En la jaro 1907 kolego J. Vejman penia sur paĝoj de „Vjestnik Znania“ klarigi la demandon pri eblo de disvastigo la ideoj de

„Вѣстника Зн.“ среди эстовъ; между прочимъ онъ пишетъ слѣдующее:

„Единственная среда, гдѣ здѣсь, въ захолустьи Эстляндіи, можно проповѣдывать идеи „Вѣст. Зн.“, это среда учительская, но мы (учителя) разбросаны по одиночкѣ, многие погрязли въ хлопотахъ погони за насущнымъ хлѣбомъ. Негдѣ прилагать ваши идеи, распространять ваши изданія“...

Дальше онъ говоритъ объ учреждаемыхъ по всей Эстляндіи и Лифляндіи, „Обществахъ Народнаго Образованія“, объ ихъ дѣятельности и цѣли, называя послѣднюю узко-національной, вслѣдствіе чего наше образовательное движеніе, по его мнѣнію, должно быть изолировано отъ „Союза В. З.“. Въ случаѣ же объединенія въ отдѣлы „С. В. З.“, мы будто бы оторвемся отъ своего національнаго движенія. Это, по его мнѣнію, конечно, даетъ намъ, учителямъ-эстамъ, поводъ хладнокровнѣе относиться къ планамъ „В. З.“, которые онъ самъ, однако, называетъ грандозными.

Я не стану отрицать того, что почти невозможно въ захолустьи Эстляндіи распространять изданія „В. З.“, что же касается заявленія Веймана о невозможности прилагать идеи, проповѣдуемая „В. З.“, такъ это мнѣ совершенно непонятно. Неужели Вейманъ, подобно нашей администраціи, запрещающей всякія собранія, считаетъ народъ младенцемъ, неумѣющимъ воспринимать даже самую малую долю изъ того, что, по его словамъ, съ жадностью проглатывается проголодавшимися умами деревенскихъ учителей. Думается, что не менѣе проголодавшимися въ этомъ отношеніи являются умы главной массы населенія — крестьянъ. Неужели наука или просвѣщеніе — привилегія немногихъ избранныхъ?! Мнѣ кажется, что В., какъ народный учитель, являющійся едва ли не единственнымъ, такъ сказать, интеллигентомъ захолустья, куда онъ заброшенъ волей судьбы, не имѣлъ бы основанія жаловаться на невозможность приложения общеобразовательныхъ идей, если бы онъ не пряталъ свѣтильника подъ спудомъ отъ той среды, гдѣ ему приходится вращаться, т. е. отъ народа. Не итти же намъ съ нашими знаніями на университетскую кафедру!

Кому, если не народному учителю, надо заботиться о внесеніи въ народъ высокихъ идей всего человѣчества, къ распространенію которыхъ такъ горячо призываетъ насъ всѣхъ „Вѣст. Зн.“, дозунгъ котораго („учиться и учить“) всѣмъ извѣстенъ и понятенъ и ничего національнаго не заключаетъ въ себѣ? Поэтому и единеніе на этой почвѣ не будетъ препятствовать развитію нашихъ „Общ. Народ. Образ.“, которые, какъ говоритъ само названіе Общ., стремятся къ тому же, къ чему стремится „Вѣст. Зн.“, и преслѣдуютъ сходныя съ нимъ цѣли, хотя въ болѣе узкомъ смыслѣ; никакихъ „узко-національныхъ“ цѣлей у нихъ нѣтъ. Стремленіе къ образованію не есть узко-національная цѣль и не должно быть таковой. Дѣло только въ томъ, что то или иное Общ. Народ. Образ. органи-

„V. Z.“ inter estoj; interalie li skribas jenon: „La sola klaso, kie oni povas prediki en ĉi tiu senviva loko la ideojn de V. Z.“, estas la klaso de instruistoj, sed ni (instruistoj) estas disjetitaj por unu, multaj foriris plene en klopodojn por persekute de ĉiutaga pano. Ne estas loko, kie oni povus almeti viajn ideojn, disvastigi viajn eldonaĵojn“...

Plu li diras pri „Societoj de Popola Klerigo“, fonditaj en la tuta Eŝtlando kaj Liflando, pri ilia agado kaj celo, nomante la lastan mallarge-nacia, pro kio nia kleriga movado, aŭ lia opinio, devas esti disigita de la „Ligo V. Z.“ Ĉar per kunigo en filiojn de „Ligo V. Z.“, ni kvazaŭ forŝirigos de nia nacia movado. Ĝi certe, laŭ lia opinio, igas nin instruistojn—estojn pli malvarmsange rilati al planoj de „V. Z.“, kiujn eĉ li mem nomas grandegaj.

Mi ne neos la neeblon disvastigi en senviva loko de Eŝtlando la eldonaĵojn de „V. Z.“, ĝi tute estas nekomprenebla al mi. Ĉu efektive Vejman, simile al nia registaro, malpermesanta ĉiuspecajn kunsidojn, opinias la popolon-infano, nescianta akceptie plej malgrandan parton de tio, kio, laŭ liaj vortoj, kun avideco estas englutadata de malsatigintaj saĝoj de vilaĝaj linstruistoj. Ŝajnas, ke ne malpli malsatigintaj estas en tiu ĉi rilato la saĝoj de la ĉefa maso de popolo—de la kamparanoj. Ĉu efektive la scienco kaj la klereco estas la privilegio de nemultaj elektituloj?!

Ŝajnas al mi, ke V., kiel popola instruisto, estante, tiel diri, preskaŭ sola spiritulo de la loko, kien li estas ĵetita per volo de l' sorto, ne havus kaŭzon por plendi la neeblon de almeto de ĉiuspecaj klerigaj ideoj, se li ne kazu la lumilon sube de tiu klaso, inter kiu li agadas, t. e. de popolo. Ni do ne iru kun niaj scioj sur universitatan katedron!

Kiu, se ne popola instruisto, zorgados pri enigo en la popolon de noblaj ideoj de l' tuta homaro, al kies disvastigo varmege alvokas nin ĉiujn. „V. Z.“, kies devizo („lerni kaj instrui“) estas konata kaj komprenebla al ĉiuj kaj havas en si nenion nacian?

Tial ankaŭ la kunigo sur tiu ĉi fundamento ne malhelpos la evolucon de niaj „Soc. de Pop. Kl.“, kiuj, kiel montras la nomo de l' Societoj mem, iras tien same, kien iras „V. Z.“ kaj persekutas similiajn celojn, kvankam pli mallargence; nenian „mallarge — naciajn“ celojn ili havas. Celado al klerigo ne estas mallarge — nacia celo kaj ĝi malestu tia. La afero distingigas nur per tio, ke tiu aŭ alia Soc. de P. Kl. kontentigas per enkonduko de kleraj ideoj inter logantaro de ia loko, ĉefe inter estoj. Dume „V. Z.“ disvastigas tiujn ĉi ideojn pli vaste kaj post eldono de „Espero“ ili estas ricevotaj ankaŭ de aliandanoj. Efektive, niaj „S. de P. K.“ havas antaŭe malfacilan kaj barplenan vojon, kaj nome la vojon de memevolucio, kaj estas malproksime la momento, kiam ebligos ekaŭdi i. k. c. iojn je parenca lingvo de estoj aŭ eldoni estan similan. „V. Z.“ revuon, kun sciencoge

чивается проведеніем просвѣдительныхъ идей среди населенія данной мѣстности, а въ лучшемъ случаѣ, вообще, среди всего. Между тѣмъ, „Вѣст. Зн.“ проводитъ эти идеи гораздо шире и съ выпускомъ „Еврего“ идеи его сдѣлаются доступными и для иностранцевъ. Нашимъ же Общ. Народ. Образ. въ дѣятельности, какъ говорить г. В., предстоитъ трудный тернистый путь, а именно, путь саморавитія, и далекъ тотъ моментъ, когда будетъ возможность услышать лекціи на родномъ эстонцамъ языкѣ или выпустить на эстонскомъ языкѣ подобный „Вѣст. Зн.“ журналъ съ глубоко научнымъ содержаніемъ. Мы, народные учителя, сами не имѣемъ ни достаточной опытности, ни подготовки для устройства хотя бы простыхъ лекцій для народа, а кромѣ насъ некому вносить свѣтъ знанія въ заходусья Прибалт. края. Я говорю именно о заходусьяхъ, которыя больше всего и нуждаются въ просвѣдительной дѣятельности. Вотъ почему мы и должны отбросить вѣсность и индифферентное отношеніе къ грандіознымъ планамъ „В. З.“, который служитъ для насъ не только нравственной поддержкой, но и даетъ нужный матеріалъ какъ для пополненія пробѣловъ собственнаго образованія, такъ и для пропаганды обще-образовательныхъ идей въ народѣ. И не только никакого ущерба отъ этого не будетъ нашимъ Общ. Народ. Образ., стремящимся къ популяризациі науки среди эсовъ и изданію книгъ и журналовъ научнаго содержанія для народа на эстонскомъ языкѣ, а напротивъ, примкнувъ къ „Союзу Вѣст. Зн.“, мы по всѣмъ этимъ цунктамъ выиграемъ, такъ какъ „разбросанные по одиночкѣ учителя“ будутъ имѣть возможность объединиться, будутъ имѣть возможность успѣшнѣе подготовляться къ пропагандѣ обще-образовательныхъ идей въ народѣ; наконецъ, многие изъ насъ будутъ, пожалуй, имѣть возможность, услышать живое слово извѣстныхъ популяризаторовъ науки. (Я разумѣю странствующихъ лекторовъ, проектируемыхъ „Вѣст. Зн.“). Взаимнѣ за все это отъ насъ требуется только одно—признаніе девиза „С. В. З.“ — учиться и жить. Принятіе его не требуетъ отъ насъ никакихъ жертвъ ни матеріальныхъ, ни моральныхъ. Слѣдовательно, не можетъ быть и рѣчи объ ущербѣ нашему національному просвѣдительному дѣлу, чего боится г. В. Напротивъ, какъ я уже сказалъ, мы выиграемъ отъ этого, тѣмъ болѣе, что кружкамъ даются разныя льготы по выпискѣ изданій „В. З.“ и пр. Въ этой краткой замѣткѣ я хотѣлъ только обратить вниманіе г. В. и его единомышленниковъ, если таковые окажутся, на то, что болѣе внимательной, болѣе серьезной и благодарной аудиторіи намъ, народнымъ учителямъ, и желать не надо, чѣмъ окружающія насъ среда. Пора уже признать за аксіому: „Образованіе, какъ солнечный свѣтъ и воздухъ, должно быть достояніемъ всего народа“. И такъ какъ „Вѣст. Зн.“ никакихъ идей, противныхъ нашей національности или пренятствующихъ ея раз-

vikavo. Ni mem, popolaj instruistoj, ne havas sufiĉan spertecon, nek por arangi almenaŭ simlucistemajn okazojn, ĉe ĉiuj lokoj. Inter tamen, „V. Z.“ kondukas tiujn ideojn pli vaste kaj per eldono de „Everejo“ ideoj de ĉi tiuj estas atingitaj ankaŭ por la scienco en la senvivaj lokoj de la apudbaltaĵ gubernioj.

Nome pri tiaj lokoj mi diras, kiuj plaj bezonas klerigan agadon. Jen kial ni devas forjeti la rigidajn kaj indiferentan rilaton al grandegaj planoj de „V. Z.“, kiu farigas por ni ne nur morala apogilo, sed donas ankaŭ necesan materialon kiel por forigi difektojn de nia propra klereco, tiel ankaŭ por propagandi ĉiuspecajn klerigajn ideojn inter la popolo. Tio ĉi ne nur ne malhelpas iel al niaj „S. de P. K.“, kiuj volas popularigi por la esta popolo la sciencojn kaj eldonadi sciencenhavajn librojn kaj ĵurnalojn por ĝi kaj en ĝia lingvo, sed kontraste, aliĝinte al „Ligo de V. Z.“, ni gajnos en ĉiuj tiuj ĉi rilatoj, ĉar „disjetitaj po unu instruistoj“ havos la eblon ek-kunigi, havos la eblon pli sukcese preparigi al propagando de ĉiuspecaj klerigaj ideoj inter la popolo; fine, multaj el ni, se vi volas, havos la eblon aŭdi la vivigan vorton de famaj popularigistoj de la scienco.

(Mi parolas pri vagantaj profesoroj de „V. Z.“). Por tio ĉi oni postulas de ni nur unu—konsenti la devizon de „V. Z.“—lerni kaj instrui. Ĝia akcepto neniel oferigas nin, nek mone, nek morale. Sekve, eĉ diri oni ne povas pri malprofito al nia nacia kleriga afero, kion tiel timas s-ro V. Kontraste, kiel mi jam diris, ni gajnos pro tio, des pli, ke oni donas diversajn privilegiojn al la rondetoj dum mendo de l' eldonaĵoj de „V. Z.“ k. t. p. En ĉi tia mallonga notaĵo mi volis nur atentigi s-ron. V. kaj liajn samideanojn, se tiaj okazos pri tio, ke pli atentan, pli seriozan kaj pli dankeman aŭskultantaron, ol ĉirkaŭanta nin klaso, ni, popolaj instruistoj, eĉ ne devas deziri.

Jam estas tempo konsenti la aksiomon: „Klereco, kiel lumo suna kaj aero, devas esti ricevaĵo de la tuta popolo“. Kaj ĉar „V. Z.“ predikas neniajn ideojn, kontraŭajn al nia nacio aŭ malhelpantajn ĝian evoluojn kaj eĉ ne igas nin alpreni ilin, sekve sole pro tio ĉi pasiva rilato de ni, de popolaj instruistoj, kiuj estas preskaŭ tiuokaze la gvidantoj de „S. de P. K.“, kaj entute la ĉefaj agantoj de la lerneja kaj de la eksterlerneja klerigado, precipe en senvivaj lokoj, estos egala al rifuzo de niaj devoj, prenitaj rilate al popolo. Tial mi opinias, ke ni devas ne nur simpatii al „Ligo de V. Z.“, ĝiajn ideojn kaj planojn, sed ankaŭ por nia propra evolucio, por detruo de tia velkeco, kiun preparolas s. Vejman kaj kiu efektive estas vidata ĉe plimulto de societoj en senvivaj lokoj,—pro foresto de spertaj kaj energiaj gvidantoj,—por preparo de ebenbita vojo al lumo kaj evolucio,—pro tio ĉi nia morala devo estas partopreni en tio.

Abonanto instruisto Iv. U—t.

Tradukis E. Budzinski.

витию не проповѣдуетъ и тѣмъ болѣе ихъ намъ не навязываетъ, то по одному уже этому пассивное отношеніе со стороны насъ,

народных учителей, являющихся в большинстве случаев руководителями „Общ. Народ. Образ.“, так и вообще главными деятелями школьного и внѣшкольного образования, особенно в захолустьях, будет равносильно отказу от принятых на себя обязанностей по отношению къ народу. Поэтому я думаю, что намъ мало симпатизировать „Союзу В. З.“, его идеямъ и планамъ; нѣтъ, ради своего же собственнаго развитія, ради уничтоженія той власти, о

которой говоритъ г. Вейманъ и которая въ действительности замѣчается въ большинствѣ обществъ въ захолустьяхъ, за неизмѣнимъ опытныхъ и энергичныхъ руководителей, ради проложенія торной дороги къ свѣту и истины, которые не будутъ прешаствовать, а скорѣе способствовать болѣе успѣшному национальному развитію, — ради всего этого нравственный нашъ долгъ — принимать во всемъ втомъ активное участіе.

Подписчикъ учит. *Ив. У.—тс.*

ПЕРЕПИСКА ЧИТАТЕЛЕЙ.

— Предлагаю эсперантистамъ всѣхъ странъ переписываться по вопросамъ интернационализма и патриотизма, федерализма, централизма, автономіи и т. п., прошу въ то же время указать мнѣ литературу (книги и журнальные статьи) по этимъ вопросамъ на языкахъ—эсперанто, рускомъ, нѣмецкомъ и каргвельскомъ. Адресъ (до августа): Владикавказъ, Тарская ул., № 61, студенту Г. Баградзе.

— Желаю переписываться съ эсперантистами по вопросамъ социальнымъ. Отвѣчаю немедленно. Адресъ: Старица Тверской губ., дер. Парасковино, учителю Михаилу Береганскому.

— Желаю переписываться о выработкѣ міросозерцанія съ эсперантистами и съ товарищами-учителями по школьному вопросу, о положеніи сельскаго учителя и пр. на яз. эсперанто. Адресъ: гор. Ставрополь губ., Мутманская ул., совет. домъ, № 68, учителю Іосифу Шлебѣ.

— Павелъ Мощанскій (Коледино, Тверской губ., село Иружа) желаетъ переписываться съ товарищами по общеобраз. предметамъ для выработки міросозерцанія, а также по половому вопросу.

— По астрoноміи приглашаю переписываться кого-нибудь изъ товарищей подписчиковъ. Адр.: Севастополь, Николаю Георгиевичу Зибарову.

— Желаю переписываться по вопросамъ гипнозизма съ подписчиками, интересующимися и знакомыми съ этой областью. Адр.: Ростовъ н.-Д., Тургеневская, 7, Дм. Фед. Овчинникову.

— М. Л. Гутманъ, Ростовъ н.-Д., Каванская, 86, желаетъ обмѣниваться съ иностранцами энтомологическими предметами.

— В. Громовъ (ст. Дятково Орловской губ., с. Ивотъ) желаетъ переписываться съ подписчиками по вопросамъ живописи, а также обмѣниваться фотограф. снимками.

— Желаю имѣть виды иностранныхъ городовъ, очень охотно буду высылать взаимныя иллюстр. открытыя письма съ видами городовъ: Н.-Новгородъ, Казань, Самара, Саратовъ, Астрахань, Рыбинскъ и Вязники. Пишу на международномъ языкѣ Адр.: ст. Денисово Моск.-Нижегор. жел. дор., Петру Слагину.

— Желаю производить обмѣнъ фотограф. работъ съ фотогр.-любителямъ. Родъ моихъ работъ: фотографіи стереоскопическія,

INTERKORESPONDADO DE LEGANTOJ.

— Proponante al ĉiulandaj geesperantistoj korespondati pri temoj de internacianismo kaj patriotismo, federalismo, centralismo, aŭtonomio k. sim., mi samtempe petas montri al mi literaturon (librojn kaj ĵurnalajn artikolojn) pri tiuj ĉi demandoj en lingvoj—esperanta, rusa germana kaj kartvela. Adreso (ĝis aŭgusto): Rusujo, Vladikavkazo, Tarskaja № 61, s-ro Gjorgi Bakradze, studento.

— Mi deziras korespondadi kun geesperantistoj pri socialaj demandoj. Mi respondas ĉiam kaj tuj. Adreso: Starica Tverskoj gub., vil. Paraskovjino, s-ro Miĥail Beregavskij, instruisto.

— Mi deziras korespondadi pri formigo de mondkompreno kun esperantistoj kaj kun kolegoj—instruistoj pri lerneja demando, pri stato de vilaĝa instruisto kaj cet.—en la lingvo Esperanto. Adreso: Stavropol gub., Mutmjanская str., propra domo № 68, s-ro Josef Sieb, instruisto.

— S-ro Pavel Mostanskij (Koledino, Tverskoj gub., s. Iruĵa) deziras korespondadi kun kolegoj pri generale klerigaj sciencoj por formigo de mondkompreno, kaj ankaŭ pri seksa problemo.

— Pri la astronomio mi invitas korespondadi iun el kolegoj—abonantoj. Adreso: Sevastopol, s-ro Nikolaj Georgievic Zibarov.

— Mi deziras korespondadi pri demandoj de l' hipnotismo kun abonantoj, interesantaj sin kaj konataj kun tiu ĉi regiono. Adreso: Rostov-na-Donu, Turgenevskaja, 7. S-ro Dm. Teod. Oveĥnikov.

— S-ro M. L. Gutman, — Rostov-na-Donu, Kazanskaja, 86,—deziras intersangadi kun ailanduloj per entomologiaj objektoj.

— S-ro V. Gromov (st. Diatjkovo Orlovskoj gub., vil. Ivot) deziras korespondadi kun abonantoj pri demandoj de la pentrarto, kaj ankaŭ intersangadi per fotografajoj.

— Dezirante havi vidaĵojn de ailandaj urboj, mi tre volonte elsendados intersange ilustritajn postkartojn kun vidaĵoj de la urboj: Niĵni-Novgorod, Kazan, Samara, Saratov, Astrahan, Ribinsk kaj Viazniki. Mi skribas en la lingvo internacia Adreco: st. Denisovo de Moskva-Niĵegor. fervojo, s-ro Petro Slugin.

— Mi deziras intersangadi per fotografaj laboraĵoj kun fotogr.—amanto. Speco de miaj laboraĵoj: fotografajoj stereoskopaj, diapozitivaj por projekcio kaj ordinaraĵ fotografajoj; mezuroj: 8¼ × 17; 8½ × 8½ kaj ĝis 13 × 18 pligrandigoj. Korespondado en la lingvoj rusa kaj Esperanto. Aдр.: Липецк,

диановитов для проекции и обыкновенныя фотографии; размеры: $8\frac{1}{2} \times 17$, $8\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ и до 13×18 —увеличенія. Переписка на языкахъ русскомъ и эсперанто. Адресъ: г. Липецкъ Тамб. губ., Земская Аптека, П. К. Николаеву.

— „La Steleto“ („Звѣздочка“) — курсы Эсперанто для дѣтей въ Неаполѣ (Италія) — приглашаютъ корреспондентовъ и корреспондентокъ (въ возрастѣ 8—14 лѣтъ) изъ Россіи и др. странъ. Фотографич. снимокъ высылается въ обмѣнъ на такой же иностранный. За справками обращаться къ организатору — С. П. Полтавскому: Italia, Napoli, Via Genova, 115, presso Roberti, s-ro Simeon Poltavskij.

— Желаю переписываться на Эсперанто. Адресъ: Нахичевань-на-Дону, 10 ул., № 3, Леониду Петрову.

— Переписываюсь на русскомъ яз. и на эсперанто. Адресъ: Москва, Камергерскій пер., 8, кв. 57, Чапкинъ.

— Предсѣдатель Базельской группы эсперантистовъ приглашаетъ лицъ, занимающихся въ настоящее время изученіемъ эсперанто, переписываться посредствомъ иллюстр. открыт. писемъ для упражненія въ языкѣ со слѣдующими участниками курсовъ эсперанто въ Базель.

Basel Schweiz — Швейцарія. 1) F-ino L. Bläuer, Mittlererstrasse 76. 2) S-ino L. Tissot, Wartenbergstr. 9. 3) S-roj A. Huber, Mittlererstr. 76. 4) A. Kägi, St. Johannvorstadt 34. 5) S. Leuenberg, Baumgartenweg 17. 6) E. Näf, Schneidergasse 1. 7) C. Waibel, Laufenstr. 25. 8) W. Zellweger, Sennheimerstr. 51. 9) R. Ackermann, Dornacherstr. 239.

— Желаю посвятить себя педагогической дѣятельности въ народной школѣ въ Россіи, обращаюсь съ просьбой къ учителю Сергѣю Тихомирову, статью котораго я читала въ

Tambovsk. губ., Zemskaja Apteka, s-ro P. K. Nikolaev.

— „La Steleto“ — kursoj de Esperanto por infanoj en Napoli (Italujo) — invitas gekorespondantojn (aĝo de 8—14 jaroj) el Rusujo kaj al. landoj. La fotografajlon oni elsendas intersange por la simila alilanda. Por informoj oni sin turnu al la organizinto — s-ro S. P. Poltavskij: Italia, Napoli, Via Genova 115 presso Roberti, s-ro Simeon Poltavskij.

— Mi deziras korespondadi en Esperanto. Adreso: На х и ч е в а н - н - Д., стр., № 3, s-ro Leonid Petrov.

— Mi korespondas en la rusa lingvo kaj en Esperanto Adr.: Москва, Камергерскій пер., 8, кв. 57, s-ro Tchapkin.

— La prezidanto de l' Basela grupo de esperatistoj invitas personojn, sin okupantajn nun per ellernado de Esperanto, korespondadi per ilustritaj postkartoj por ekzercado en la lingvo kun jenaj partoprenantoj en la kursoj de Esperanto en Basel: Basel Schweiz — Швейцарія. 1) F-ino L. Bläuer, Mittlererstrasse 76. 2) S-ino L. Tissot, Wartenbergstr. 9. 3) S-ro A. Huber, Mittlererstr. 76. 4) A. Kägi, St. Johannvorstadt 34. 5) S. Leuenberg, Baumgartenweg 17. 6) E. Näf, Schneidergasse 1. 7) C. Waibel, Laufenstr. 25. 8) W. Zellweger, Sennheimerstr. 51. 9) R. Ackermann, Dornacherstr. 239.

№ 1 „Espero“, прислать мнѣ свой адресъ для дальнѣйшей переписки съ цѣлюю познаться съ положеніемъ народныхъ училищъ и учителей въ Россіи. Адресъ: Митава, Курляндской губ., Большая ул., книжный магазинъ Алуяна, Люция Руманъ.

— С. П. Полтавскій (Италія, Napoli, Via Genova 115, presso Roberti) проситъ автора помѣщенной въ № 12 „В. Зн.“ за 1907 г. замѣтки „Дайте намъ новую школу!“ Б. Д.—на сообщить ему свой адресъ.

ВОЗВАНІЯ.

* * Уважаемые товарищи!

Интересуюсь постановкой высшаго образованія во всѣхъ культурныхъ странахъ, прошу эсперантистовъ доставить мнѣ возможно полныя свѣдѣнія по этому вопросу.

Желательно, чтобы было указано:

1) Число высшихъ учебныхъ заведеній въ данной странѣ и ихъ раздѣленіе по специальностямъ. 2) Раздѣленіе на факультеты и отдѣленія. 3) Продолжительность всего курса. 4) Продолжительность учебного года (когда начинается и кончается, капикулы). 5) Система преподаванія. 6) Условія приема, какъ собственныхъ гражданъ, такъ и иностранцевъ; необходимые документы. 7) Число студентовъ. 8) Распределеніе вновь поступающихъ по факультетамъ. 9) Средній возрастъ первокурсниковъ и оканчивающихъ. 10) Материальное положеніе студентовъ, плата за правоученіе, средства, необходимыя для существованія; источники заработка. 11) Студенческія организаціи. 12) Духовныя и идейныя стремленія студенчества. 13) Участіе въ

ALVOKOJ.

* * Estimataj kolegoj! Ĉar min interesas la organizacio de supra instruado en ĉiuj kulturaj landoj, mi petas esperantistojn, ke ili sendu al mi la plej eble plenajn sciigojn pri tiu ĉi demando. Estas dezirinde, ke estu notita. 1) Nombro de supraj lernejoj en la donita lando kaj nomaro de ili laŭ specialeco, 2) Dividego laŭ fakultatoj, 3) Longeco de la tuta kurso, 4) Longeco de lerna jaro (kiam ĝi komenciĝas kaj finiĝas libertempoj), 5) Sistemo de l' instruado, 6) Kondiĉoj de l' akceptado kiel de propraj regnantoj, tiel ankaŭ de alilandanoj; necesaj dokumentoj, 7) Nombro de studentoj, 8) Distribuigo de nov-enirantoj laŭ fakultatoj, 9) Meza aĝo de unuakursanoj kaj de finantoj, 10) Materiala stato de studentoj, pago por instruado, rimedoj, necesaj por ekzistado; fontoj de perlaborado, 11) Studentaj organizacioj, 12) Spiritaj kaj ideaj celadoj de l' studentaro, 13) Partoprenado en la societa kaj politika vivo de lando. Por notitaj sciigoj mi estos tre dankema V. Gološnic k i j. — К и е в, Tarasovskaja ul., 34, кв. 3.

общественной и политической жизни страны. За указанные свидѣнія буду очень благодаренъ. В. Г о л о с н и ц к и й.—Кіевъ, Тарасовская ул., 34, кв. 3.

Слово къ подписчицамъ.

Передо мною „Адресная книга Союза В. Зн.“ часть 2. Перелистывая листки и тщателью прочитывая фамилии людей, откликнувшихся на призывъ редакціи „В. Зн.“, нахожу не больше пяти фамилий женскихъ!

Куда же дѣлись вы, женщины?! Отчего молчите? Отчего же вы не такъ дѣятельны, какъ ваши сестры славной Скандинавіи? Отчего же васъ такъ мало здѣсь? Неужели правда, что вы стоите въ сторонѣ отъ впереди идущихъ? Нѣтъ, неправда!

Вы также стремитесь впередъ, вы также сдвигаетесь сбросить оковы... вамъ такъ же близка и мила свобода и въ ней человѣкъ безъ цѣпей! Но отчего же здѣсь такъ мало васъ? Отчего?
Л. К.

* * За-границей (гдѣ именно, не знаю) существуетъ эсперантская трудовая община. Я прошу читателей сообщить мнѣ объ этой коммунѣ какъ можно подробнѣе. Адресъ мой: Райвола (Финляндской жел. дор.), Николаю Олигеръ.

* * Товарищи! Года 2 тому назадъ мнѣ въ голову пришла такая мысль: можно-ли кучкой интеллигенціи выучить крестьянъ грамотѣ? Конечно, не всѣхъ русскихъ крестьянъ, но для пробы заняться хотя бы губерніей, въ крайнемъ случаѣ, однимъ уѣздомъ. Эту свою мысль я сообщилъ товарищу. Съ нимъ мы дѣлали вычисления и пришли къ утѣшительнымъ результатамъ: если русская молодежь откликнется и приметъ за это дѣло дружно, то осуществить эту мысль не помѣщаютъ никакія преграды. Теперь этотъ вопросъ былъ поднятъ на страницахъ „В. З.“, незнакомымъ мнѣ лицомъ; я бы хотѣлъ узнать его адресъ и подѣлиться съ нимъ мыслями по вопросу объ образованіи крестьянъ молодежью. Обращаюсь и ко всѣмъ вамъ, товарищи, съ предложеніемъ обдумать и обсудить это важное дѣло. Вѣдь сколько теперь насъ молодыхъ людей, изнываетъ безъ опредѣленной, осмысленной дѣятельности, а между тѣмъ подлѣ насъ такая огромная, неотложная, зовущая работа.

Адресъ: Рославль, Смоленской губ., Духовное Училище, Конст. Алекс. Соколову.

* * Товарищи! Я искренно желаю бы усовершенствоваться въ познаніяхъ на поприщѣ искусства живописи, но не имѣя никакихъ матеріальныхъ средствъ убѣдительно прошу Васъ оказать мнѣ поддержку. Такъ какъ у меня есть способности въ этой области искусства, то я надѣюсь на успѣхъ въ недалекомъ будущемъ. Конечно, я буду считать своей святой обязанностью отблагодарить впоследствии всѣхъ, кто не дастъ погнубить моимъ лучшимъ стремленіямъ. Мой адресъ: г. Троицкъ, Пензенской губ. Краснослободскаго уѣзда, П. С. Серебрякову.

* * Для совмѣстной подготовки на аттест. зрѣлости ишу товарищей въ Прибайкальскихъ и др. сѣв.-зап. губернахъ, безразлично въ ка-

Parolo al abonantinoj.

* * Antaŭ mi kuzas la „Adreslibro de la Ligo V. Zn.“ parto 2. Turnante folietojn kaj atentante tralegante nomojn de homoj, revokigintaj al la alvoko de la redakcio de „V. Z.“, mi trovas ne pli ol kvin nomojn—de virinoj! kie do estas vi, virinoj?! Kial vi silentas? Kial vi ne estas tiel agemaj, kiel viaj fratinoj de l' glora Skandinavlando? Kial do vi estas tiel malmultaj tie ĉi?! Ĉu estas vere, ke vi staras flanke de l' antaŭirantoj? Ne, nevere! Vi ankaŭ rapidas antaŭen, vi ankaŭ penadas forjeti katenojn... por vi same proksima kaj ĉarma estas la libereco kaj en ĝi homo sen ĉenoj! Sed kial do tie ĉi vi estas tiom malmultaj? Kial?
L. K.

* * En eksterlando (kie—mi ne scias certe) ekzistas esperanta labora komunumo. Mi petas legantojn sciigi min pri tiu ĉi komunumo kiel eble plej detale. Mia adreso: Rajvola (Finnlanda fervojo), Oliger.

* * Kolegoj! Antaŭ 2 jaroj al mi venis jena penso: ĉu povas amaseto de inteligentuloj instrui vilaĝanojn, sed por provo oni devas sin okupi eĉ nur de unu gubernio, at almenaŭ de unu distrikto. Tiun ĉi mian penson mi komunikis al unu kolego. Kun li mi faris elkalkulojn kaj venis al favoraj rezultatoj: se la rusa junularo revokigos kaj kune ekkomencos tiun ĉi laboron, tiam neniam bariulo malhelpos efektiviĝi tiun ĉi penson. Nun tiu ĉi demando estis ekscitita sur paĝoj de „V. Zn.“ de iu nekonata al mi persono; mi dezirus eksci ĉi lian adreson kaj interŝanĝi kun li per pensoj pri klerigo de vilaĝanoj de la junularo. Mi turnas min ankaŭ al ĉiuj vi, kolegoj, kun propono pripensi kaj prijuĝi tiun ĉi gravan aferon. Ja kiom da ni, junaj homoj, nun suferas sen certa, plensena agado, dum apud ni estas tia grandega, neprokrastebla, vokanta laboro... Adreso: Roslavl Smolensk.gub.—Duĥovnoje Uĉiliŝe, s-ro Konst. Aleks. Sokolov.

* * Kolegoj! Mi sincere deziras perfektigi en la arto de pentrado, sed havante neniam materialajn rimedojn, mi insiste petas Vin doni al mi helpon. Ĉar mi havas kapablojn en tiu ĉi regiono de l' arto, mi esperas sukcesi en proksima estonteco. Kompreneble, mi opinios mia sankta devo redanki poste ĉiujn, kiuj ne lasos pereĝi miajn plej bonajn celadojn.—Mia adreso: v Troick Penzensk.gub., Krasnoslobodak. u., s-ro P. S. Serebrjakov.

* * Kolegoj Samaraj abonantoj, dezirante partopreni en organizacio kaj legaligo de la Samara societo „Vjestnik Znania“ bonvolas letere esprimi sian deziron laŭ adreso, Samara, ug. Sennoj i Pottovoj ul., d. 83/67: s-ro P. A. Annenkov.

* * Personojn, kiujn interesas la fondo en Samarkando de la ligo „Vjesn Znania“, oni petas sin turni laŭ adreso: Samarkand, ug. Taskentskoj i Nikolaevskoj, ul., s-ro J. Ŝa

комъ мѣстѣ, лишь бы найти опытнаго репетитора. Желających соединиться прошу сообщить адреса.

Гор. Валкъ Лифл. губ. Больш. Канатная, № 9. Я. Демонъ. (подп. № 22690).

Обращеніе къ товарищамъ-подписчикамъ, слушателямъ курсовъ Черняева.

** Желая осенью этого года поступить на курсы Черняева, прошу товарищей не отказывать мнѣ въ содѣйствіи и совѣтахъ. Вамъ, отчасти знающимъ столицу, не трудно будетъ мнѣ помочь. Думаю, что найдутся товарищи провинціалы, которые, какъ я, стремятся въ Петербургъ, чтобъ получить тамъ то, чего такъ жаждетъ пылливый, юный умъ. Очень хотѣлъ бы спорозиться съ ними, чтобы потомъ, объединяясь, жить на одной квартирѣ, ради необходимой выгоды въ материальномъ отношеніи. Кромѣ того, совмѣстное жительство, стремящихся къ познанію людей, даетъ уму живой родникъ отъ споровъ и бесѣдъ, и трудъ становится тогда полнѣе и активнѣй.

Г. Минскъ губ. Серпуховская ул., Статистика Движенія, Александру Юхневичу.

** Товарищи! Не возьмется ли ктонибудь изъ Васъ подготовить меня къ поступленію въ учительскую семинарію, или прямо къ экзамену на званіе начальнаго учителя.

Почтовые расходы и проч. я беру на свой счетъ.

Отъ фотографическаго отдѣла при союзѣ „Вѣстника Знанія“.

Извѣщаю товарищей, что журналъ (органъ отдѣла) по независимости отъ меня причинамъ сможетъ выйти только въ срединѣ лѣта, въ первыя числахъ іюля; № 1 будетъ высланъ всѣмъ товарищамъ, приславшимъ свои адреса (20 ч.). Кромѣ специальныхъ отдѣловъ въ журналѣ будетъ помѣщаться отдѣлъ „Среди союза В. Зн.“ корреспонденціи о дѣятельности кружковъ и отдѣловъ. С. Фрейденбергъ. г. Николаевъ Московская, № 1. (При запросахъ на отвѣтъ прилагать марку).

** Плачу по высокой цѣнѣ (въ 5 разъ дороже номин. цѣны) за слѣдующія изданія: Клаесино — „Азбука - Оригиналъ“, — Закръевскі „Regulero por la fotografistoj“, — Богдановъ — „Всемірное мечтаніе“, на болгарскомъ яз., — Богдановъ — „Lernolibro por bulgaroj“, — Зипновъ — „Международный языкъ Эсперанто“, — Dombrovski — „Lernolibro, litova eldono“, — „Esperanto“ — журналъ, изд. д-ра Островскаго, № 5/6 за 1905 г., — „Espero“ — журналъ, изд. д-ра Богданова, София. Г. Д а в и д о в ѣ. Саратовъ, ящикъ 12.

revskij, — kaj — ug. Nikolaevskoj i Puškinskoj ul., s-ro A. I. Chernov.

Мой адресъ: Москва, Старо-Гостинный дворъ, № 52, на фабрику Т-ва Балашиной Мануфактуры, Сергѣю Алексѣевичу Косареву.

Товарищи Самарскіе подписчики желающие принять участіе въ организаціи и легализаціи Самарскаго Общества „Вѣстникъ Знанія“, благоволятъ письменно изъяснить желаніе по адресу: г. Самара, уголъ Сѣвной и Почтовой ул., д. № 83—67, Петру Аполдинарьевичу Анненкову.

** Лица, интересующихся открытіемъ въ Самаркандѣ союза „Вѣст. Знанія“, просятъ обращаться по адресу: Самаркандъ, уголъ Ташкентской и Николаевской ул. И. И. Шаревскому, — и уголъ Николаевской и Пушкинской ул., А. И. Чернову.

** Письменное обращеніе нѣкоего варшавскаго читателя къ лодзинскому отдѣлу союза „Вѣстникъ Знанія“, по поданному, въ одномъ изъ номеровъ журнала, адресу, выпуждаетъ меня заявить, что изъ-за выхода и выѣзда его членовъ — устроителей, таковой совершенно распался, а потому обращенія къ лодзинскому отдѣлу безцѣльны, и отвѣта на нихъ послѣдовать не можетъ.

Бывшій членъ отдѣла, подписчикъ
С. Кауцъ.

De la fotografia fillo de la ligo „Vjestnik Znania“.

Mi sciigas kolegojn, ke la revuo (organo de la filio) pro nedependantaj de mi kaŭzoj povos eliri nur en la mezo de l'somero en unuaj tagoj de la jultio № 1 estos elsendita al ĉiuj kolegoj, alsendintaj siajn adresojn (20 h.). Krom specialaj fakoj en la revuo estos lokata la rubriko „En la ligo V. Zn.“ korespondadoj pri agado de rondetoj kaj filioj. S. Frejdenberg. u. Nikolaev, Moskovskaja ul. № 1. (Al demandoj leteroj oni aldonu poŝtmarkon por respondo).

** Mi pagas laŭ alta prezo (5-oble nominala prezo) por jenaj eldonoj: Klaesino — „Alfabeto—Originalo“, — Zakръevski — „Regulero por la fotografistoj“, — Bogdanov — „Tutmonda Revuo“, en bulgara lingvo, — Bogdanov — „Lernolibro por bulgaroj“, — Zinovjev — „La lingvo internacia Esperanto“, — Dombrovski — „Lernolibro, litova eldono“, — „Esperanto“ — gazeto, eld. de d-ro Ostrovskij, № 5/6 por 1905 j., — „Espero“ — gazeto, eld. de d-ro Bogdanov, Sofia. G. D a v i d o v ѣ, Saratov, kesto 12.

СПРОСЪ И ПРЕДЛОЖЕНІЕ ТРУДА.

Ѵ Товарищи—подписчики! Помогите мнѣ найти какую-нибудь работу или мѣсто: конторщика, писца и т. п. Желая подготовиться на аттестатъ зрѣлости, а средствъ положительно никакихъ нѣтъ. Прошу помочь

устроиться въ какомъ-нибудь университетскомъ городѣ, въ родѣ Кіева.

Адресъ: Орловъ — Гай, Новоузенскаго уѣзда Самарской губ., Алексѣю Л. Корлеву.

Ѵ Убѣдительно прошу помочь мнѣ найти

мѣсто въ ремесленномъ училищѣ слесарно-механич. мастеромъ или временно слесаремъ въ экономіи или въ желѣзно-дорожныхъ мастерскихъ. Былъ помощникомъ и мастеромъ болѣе 5 лѣтъ въ средн.-учебн. завод.

Адресъ: Ростовъ-на-Дону, Б. Садовая ул., д. Панова, магазинъ обуви бр-въ Тарнополь, Ивану Федотову Тарасову.

☞ Дорогие товарищи! Имѣя страстное влеченіе къ наукѣ, я въ этомъ году намѣреваюсь поступить на Общеобразовательные курсы Черняева, поэтому обращаюсь ко всѣмъ подписчикамъ, живущимъ въ Петербургъ, съ просьбой найти мнѣ тамъ какое-нибудь мѣсто. Занятіемъ я не стѣняюсь, будь то мѣсто конторщика, писца, разносчика, сторожа, швейцара и т. д., ради науки я готовъ терпѣть все.

Адресъ: гор. Ахтырка, Харьк. губ., Миргородская ул., д. Коломійцева, Ф. И. Яценко.

☞ Товарищи! Прошу указать, гдѣ я могу получить должность завѣдующаго неболь-

шой механической или столярной мастерской или же мастера преподавателя столярно модельного ремесла въ учебной мастерской. Окончилъ Полтавское 5-ти классное ремесленное училище, 12 лѣтъ заводской практики. Адресъ Ст. Карловка, Полтавской губ., экономич. мастерскія, Никита Сергѣевичъ Цѣлуйко.

☞ Товарищи-подписчики! Сердечно прошу Васъ помочь мнѣ найти мѣсто писца, переписчика, продавца, помощника маслодѣла и пр., и пр. Прослужилъ начальнымъ учителемъ 5 лѣтъ. Нахожусь въ очень тяжеломъ положеніи. Согласенъ ѣхать, куда бы ни пришлось. Адресъ: ст. Квелленштейнъ, вол. Таали, Перновскаго уѣз. Лифл. губ., Иванъ Ив. Захаровъ.

☞ А. Плявинскій (Рига, Артиллерійская, № 10, кв. 9, г-ну Нуале, передъ Плявинскому) домашн. учит., спец. матем., преподав. на курсахъ, ищетъ занятій въ семьѣ или шкод.

Къ сотрудникамъ журнала „Espero“.

Читателямъ уже повѣстно, какое значеніе имѣетъ разсылка „Espero“, какъ безплатнаго приложенія къ „Вѣстнику Знанія“, имѣющему громадное распространеніе. Давая „Espero“ читателямъ, значительная часть которыхъ вовсе не владѣетъ языкомъ эсперанто или еще только начинаетъ его изучать, мы считаемъ необходимымъ позаботиться о возможно болѣе широкимъ облегченіи чтенія статей на эсперанто. Съ этою цѣлью мы даемъ параллельный переводъ этихъ статей или указываемъ, гдѣ они печатались на русскомъ языкѣ.

Это обстоятельство вынуждаетъ насъ обращаться къ нашимъ сотрудникамъ съ напоминаніемъ о необходимости присылки статей, предназначенныхъ для „Espero“, на двухъ языкахъ—эсперанто и русскомъ.

Лица же, желающія сотрудничать въ нашемъ журналѣ, но не владѣющія русскимъ языкомъ, благоволятъ присылать одновременно съ эсперантскимъ текстомъ и оригиналъ, съ котораго дѣлался переводъ на эсперанто, по возможности печатный, или если это затруднительно, то хотя бы тщательно переписанный польскій, латышскій, нѣмецкій, англійскій и т. д. текстъ оригинала.

Последній нуженъ намъ какъ для проверки правильности перевода на эсперанто, такъ и для болѣе близкаго къ подлиннику перевода на русскій языкъ, такъ какъ въ противномъ случаѣ, переводы съ эсперанто, мы рисковали бы слишкомъ удалиться отъ оригинала.

Напоминаемъ также, что рукописи должны быть переписаны тщательно, каллиграфически (если можно на машинѣ), имѣть широкія поля и оборотная сторона должна быть чиста. Фамилія переводчика можетъ быть замѣнена псевдонимомъ, если онъ не желаетъ ее упоминать, но адресъ непременно долженъ быть сообщаемъ для редакціи.

Al kunlaborantoj de la revuo „Espero“.

Niaj legantoj jam scias, kian signifon havas la dissendado de „Espero“, kiel de senpaga aldono al „Vjestnik Znanja“, havanta grandegan desvastigecon. Donante „Espero“ al legantoj, kies granda parto tute ne posedas la lingvon Esperanton aŭ ankoraŭ nur komencas ĝin ellerni, ni opinias, ke necese estas zorgi pri la plej eble granda plifaciligado de legado de artikoloj en Esperanto. Pro tiu ĉi celo ni donas paralelan tradukon de tiuj ĉi artikoloj aŭ montras, kie ili estis presitaj en la rusa lingvo.

Tiu ĉi cirkonstanco devigas nin, ke ni turnu nin al niaj kunlaborantoj kun rememorigo pri neceseco alsendadi artikolojn, ĉi-natajn por „Espero“, en du lingvoj — Esperanto kaj la rusa. Personoj do, dezirantaj kunlaboradi en nia revuo, sed ne posedantaj la lingvon rusan, bonvolas alsendadi samtempe kun teksto Esperanta ankaŭ originalon, de kiu estis farata la traduko en Esperanton, se estas eble — presitan, aŭ se tio ĉi estas malfacila eĉ nur zorgeme kopitan polan, latvan, germanan, francan, k. t. p. tekston de originalo. La lasta estas necesa kiel por kompara revido de reguleco de traduko en Esperanton, tiel ankaŭ por pli proksima al originalo traduko en la lingvon rusan, ĉar en kontraŭa okazo, tradukante el Esperanto, ni riskus tro malproksimiĝi de l' originalo.

Ni rememorigas ankaŭ, ke manuskriptoj devas esti kopitaj zorgeme, kaligrafie (se estas eble — per maŝino), havi largajn liberajn randojn de paĝoj, kaj la posta flanko devas esti pura. Nomo de tradukinto povas esti anstataŭita per pseŭdonimo, se li ne deziras ĝin publikigi, sed la adreso nepre devas esti komunikita por kono de la Redakcio.

II. Отдѣль молодежи.

Самоубійства среди молодежи.

Каждый день газеты приносят нѣсколько новых замѣтокъ, что тамъ-то такая-то или такой-то покончили счеты съ жизнью. Вспомнить газета въ нѣсколькихъ сжатыхъ строкахъ и скоро всё позабудутъ, а „высшій смыслъ жизни“, „дѣль жизни“ каждый день, каждый часъ неутомимо рукой выводятъ изъ круга людей лучшія молодые силы, потерявшихъ вѣру. Грустно, тоскливо становится, что молодежь не можетъ найти въ себѣ достаточно энергии, чтобы посвятить себя дѣлу во имя правды, а стремится къ невозможному и, оттого, преждевременно падаетъ духомъ. Наша страна переживаетъ такое время, когда нужно много бодрыхъ, молодыхъ силъ, способныхъ дать не только отпоръ старому, но и провести новыя начала. Вспомнимъ, товарищи, что все великое, всякій прогрессъ создается постепенно дружными усиліями идейныхъ людей, а молодежь, къ сожалѣнію, бросается какъ-разъ въ противную сторону. Периодъ острой борьбы и революціи прошелъ, возбудивъ массу надеждъ и проливъ много крови и жгучихъ слезъ, а, между тѣмъ, пылкія мечты молодежи не сбылись, а данъ былъ только толчекъ, который утратилъ бы всякое значеніе, если бы лучшіе люди и молодежь потеряли вѣру въ торжество справедливости и стали искать выхода изъ труднаго положенія, и не безъ надежды наго, самоубійствомъ.

„Настанутъ лучшія времена, возсіетъ заря новой жизни, восторжествуетъ правда, и на нашей улицѣ будетъ праздникъ! Я не дождусь, отдохну, но зато чьмъ-либо правнукѣ дождутся... Привѣтствую ихъ отъ души и радуюсь, радуюсь за нихъ! Впередъ! Помогай вамъ Богъ, друзья!“—восклицаетъ сумасшедшій Громовъ („Палата № 6-й“). Такъ писалъ Чеховъ въ свое мрачное, сумеречное время, а мы переживаемъ зарю. Въ нашей власти не дать ей потухнуть. Не станемъ винить нашихъ сорвавшихся товарищей: они пережили трудное время, не могли примириться со всѣми ужасами дѣйствительности, которые, какъ казни, еще и теперь не кончились. Я не говорю о массовыхъ самоубійствахъ, которые совершаются просто изъ подражанія. Во многомъ виновата и мертвая буква, которой учатъ въ нашихъ школахъ.

II. Fako de junularo.

Memmortigoj Inter la junularo.

Ĉiutage alportas gazetoj kelkajn novajn sciigojn, ke ie kaj iu finigis kalkulojn kun la vivo. Rememoras gazeto en kelkaj mallongaj linioj kaj baldaŭ ĉiuj forgesos, sed „plej alta senco de l' vivo“, „celo de la vivo“ ĉiun tagon, ĉiun horon per senindulga mano forigas el rondo de homoj plej bonajn junajn fortojn, perdintajn la kredon. Estas malgaje, malgaje, ke junularo ne povas trovi en si sufiĉe da energio por dediĉi sin al agado por la verdo, sed celas al neeblaĵo kaj tial tro frue perdas esperon. Nia lando travivas tian tempon, kiam ĝi bezonas multajn viglajn, junajn fortojn, kiuj estus kapablaj ne sole rebati atakojn de la vivo malnovo, sed—ankaŭ realigi novajn principojn. Ni ekrememoru, kolegoj, ke ĉio granda, ĉiu progreso kreigas ĉiam paŝo post paŝo per kuinigitaj penoj de homoj ideemaj, sed junularo, bedaŭriude, sin ĵetas ĝuste en kontratan flankon. La periodo de l'akra batalado kaj de l' revolucio pasis, ekscitinte multajn esperojn kaj versiginte multe da sango kaj da varmegaj larmoj, sed, tamen, flamaj revoj de l' junularo ne realigis, kaj estis donita nur puŝo, kiu tute perdis ian ajn signifon, se la plej bonaj homoj kaj la junularo perdis la kredon en triumfo de l'justeco kaj komencus serĉi eliron el stato malfacila, sed ne senespera, en memmortigo.

„Venos pli bonaj tempoj, ekbrilos ĉielruĝo de la nova vivo, ektriumfos la vero, kaj sur nia strato estos festo! Mi ne vivos ĝis tiam, mi mortos, sed ies ja pranepoj atingos...“

Mi salutas ilin de la tuta animo kaj gojas, gojas pro ili! Antaŭten, Helpu al vi Dio, amikoj!“ — tiel ekcrias frenezulo Gromov („Ĝambro № 6a“). Tiel skribis Ĉeĥov en sia senluma, krepuska tempo, ni do travivas matenon. Ni havas potencon ne permesi, ke ĝi estinguju. Ne kulpigu ni niajn tro rapide ekbatalintajn kolegojn: ili travivis malfacilan tempon, ne povis paciĝi kun ĉiuj teruroj de reala vivo, kiuj, ekzemple mortekzekutoj, ankoraŭ nun ne finigis. Mi ne parolas pri tiu maso da memmortigoj, kiuj farigas simple pro imito. Grandan parton de la kuplo devas porti senviva litero, kiun oni instruas en niaj lernejoj. Vi demandu, —por kio ĉio ĉi estas farata? Sinjoroj pedagogoj diros tuj al vi, ke ili mem pasis tra tiu ĉi edukado,

Спросите.—зачѣмъ все это дѣлается? Господа педагогаи вамъ сейчасъ-же скажутъ, что они сами прошли черезъ это воспитаніе, и, слава Богу, вышли порядочными людьми,—и будутъ продолжать фабриковать будущихъ гражданъ по своему подобію, домая юныя души, извлекая оттуда все несогласное съ ихъ понятіями и выбрасывая въ борть. Что за борьба происходитъ въ мозгу юноши, когда онъ, еще не сходя со школьной скамьи, получаетъ въ отвѣтъ своимъ порывамъ, все-му святому и дорогому:

— Врунда. Вы не знаете жизни!

И вотъ эти знающіе, какъ надо жить, люди, даютъ ему мудрый и благой совѣтъ,—бросить все „ребячество“, брать примѣръ съ нихъ, „старшихъ“, и изучать разныя науки.

А чему насъ учили матери?... Самое большое обвиненіе намъ предъявляютъ въ томъ, что молодежь не признаетъ и не уважаетъ семьи, религіи, государства; вообще стала вольнодумная. Это почти вѣрно, но доказывать имъ лишнее. Со всѣмъ старымъ нужна борьба, а молодежь не обращаетъ вниманія и стремится куда-то...

— Давайте „смыслъ жизни“, „высшую цѣль“!—и молодежь нервно бросается изъ стороны въ сторону, нигдѣ не находя разгадки и отвѣта на мучающіе вопросы (но, главное, не вида, что ея жизнь нужна во имя того же идеала справедливости), тщетно ищеть и, наконецъ, какъ бабочка, привлеченная огнемъ, погибаетъ...

Нельзя терять послѣднюю вѣру въ жизнь, иначе человечество давнымъ давно бы погибло, а между тѣмъ, все, что есть хорошаго теперь, прогрессъ—достигнуты этимъ путемъ, путемъ вѣры въ лучшее будущее, безпрестанной жестокой борьбой лучшихъ индивидуумовъ, преодолевавшихъ часто титаническія препятствія, хотя и погибавшихъ. Все за торжество свѣта... Вспомнимъ Джордано Бруно. Онъ не боялся пресловѣдывать правду, не смотря на инквизицію. Тогда были неспособны воспринять его ученіе. Онъ сожженъ, но толчокъ былъ данъ, и всѣ бросились по указанному имъ новому пути. Поставьте на его мѣсто нашу молодежь... Она не можетъ даже остаться жить. Но я вѣрую въ будущее, я знаю, что молодежь скоро станетъ на правильный путь. „И широкую, ясную дорогу, грудью проложитъ себѣ“...

Подписчикъ № 28422. М. Ч. - - - нъ.

Пессимизмъ или оптимизмъ?

Въ январской книгѣ „Вѣстника Знанія“ помѣщено письмо Ф. Оликова, представляющее, какъ видно, отвѣтъ на письмо группы молодыхъ людей, поднявшихъ вопросъ о цѣнности и цѣли жизни. Но какъ же отвѣчать имъ г. Оликовъ? По крайней мѣрѣ, въ его письмѣ проглядываетъ довольно высоко-мѣрное пренебреженіе и насмѣшка по адресу этой группы. Происходить это отъ того, что г. Оликовъ считаетъ людей, поднимающихъ такіе глубокие вопросы, „умственными фантиками“. Не проглядываетъ ли пренебре-

каж, glor' al Dio, fariĝis bonaj homoj,—kaj ili daŭrigos fabrikadon de estontaj regnantoj laŭ sia modelo, rompante junajn amimojn, eltirante de tie ĉion nekonsentan kun iliaj ideoj kaj elĵetante ĝin for. Kia batalo fariĝas en cerbo de junulo, kiam li ankoraŭ ne forlasinte lernejan benkon, ricevos jenan, respondon al siaj celadoj, al ĉio sankta kaj kara:

— Tio ĉi estas sencecaĵo. Vi ne konas la vivon!

Kaj jen tiuj ĉi, sciantaj kiel oni devas vivi, homoj donas al li saĝan kaj bonan konsilon,—forĵeti tutan „infanaĵon“ preni ekzemplon de ili, „pli maturaĝaj“, ellerni diversajn sciencojn. Sed kion instruis nin la patrinoj?!

La plej grandan kulpigon al ni oni montras en tio, ke la junularo ne konfesas kaj ne estimas familion, religion, regnon; ĝenerale fariĝis liberpensa.

Tio ĉi estas preskaŭ vero, sed pravi al ili estas superflue.

Kontraŭ ĉio malnova estas necesa batalado, sed la junularo ne turnas atenton al ĝi kaj celas ien...

— Donu „sencen de l' vivo“, „plej altan celon“!—kaj junularo nerve sin ĵetas de flanko al flanko, nenie trovante solvon kaj respondon al turmentantaj demandoj, (sed, ĉefe, ne rimarkante, ke ĝia vivo estas necesa por tiu sama idealo de justeco), vane serĉas kaj, fine, kvazaŭ papilio, allogita de fajro, pereas...

Oni ne devas perdi lastan kredon en la vivo, ĉar en kontraŭa okazo, la homaro delonge jam pereus, sed tamen, ĉio, kio estas nun bona, la progreso—estas atingita per tiu ĉi vojo, per vojo de kredo en pli bona estonteco, per sencesa kruela batalado de plej bonaj individuoj, kiuj venkadis ofte grandegajn barojn, kvankam eĉ pereadis. Ĉio pro triumfo de la lumo... Ni rememoru Ĝiordano Bruno. Li ne timis prediki la veron malgraŭ la inkvizicio. Tiam oni ne estis kapablaj akcepti lian doktrinon. Li estas forbruligita sed la puŝo estis donita, kaj ĉiuj ekrapidis laŭ montrita de li nova vojo. Metu sur lian lokon nian junularon...

Ĝi ne povas eĉ resti vivi. Sed mi kredas en estonteco, mi scias, ke la junularo baldaŭ starigos sur veran vojon „kaj per klara vojo iros, kiun per batal' akiros“...

Frad. V. Radŝ.

Pesimismo au optimismo?

En la januara numero de „Vjestnik Znanія“ estas presita letero de F. Olikov, kiu, videble, prezentas respondon al la letero de rondeto de junuloj, metinta la demandon pri valoro kaj celo de l' vivo. Sed kiel do respondas al ili s-ro Olikov? Almenaŭ en liaj leteroj montriĝas sufiĉe aroganta malsateco kaj moko rilate al tiuj ĉi rondeto. Kaŭzo de tio ĉi estas la opinio de s-ro Olikov pri homoj, ekscitantaj tiom profundajn demandojn, kiel pri „dandoj de spirito“. Ĉu ne estas videbla la malsateco ankaŭ en la vortoj: „Ĉi tiaj nesol-

жение и в словах: „ети неразрѣшимые вопросы, которыми напиталась наша молодежь?.. и т. д. въ этомъ тонѣ. По моему же мнѣнію, если люди впадаютъ мыслями о цѣли жизни, то это, во всякомъ случаѣ, свидѣтельствуеъ, о высокой степени умственного развитія, а не „шатаній“, какъ выразился г. Оликовъ. Затѣмъ, г. Оликовъ „жалѣеть равнинчевою и блуждающею молодежью“, какъ онъ покровительственно заявляетъ. Всякій человѣкъ судить о всемъ, его окружающемъ, по тому какъ оно относится къ его личности, къ его „я“. Такимъ образомъ, человѣкъ можетъ распоряжаться своими умственными силами, какъ ему угодно, и направлять ихъ, на что угодно. Г. Оликовъ же совѣтуетъ ваяться разными естественнонаучными вопросами, а вопросы подобные поднятому оставить въ покоѣ. Строгий оппонентъ проповѣдуетъ какое то умственное дѣство, какъ заставляетъ думать его апология дѣтскаго легкомыслія и совѣтъ: „меньше вдавляться въ идеологию“. А естественнонаучные вопросы могутъ служить—по мнѣнію г. Оликова—для мыслящаго человѣка лишь игрушкой, отвлекающей его отъ задаванія вопроса о цѣли жизни. Затѣмъ, г. Оликовъ говоритъ, что мы не „можемъ представить себѣ цѣль, стоящую внѣ нашихъ рамокъ цѣлесообразности и рациональности“. Въ этомъ я съ нимъ вполне соглашаюсь, но потому наши дороги рѣзко расходятся. Человѣкъ можетъ и долженъ судить о всемъ, хотя и съ точки зрѣнія субъективной, несовершенной, но все-таки человѣческой. Человѣку нечего „смотреть на мѣр глазами муравья“, или другого какого насѣкомаго или даже крупнаго животнаго.

Это все я говорилъ о правахъ молодежи мыслить о цѣли и цѣнности жизни. Теперь я долженъ отчасти перейти къ самому пессимизму, который является довольно сильнымъ философскимъ ученіемъ, опирающимся на очень многія и сильныя доказательства. а не является только плодомъ бездѣлія и неузнанія заняться другими болѣе полезными, по мнѣнію г. Оликова, вопросами. Вѣдь человечество не знаетъ, собственно говоря, ничего хорошаго самого по себѣ; и всѣ его представленія о послѣднемъ являются лишь плодомъ отрицанія злаго, нехорошаго. Представленіе, напр., о счастьи получается путемъ отрицанія несчастья. Пессимизмъ ясно проглядываетъ въ двухъ величайшихъ религіяхъ: буддизмѣ и христіанствѣ и первый видитъ освобожденіе въ Nirvanѣ, а второе—въ загробной жизни. Это только въ религіозныхъ ученіяхъ, а затѣмъ онъ довольно распространенъ въ литературѣ: папа Иннокентій III, поэтъ—Леонарди, Байронъ и мн. др., а также извѣстно отношеніе къ оптимизму Вольтера. Я не касаюсь уже области философіи.

Въ вопросѣ о прогрессѣ человечества пессимизмъ опирается на сильныя доказательства (хоть бы на то, что на снѣгу высококультурнымъ государствамъ являются дикія орды, сметающія всѣ приобрѣтенія

veblaj demandoj, kiuj plenigas nian junularon...“ k. t. p. per sama tono. Do laŭ mia opinio, se homoj volas solvi la problemon de la celo de l' vivo, en ĉia okazo tio atestas la altgradan spiritan evolucon, sed tute ne „ŝanceligecon“; kiel sin esprimis s-ro Olikov. Poste, s-ro Olikov „kompatas la blindan kaj vagantan gejunularon“, kiel li favore diras. Ĉiu homo opinias pri ĉio, ĉirkaŭanta lin, laŭ tio, kiel ĝi rilatas al lia persono, al lia „mi“. Tial, homo povas regi super siaj spiritaĵoj fortoj, kiel al li plaĉas, kaj direkti ilin, kien li volas. S-ro do Olikov konsilas okupiĝi per natursciencaj problemoj, kaj lasi demandojn, similajn al la metita. La severa kontraŭdiranto predikas ian spiritan infanecon, kiel oni povas konkludi el lia apologio de la infana facilanimeco kaj el konsiloj: „pli malmulte koncerni la ideologion“. La natursciencoj do povas servi al pensema homo—laŭ lia opinio—nur kiel ludilo, deloganta lin de l' eksolitado de la demando pri celo, de la vivo. Plu, s-ro Olikov diras, ke ni ne „povas imagi celon, starantan ekster niaj kadroj de la celkonformeco kaj racio“. Koncerante tion ĉi mi tute konsentas kun li, sed poste niaĵ voĵoj tute disiras. Homo povas kaj devas pesi ĉion, eĉ,—se neeble estas alie,—de subjektiva, neperfeka vidpunkto, sed tamen de la homa. Homo ne „rigardu la mondon per okuloj de formiko“, aŭ de ia alia insekto aŭ eĉ granda besto.

Ĉion tion ĉi mi diris nur pri rajtoj de la gejunularo pripensadi celon kaj valoron de l' vivo. Nun mi devas iom transiri al pesimismo mem, kiu estas sufiĉe forta filozofia teorio, sin apoganta sur tre multaj kaj fortaj argumentoj, kaj ne estas nur frukto de senlaboreco kaj nescio okupiĝi per aliaĵ, pli utilaj—laŭ opinio de s-ro Olikov—demandoj. Ja la homaro scias nenian bonon absolutan kaj ĉiuj ĝiaĵ ideoj pri la lasta estas nur frukto de neo de malbono. Ekzemple, la ideo pri feliĉo aperas per neo de malfeliĉo. La pesimismo klare montrigas en du la plej grandaj doktrinoj: en la budismo kaj la kristianismo, kaj la unua vidas la liberigon de suferoj de l' vivo en la Nirvano, la dua—en la postmorta vivo. Krom religiaĵ doktrinoj, ĝi renkontigas sufiĉe ofte en la literaturo: la papo Inocento III, preskaŭ—Leonardi, Bajron kaj multo aliaĵ; ankau estas konata la rilato de Voltaire al la pesimismo. La regionon de la filozofio mi ne preparolos. En la demando pri la progreso de l' homaro la pesimismo sin apogas sur fortaj argumentoj (ekzemple, ke post altkulturaj regnoj aperas anstataŭantaj ilin sovaĝaj amasoj, detruantaj ĉiujn akiraĵojn de civilizacio. Epokoj de kultura kresko anstataŭigas per epokoj de faleco k. t. p.),

Ĉiuj tiuj ĉi kaj multaj diroj kontraŭ la optimisma rigardo al historia proceco akiras apartan gravecon kaj forton tial ke en homoj, kredantaj la progreson, mankas fortika vidpunkto pri ĝia vera senco. Ekzemple, Spenser diras, ke la progreso estas evolucio de simplaj fenomenoj al mapsimplaj, sed en tio ĉi ne

цивилизациі, эпохи культурнаго подъема замѣняются эпохами упадка и т. д.). Всѣ эти, и многія другія возраженія противъ оптимистическаго взгляда на историческій процессъ приобрятаютъ особую важность и силу въ виду того, что у людей, вѣрнѣе въ прогрессъ, нѣтъ твердаго взгляда на самую сущность его. Спенсеръ, напр., говорить, что прогрессъ состоитъ въ развитіи отъ простаго къ сложному, но въ этомъ еще нѣтъ всеобщаго улучшенія жизни человечества; даже можетъ быть, что это означаетъ ухудшеніе, что также не противорѣчитъ формулѣ. Ученіе русскихъ социологовъ, Лаврова и Михайловскаго, что процессъ состоитъ въ воплощеніи правды—истины и правды—справедливости въ общественныхъ формахъ, также довольно проблематично. Одни видятъ цѣль въ „всеобщемъ равенствѣ, братствѣ и свободѣ“, какъ социалисты, другіе, какъ Спенсеръ, — яро высказывающійся противъ социалистовъ, — въ большемъ освобожденіи личности отъ вѣнскихъ узъ, въ индивидуализмѣ. Но гдѣ же прогрессъ, гдѣ улучшеніе жизни человечества?..

Гдѣ та цѣль, къ которой міръ стремится? И, наконецъ, если бы міръ стремился къ какой-нибудь цѣли, то она давно была бы достигнута, такъ какъ время его жизни безконечно, — это говоритъ гдѣ то Ницше, далеко не пессимистъ. Ко всему вышеназванному долженъ прибавить, что мѣсто и

Въ чемъ наше спасеніе.

Въ послѣднее время въ средѣ интеллигентной публики все чаще и чаще стали выдвигаться трудноразрѣшимыя проблемы о цѣли существованія. Тотъ живой обменъ мыслей среди группы представителей этой интеллигенціи, который поднялся въ „Вѣстникѣ Знанія“, является, пожалуй, даже лишнимъ доказательствомъ этой простой истины. Каждому, естественно, пришлось такъ или иначе убѣдиться въ возрастающемъ недовольствѣ жизнью, которое проявляется у современной молодежи и которое, надо полагать, происходитъ отъ недостаточной для нея осмысленности существованія. Философскіе и религіозные міражи, которые удовлетворяли общество до сихъ поръ, перестали выполнять свое назначеніе; вмѣстѣ съ тѣмъ возвращенія современныхъ и недавнихъ философовъ, которые могли бы дать понятіе о цѣли жизни, которые познакомили бы общество съ прочными мировоззрѣніями убѣжденныхъ личностей, въ сожалѣнію слабо проникаютъ въ широкіе круги нуждающихся въ нихъ людей, по причинѣ недостаточной популяризациі ихъ идей. И вотъ несчастное общество стоитъ въ этотъ ужасный переходный моментъ, не зная, какъ умирить полный сомнѣнія духъ и сдѣлать жизнь осмысленною и цѣлесообразною. Между тѣмъ философія такихъ мыслителей, какъ Ницше, могла бы послужить прочнымъ камнемъ для созданія сильныхъ убѣжденій, которыя, будучи подкрѣплены идеями социализма, дали бы цѣль жизни всякому даже

estas ankoraŭ ĉinfanka pliboniĝo de la vivo de l' homoro, kaj povas esti, eĉ plimalboniĝo, kio same ne kontraŭdiras la formulon. La teorio de rusaj sociologiistoj, Lavrov kaj Miĥajlovskij, ke la progreso estas plifortigado de vero kaj de justeco en la sociala vivo, estas ankaŭ sufiĉe problema. Unuj vidas la celon en „universala egalrajteco, frateco kaj libereco“, kiel la socialistoj, aliaj — kiel Spenser, flame kontraŭparolanta al socialistoj, — en pli granda liberigo de persono de eksteraj ligoj, en individualismo.

Sed kie do estas la progreso, kie estas la pliboniĝo de la vivo de l' homoro?..

Kie do estas celo, al kiu la mondo iras? Kaj, fine, se la mondo irus al iu celo, ĝi estus jam de longe atingita, ĉar la daŭro de ĝia vivo estas preskaŭ sen komenca, — tion ĉi ne diras Nietzsche (Nitoŝe), kiu ja ne estas pesimisto.

Al ĉio supredirita mi devas aldoni, ke spaco kaj tempo ne donas al mi eblon noti multajn aliajn argumentojn por mia vidpunkto kaj pli detale disvolvi ĉiujn ĝiajn fundamentajn tezojn.

S. Joselloviĉ,
Tradukis E. Budzinski.

время не даютъ мнѣ возможности привести многія другія доказательства своей точки зрѣнія и обстоятельно изложить всѣ ея основныя положенія.

Е. Иоселиовичъ.

En kio estas nia savo.

En lasta tempo inter intelektanta publiko ĉiam pli ofte komencis elstarigi malfacile solveblaj problemoj pri celo de l' ekzistado.

Tiu viva interŝanĝado de pensoj, inter grupo de prezentantoj de inteligentularo, kiu leviĝis en „Vjest. Zn.“, estas, certe, eĉ superflua argumento de tiu ĉi vero. Ĉiu, nature, devis tiel konvinkiĝi je pligrandiganta nekontenteco la vivon, kiun montras la nuntempa junularo, kaj kiu, tiel estas necese supozi, farigas de nesufiĉa por ĝi sencenhavo de l' ekzistado.

Filozofiaj kaj religiaj fata-morganoj, kiuj kontentigis societon ĝis nun, ĉesis pleuumsian difinon; kune kun tio la konsideroj de l' nuntempaj kaj antaŭnelongaj filozofoj, kiuj povus doni ideon pri indo de la vivo, kiu konatigus societon kun fortikaj vivkomprenaĵoj de konvinkitaj personoj, bedaŭrinde, malforte penetras en larĝajn rondojn de bezonantaj ilin homoj, laŭ kaŭzo de nesufiĉa populareco de iliaj ideoj. Kaj jen malfeliĉa societo staras dum tiu ĉi terura transiga momento, ne sciante, kiel, dormigi plenan de dubo spiriton, kaj kiel fari la vivon senhavata kaj komforta kun celo. Dume, filozofio de iaj pensuloj, kiel Nietzsche povus servi kiel fortika ŝtono por fondo de fortikaj konvinkoj, kiuj, fortikigitaj per ideoj de socialismo, donus celon de la vivo al ĉiu eĉ postulema, rilate je tio ĉi, homo. Serĉi divenon de la vivo en religio estas necese pensi, por nia generacio tio ne deoas, ĉar ĉiuj religiaj eraroj jam longe kaj

требовательному въ этомъ отношеніи чело-
вѣку. Искать жизненной разгадки въ рели-
гии, надо думать, нашему поколѣнію не при-
ходится, ибо всѣ религиозныя заблужденія
давно и навсегда разбиты твердыми выводами
науки. Человѣку слѣдуетъ стремиться создать
удовлетворяющее мировоззрѣніе въ филосо-
фскомъ смыслѣ и положить свою душу и тѣло
за достиженіе намѣченныхъ цѣлей. Твердо
вѣря въ одно, именно въ то, что всѣ явле-
нія въ природѣ слѣдуютъ справедливому и
доброму принципу, надо изъ этого убѣжденія
вывести цѣльный, оптимистическій взглядъ
на жизнь, единственный зрѣлый и здоровый
взглядъ. Всякое недовольство жизнью и ея
обязанностями, какъ неоднократно замѣчали,
можетъ найти себѣ пріютъ въ душѣ нрав-
ственно и даже физически больного человѣка,
на котораго злой недугъ наложилъ печать
отрицанія. Философія такихъ личностей и
годна для нихъ подобныхъ, т. е. для больныхъ,
а всякій здоровый человѣкъ твердо подпи-
шется подъ трезвыми идеями оптимизма. Надо
заботиться о томъ, чтобы послѣднія въ ра-
зумныхъ рамкахъ сдѣлались достояніемъ об-
щества, чтобы золотая середина между ин-
дивидуализмомъ Ницше и социализмомъ стала
убѣжденіемъ большинства. Въ этихъ двухъ
ученіяхъ—наше спасеніе въ настоящее время,
и всякая дѣльная популяризація особенно

tute estas disbatitaj per la fortaj konkludoj
de l'scienco. La homo devas celi kreon de
kontentiganta mondkonsidero en filozofia sen-
co, kaj oferi sian animon kaj korpon por atin-
go de notitajn celojn. Forte kredante solon
nome tion, ke ĉiuj aperoj en naturo sekvas
justan kaj bonan principon, estas necese el tiu ĉi
konvinko plenan, ekfari optimistan konsideron pri
la vivo, solan maturan, sanan konsideron. Ĝia
nekontenteco je vivo kaj je devoj, kiel oni
neunufoje rimarkis, povas trovi por si rifu-
gon en korpo de morale kaj eĉ fizike malsana
homo, sur kiun malbona malsano metis stam-
pon de neo. Filozofio de tiaj personoj estas
taŭga sole por je ĝi simlantoj, t. e. por
malsanuloj, kaj ĉiu sana homo forte sub-
skribos sibrajn ideojn de optimismo. Estas dece
zorgi pri tio, ke la lastaj (saĝe limigitaj)
farigu havo de societo,—ke ora mezo inter
individualismo de Nietzsche kaj socialismo
farigu la konvinko de plimulto. En tiuj ĉi du
instruoj—estas nia savo en nuna tempo, kaj
ĉia taŭga popularigado precipe de pensoj de
Nietzsche renkontos, mi tiel pensas, laŭtan
saluton.

Abonanto P. Gavrilov.

Tradukis Radis.

мыслей Ницше встрѣтить, я думаю, громкое
привѣтствіе.

Подписчикъ П. Гавриловъ.

III. Спорные вопросы жизни и нравственности.

О цѣли человѣческой жизни.

Въ №№ 3 и 4 «Вѣстника Знанія» за
1907 г. былъ возбужденъ весьма интересный
вопросъ о цѣли человѣческаго существова-
нія, но, какъ замѣтили нѣкоторые подписчики,
былъ сформулированъ неправильно. Един-
ственно правильная формулировка этого во-
проса для возможнаго отвѣта была бы слѣ-
дующая: какова цѣль существова-
нія человѣчества, вообще, а от-
судя, какъ слѣдствие, вопросъ о цѣли суще-
ствования отдѣльной личности и пути для осу-
ществленія ея. Вотъ въ такомъ видѣ и возмо-

III. Disputebaj demandoj de l'vivo kaj moralo.

Pri celo de la homa vivo.

En №№ 3 kaj 4 de „Vjestnik Znanja“ por
1907 j. estis ekdiskutita tre interesa demando
pri celo de la homa ekzistado, sed, kiel ri-
markis kelkaj abonantoj, ĝi estis formulita
erare. Sola malerara formulo de tiu ĉi de-
mando por ebla respondo estus jena: kia
estas celo de ekzistado de l' ho-
mago, ĝenerale, kaj de tie ĉi, kiel sek-
vo, demando pri celo de ekzistado de aparta
persono kaj pri vojo por ĝia efektivigo. Jen
en tia formo estas ebla la respondo al ĝi. Ni
pruvu do komence, ke celo de la homa vivo

жень отвѣтъ на него. Докажемъ же сначала, что цѣль челоуѣческой жизни существовать, а затѣмъ попытаемся опредѣлить ее. Разсматривая природу въ ея совокупности, мы различаемъ два рѣзко отличныхъ другъ отъ друга міра: неорганическій и органическій. Сущностью перваго является матерія и энергія, характеръ которыхъ— непрерывное движеніе, превращенія ихъ въ безконечно разнообразныя формы, но подчиняющихся строгимъ, вполне опредѣленнымъ и непреложнымъ законамъ природы, не знающимъ никакихъ исключеній. Главнѣйшіе изъ нихъ суть законы сохраненія матеріи и энергіи: ни единая часть матеріи или энергіи не создается и не исчезаетъ... Превращенія послѣднихъ носятъ характеръ круговорота. Первобытная матерія въ туманностяхъ, переходя постепенно въ системы міровъ, преобразовывается въ видѣ различныхъ химическихъ элементовъ, число которыхъ весьма ограничено. Затѣмъ эти міровыя тѣла (звѣзды, планеты и т. д.), переходя цѣлый рядъ этаповъ въ своей дальнѣйшей эволюціи, снова распадаются на первобытную матерію и снова начинается та же эволюція... При этомъ, результатомъ ея не является совершенствованіе матеріи, какъ это предполагаютъ нѣкоторые ученые. Доказательно этому мы видимъ на небѣ. На которомъ различаемъ звѣзды, находясь на различныхъ расстояніяхъ, слѣдовательно, какъ это извѣстно изъ астрономіи, мы видимъ ихъ состоянія въ различные времена—но, однако, на всѣхъ ихъ встрѣчаются одни и тѣ же химич. элементы, какъ и на землѣ. Не то мы замѣчаемъ въ мірѣ органическомъ. Хотя матерія и энергія, составляющія, такъ сказать, физическую его сторону, и подчиняются законамъ міра неорганическаго, однако эволюція перваго носить совершенно другой характеръ. Именно органическій міръ обладаетъ способностью непрерывнаго, прогрессивнаго развитія, причѣмъ результатомъ его является нѣчто такое, что расширяясь въ ширь и вглубь, способствуетъ еще большей быстротѣ этого развитія, и что, выражаясь фигурально, завладѣетъ въ будущемъ, мало по малу, всей вселенной... Это — элементъ психическій. Благодаря ему развитіе органическаго міра идетъ, какъ бы, по прямой линіи въ безконечную даль, тогда какъ въ неорганическомъ, мы имѣемъ, какъ было сказано выше, видъ замкнутой кривой линіи. Отсюда ясно, что послѣдній не можетъ имѣть цѣли тогда какъ органическій, изъ самого факта прогрессивнаго развитія, показываетъ предѣлъ, ту цѣль, въ которой стремится. Мы видимъ, какъ изъ первобытной кѣлочки—протоплазмой развиваются все болѣе и болѣе сложныя и совершенныя организмы, какъ родоначальникъ органическаго міра, словно надувающая дорогу къ истинному прогрессу, развѣтвляется въ различныхъ направленіяхъ, какъ одна изъ этихъ вѣтвей, попавъ, какъ бы, на истинную дорогу, быстро развѣтвись, снова развѣтвляется и т. д. и т. д., пока, наконецъ, не

экзистас, какъ poste ni penu difini gin. Esplorante la naturon en ĝia tuteco, ni diferenĉigas du akre diversajn mondojn: neorganika kaj organika. Esenco de l' unua estas la stofa kaj energio, kies karaktero estas senĉesa movado, ŝanĝiĝado de ili en senfine variajn formojn, submetitajn tamen al severaj, tute difinitaj kaj nerompblaj leĝoj de la naturo, kiuj konas neniajn esceptojn. Plej ĉefaj el ili estas la leĝoj de konservigo de l' stofa kaj de l' energio: neniu parto de la stofa aŭ de l' energio kreigas aŭ malaperas... Aliformigoj de tiuj ĉi lastaj portas karakteron de ronda turnado. La primitiva stofa en nebulajoj, farigante iom post iom sistemoj de mondoj, aliformigas en vido de diversaj ĥemiaj elementoj, kies nombro estas tre limigita. Poste tiuj ĉi mondkorpoj (steloj, planedoj k. t. p.), trapasante longan vicon de etapoj en sia plua evolucio, ree disfaligas en primitivan stofon kaj ree komencigas tiu sama evolucio... Kaj ĝia rezultato ne estas pli-perfektiĝo de la stofa, kiel tion ĉi supozas kelkaj sciencistoj. Pruvon de tio ĉi ni vidas en la ĉielo, en kiu ni distingas stelojn, trovigantajn en diversaj spacoj, sekve, kiel tion ĉi oni scias el la astronomio, ni vidas iliajn statojn en diversaj tempoj—sed, tamen, sur ĉiuj ili—renkontigas tiuj samaj ĥemiaj elementoj, kiel sur la tero. Ne tion ni rimarkas en la mondo organika. Kvankam la stofa kaj energio, kunmetantaj, tiel dirante, ĝian fizikan flankon, obeas al leĝoj de la mondo neorganika, tamen la evolucio de l' unua portas tute alian karakteron. Nome la organika mondo posedas kapablecon de senĉesa progresiva disvolviĝado, kaj ĝia rezultato estas io, kio, disvastigante ekstensive kaj intensive, akcelas al ankoraŭ pli granda rapideco de tiu ĉi evolucio, kaj kio, esprimante figureme, almitos en la estonteco, iom post iom, la tutan universon... Tio estas elemento psiĥika. Dank' al ĝi la disvolviĝado de la mondo organika iras kvazaŭ en rekta linio en senfinan malproksimecon, dum en la mondo neorganika ĝi havas, kiel estis dirite pli supre, vidon de ŝlosita kurba linio.

De tie ĉi estas klare, ke la lasta ne povas havi celon, dum la organika el la mem fakto de progressa disvolviĝado montras limon, tiun celon, al kiu ĝi iras. Ni vidas, kiel el primitiva celulo—protoplasmo disvolviĝas ĉiam pli kaj pli malsimplaj kaj perfektaj organismoj, kiel pranaskinto de l' organika mondo, kvazaŭ palpante vojon al vera progreso, disbrandiĝas en diversaj direktoj, kiel unu el tiuj ĉi branĉoj, veninte kvazaŭ sur veran vojon, rapide disvolviĝinte, ree dividiĝas k. t. p. k. t. p., dum, fine, atingis ĝis la nuntempa plej supra punkto de sia evolucio—ĝis homo. Ĉiuj ceteraj branĉoj de tiu ĉi majesta arbo de la vivo neeviteble pereadis kaj se ekzistas iliaj restaĵoj en la nuna tempo, tio estas dank' al volo de homo. Li povas, se li volos, detruiri ĉiujn siajn samtempaĵojn, akcelintaj al lia naskiĝo. Tiel, plua portanto de la progreso estas la homaro. Sed tie ĉi jam la evolucio

дошла до современного культипационного пункта своей эволюции—до человека. Всё остальное вѣтви этого величественнаго дерева жизни неизбежно погибали и если существуютъ остатки ихъ въ настоящее время, то этимъ они обязаны человеку. Онъ можетъ, если пожелаетъ уничтожить всѣхъ своихъ соотродичей, способствовавшихъ его возникновению. Такимъ образомъ, дальнѣйшимъ носителемъ прогресса является человечество, Но тутъ уже эволюція начинается ити совсѣмъ иначе. До этихъ поръ цѣль ея состояла только въ возможно наилучшемъ приспособленіи къ окружающей природѣ. Теперь же она начинаетъ расширяться и видоизмѣняться, благодаря преобладанію, до тѣхъ поръ, незамѣтнаго фактора, человека—человѣскаго разума—этой высшей формы психической субстанции. При помощи его человечество начинаетъ изучать окружающій его міръ познавать его тайны, утилизировать эти знанія въ свою пользу. Благодаря этому начинается поразительный ростъ прогресса. Человѣчество начинаетъ изучать не только явленія окружающаго его, земнаго міра, но и всей вселенной. Такимъ образомъ мы пришли къ современному состоянию человечества. Развивая нашу мысль дагѣ мы придемъ, естественно, и къ цѣли этого прогресса, къ его конечному результату, который можно формулировать такъ: цѣлью существованія человека является вседѣло и всемірное приспособленіе ко всеенной, познание всѣхъ тайнъ ея, господство, благодаря этому надъ него и, какъ результатъ этого,—устройство своей жизни на началахъ высшей справедливости и добра. Короче говоря—достигнуть предѣла могущества того Высшаго Существа, котораго мы именуемъ Богомъ! Отсюда понятна и цѣль существованія отдѣльной личности: способствовать своимъ трудомъ, по мѣрѣ силъ, способностей и разумнѣя къ достиженію этой великой цѣли. Для этого человекъ можетъ посвятить себя любой профессіи изъ которой видна мало-мальская польза окружающему обществу. Понятно, что наибольшаго уваженія заслуживаютъ тѣ личности, которыя или посвящаютъ себя для работы по улучшенію жизненной обстановки, трудящейся части человечества, или же способствуютъ къ обогащенію познаній послѣдняго...

Таковъ нашъ взглядъ на этотъ вопросъ. Къ социальнѣю рамки настоящей статьи не даютъ возможности обосновать это возвращеніе, какъ слѣдуетъ, научными фактами; многое въ ней неясно, невысказано, но... тема эта, какъ справедливо замѣтилъ одинъ

komencas iri tute alie. Ĝis nun ĝia celo konsistis nur en plej bona ebla alkonformigado al ĉirkaŭanta naturo. Nun do ĝi komencas disvastiĝadi kaj aliformigadi dank' al superrego de ĝis nun nerimarkata faktoro, homa prudento—de tiu ĉi supra formo de l' psiĥika substanco. Kun ĝia helpo la homaro komencas ellernadi la ĉirkaŭantan ĝin mondon, kompreni ĝiajn misterojn, uzi tiujn ĉi sciojn por sia profito.

Dank' al tio ĉi komenciĝas rimarkinda kresko de la progreso. La homaro komencas ellerni ne sole fenomenojn de l' ĉirkaŭanta ĝin, tera mondo, sed eĉ de la tuta universo. Tiamaŭriere ni venis al la nuntempa stato de la homaro. Disvolvante nian penson plu, ni venos, nature, ankau al celo de tiu ĉi progreso, al ĝia fina rezultato, kiun oni povas formuliĝi tiel: celo de ekzistado de la homaro estas tuta kaj ĉia alkonformigo la universo, ekkono de ĉiuj ĝiaj misteroj, tial regado super ĝi kaj, kiel rezultato de tio ĉi,—arango de sia vivo sur fundamento de supra justeco kaj bono. Pli mallonge dirante—atingi limon de l' potenco de tiu Supra Ekzistajo, kiun ni nomas Dio! De tie ĉi estas klara ankau celo de ekzistado de aparta persono: akceli per sia laboro, lau mezuro de siaj fortoj, kapabloj kaj prudento, al atingo de tiu ĉi granda celo. Pro tio ĉi homo povas dediĉi sin al ia ajn profesio, kiun portas ia ajn utilon al ĉirkaŭanta societo. Kompreneble estas, ke la plej grandan estimon meritas tiuj personoj, kiuj au dediĉas sin al laborado por plibonigo de kondiĉoj de vivo de la laboranta parto de l' homaro, au akcelas al pliriĉigo de scioj de tiu ĉi lasta...

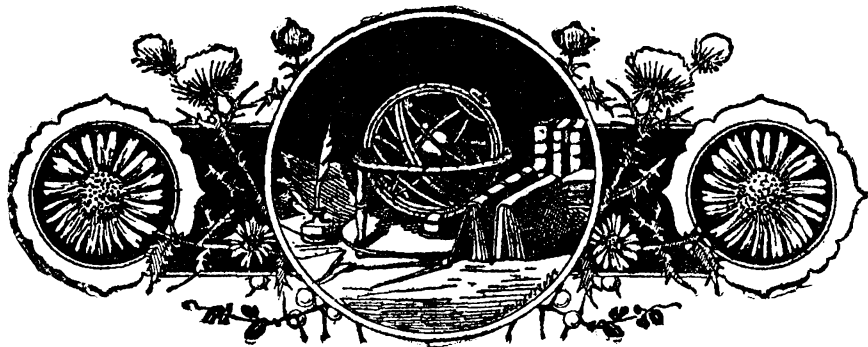
Tia estas nia opinio pri tiu ĉi demando. Bedaŭrinde la kadretoj de tiu ĉi artikolo ne permesas argumenti tiun ĉi rigardon, kiel deas, per sciencaj faktoj: multaj ideoj en ĝi estas neklaraj, neesprimitaj, sed... tiu ĉi temo, kiel juste diris unu el legantoj, estas tre vasta kaj postulas grandegan laboron por sia argumentado. Tial, pli bone mi haltu kaj atendu ĝis kiam sin esprimos legantoj de „Vjestn. Zn.“ pri lumigo, kiun mi donis al tiu ĉi demando.

Unu el abonantoj.

(Traduks —J—).

изъ читателей, весьма обширна и требуетъ громаднаго труда для своего обоснованія. Поэтому, лучше останоужкоя и подожду, пока не выскажутся читатели «Вѣст. Зн.» по поводу освѣщенія даннаго мною этому вопросу.

Одинъ изъ подписчиковъ.

Научная переписка.

Опять сказки.

Въ дѣлѣ начального воспитанія и обученія, какъ и во всякомъ сложномъ дѣлѣ, есть свои большыя стороны.

За послѣднее время нѣкоторыми педагогами высказывается сожалѣнiе о томъ, что современная школа игнорируетъ сказки.

Правильно ли считаютъ сказки важнымъ матеріаломъ для дѣтскаго чтенія? Заслуживаютъ ли онѣ вниманія? Нельзя ли безъ нихъ обойтись? Все это вопросы, въ которыхъ должны разобратъся отцы, матери, педагоги, вообще всѣ, кто заявляетъ свою претензiю быть воспитателемъ.

Съ нѣкоторыми измѣненiями, сказки — это тѣ младенческiй лепетъ народа, съ его вѣрою въ мнѣя, въ даръ слова у животныхъ, съ легкой руки Ушинскаго вошли въ школьную книгу, забавляя и поучая молодое поколѣнiе „житейской мудрости“. Дѣлается грустно, когда вспоминаешь свое дѣтство, первые годы ученія и тѣ книги-первинки, по которымъ насъ обучали и воспитывали.

Вотъ „Родное Слово“ Ушинскаго, I и II ч. Оно хорошо помнится. Сказочки и сказки... Невинная забава! Тутъ и „Страшная коза“, и „Медвѣжья лапа“, и „Котъ, козелъ и баранъ“... Наивность, наивность и наивность. Здѣсь „Рѣпка“, „Колобокъ“, „Мѣна“... Символизмъ и символизмъ съ разнообразнымъ толкованiемъ.

Что дали полезнаго мнѣ и моимъ товарищамъ по школѣ сказки подобнаго рода?

Эффектъ, красота взмаха, игра словъ въ нихъ подкупали насъ въ пользу незаздуженныхъ героев. Не симпатизировать мы не могли. Наше сочувствiе больше тяготѣло къ сильному медвѣдю въ сказкѣ „Теремокъ машки“, хитрецу-мужику въ безнравственной сказкѣ „Мужикъ и медвѣдь“, хитрецу-хитрю пугану въ сказкѣ „Змѣй и пуганъ“. Сказка „Лиса и журавль“ настраивала насъ на забытое жизненное правило: „око за око и зубъ за зубъ“; сказка же „Старикъ и волкъ“ дѣлала обратное (учила непротивленiю злу насилiемъ). Изъ ряда сказокъ ярко выдѣлялась сказка „Братецъ Иванушка и сестрица Аленушка“. Она сильно была по нервамъ. Та картина, гдѣ „костры кладутъ высокiе,

Sciencia Korespondado.

Ree fabeloj:

En afero de elementa edukado kaj instruado, kiel en ĉiu malsimpla afero, ekzistas iaj malsanaj flankoj.

En lasta tempo kelkaj pedagogoj esprimas bedaŭtron pri tio, ke nuntempa skolo ignoras fabelojn.

Ĉu estas vere opinii fabelojn grava materialo por infana legado? Ĉu meritas ili atenton? Ĉu ne estas eble resti sen ili? Ĉi tiuj estas la demandoj, kiujn devas konsideri la patroj, patrinoj, pedagogoj, ĝenerale ĉiuj, kiuj montras sian pretendon esti edukantoj.

Kun kelkaj sanĝoj la fabeloj—tiu ĉi infana paroleto de popolo, kun ĝia kredo en mito, en kapablo de parolado de bestoj, per „facila mano“ de Uŝinskij eniris en lernolibron, amuzante kaj instruante junan generacion pri „vivada saĝeco“. Aperas malĝojo, kiam mi rememoras mian infanecon, unuajn jarojn de lernado, kaj tiujn komenolibrojn, laŭ kiuj oni nin instruadis kaj edukis.

Jen estas „Patra Parolo“ de Uŝinskij, 1-a kaj 2-a parto, ĝi estas bone memorata. La fabeletoj kaj fabeloj... Senkulpa amuzo! Ĉi tie estas kaj „Terura kaprino“, kaj „Urso piedego“, ankaŭ „La Kato, Karpo kaj la Safo“... Naiveco, naiveco kaj naiveco. Tie ĉi ankaŭ estas „Rapeto“, „Pastbulo“, „Interŝanĝo“... Simbolismo kaj simbolismo kun diversspeca komprenigado.

Kion utilan donis al mi kaj al miaj lernejaraj kolegoj la fabeloj de tia speco?

Efekte, belo de eksvingo, ludo de vortoj en ili subaĉetis nin favore al nemeritintaj herooj.

Ne simpatii al ili ni ne povis.

Nia kunsento pli altirigis al la forta urso en fabelo „Ĉarmeto de museto“; al la ruzisto vilagano en senmorala fabelo „Vilagano kaj urso“; al la ruzisto-maldiligentulo, cigano en fabelo „Serpento kaj cigano“. La fabelo „Vulpo kaj gruo“ humorigis nin laŭ ordinara regulo de vivo „okulon pro okulo kaj denton pro dento“. Do la fabelo „Maljunulo kaj lupo“ faris kontraŭton (ĝi instruis ne protesti kontraŭ malbono per perforto). El vico de fabeloj hele apartigis la fabelo „Frateto Ivanuŝka kaj Fratineto Aljenuŝka“. Ĝi forte batis nervojn.

котлы грѣютъ чугуны, ножи точатъ будальные“, выжимала у многихъ слезы и оставяла удручающее впечатлѣнiе; для полноты послѣдняго оставалось только прочитатъ изъ другихъ источниковъ сказку „Серебряное блюдечко и наливное яблочко“ и сказку „Синяя борода“, — кровавыми страницами въ пору золотого дѣтства!

Гдѣ правда? Гдѣ ложь? Объ этомъ насъ не спрашивали и о периодѣ выработки такъ называемыхъ сердечныхъ настроенiй не хотѣли знать.

Прежняя школа выѣждала на сказкахъ. Ея плоды, какъ показываетъ жизнь, недоброкачественнаго свойства.

Наше вѣтшкольное воспитанiе въ большинствѣ случаевъ начинается со сказокъ. Патентованныя сказки бр. Гриммъ, Авенариуса, Андерсена, Перро и др. кладутся въ его основанiе и считаются непогрѣшимыми, легко ведущими къ намѣченной дѣлѣ, средствами; результаты этого блещутъ больше мицусами, чѣмъ плюсами. Сколько сказокъ съ фантастическимъ элементомъ въ границахъ правды и безъ границъ!

„Дѣтя — это особое существо съ своими мечтами и грезами“, говоритъ педагогическо-сказочники, „ему рано знать то-то и то-то; вырастаетъ, узнаетъ“.

И сказки вѣдѣ. Духовный миръ дѣтяти пестритъ чертями, вѣдмами, лягушками, пѣтухами, кисельными берегами и молочными рѣками... Оторванность отъ действительности считается нормальнымъ явленiемъ. О пытливости дѣтскаго ума какъ бы преднамѣренно забывается: развитiе же болѣзненнаго воображенiя ставится на первый планъ. Таинственностью, сверхъестественностью, внушаемыми страхомъ убивается энергiя, ослабляется развитiе воли и къ тому же вырабатываются тѣ начала, на которыхъ держится современное рабство.

Волшебное и чудесное! Мечты и грезы!

Гдѣ же настоящая жизнь? Ее прячутъ, умышленно прячутъ, жалуясь потомъ, что молодежь стала ненормальна, что народная грубость и невѣжество царятъ попрежнему.

Не разъ слышится: „Дѣтя любятъ сказки; въ Америкѣ для нихъ устраиваются сказочные вечера; въ Германiи къ ихъ устройству дѣлаются попытки и т. п.“. Это плохiе аргументы въ пользу сказокъ.

Мало ли что любить дѣтя... Мало ли какими средствами затемнить и усыпить дѣтскiй умъ буржуазная среда.

Нѣтъ! Не чудесное и волшебное должно преобладать въ воспитанii. Мы должны давать дѣтямъ чистую, звонкую монету, говорить имъ о чистой правдѣ, открывать имъ глаза на окружающiй действительный миръ; а здѣсь много пищи для ума къ здороваго воображенiя.

Дѣтя намъ скажутъ спасибо.

По моему мнѣнiю, на сказки мы должны обратить серьезное вниманiе: ихъ воспитательная роль очень и очень сомнительна.

Учитель А. Гр.

Tiu pentraĵo, kie „La brullignaroj kuŝiĝas altaj, varmigas la kaldronoj feraj, akriĝas la tranĉiloj ŝtalaj“, elpremis de multaj larmojn kaj lasis malĝojigantan impreson; por pleniĝo de la lasta restis nur tralegi la fabelon el aliaj fontoj, „Ĝenta pladeto kaj matura pometo“, ankaŭ fabelon „Blua barbo“—sangaj paĝoj dum la ora infaneco!

Kie estas vero? Kie estas mensogo? Pri tio ĉi oni nin ne demandis, kaj pri periodo kiam disvolviĝas tiel nomataj, koraj sentoj, oni ne volis koni.

Antaŭan instruistaron savadis la fabeloj. Ĝiaj fruktoj, kiel montras la vivo, havas malbonan econ.

Nia eksterlerneja eduko en la plej granda parto de okazoj komenciĝas per fabeloj. Patentitaj fabeloj de fr. Grimm, Avenarius, Andersen, Perro kaj al. estas metataj en gnan fundamenton kaj oni opinias ilin senpekaj rimedoj facile kondukantaj al notita celo; la rezultatoj de tio ĉi brilas pli multe per minusoj, ol per plusoj. Kiom estas da fabeloj kun fantazia elemento en limoj de l' vero kaj sen ili! „Infano kun siaj revoj estas aparta ekzistaĵo“, parolas pedagogoj-fabelistoj: „al li estas ankoraŭ tro frue koni tion kaj alian; kreskinte li tion eksciis“.

Kaj la fabeloj ekzistas ĉie. Spirita mondo de infano multkoloras per diabloj, sorĉegistinoj, ranoj, kokoj, kaĉaj bordoj kaj laktaj riveroj...

Foresto de realeco estas opiniata kiel normala fenomeno. Pri esploremeco de saĝo infana oni kvazaŭ intence forgesas; la disvolvigon do de malsana fantazio oni faras plej ĉefa. Per mistereco kaj supernatureco, per inspirata teruro oni mortigas energion, malfortigas disvolvigon de laboro kaj krom tio ellaboras tiujn fundamentojn, sur kiuj staras nuntempa sklaveco.

Sorĉo kaj mirindaĵo! Revoj kaj dolĉaj songoj!

Kie estas vera vivo? Ĝin oni kaŝas intence, plendante post, ke junularo fariĝis nenormala, ke popola maldelikateco kaj malklereco reĝas same kiel antaŭe.

Ne unu fojon estas aŭskulteble: „La infanoj amas fabelojn“; por ili en Ameriko oni aranĝas fabelajn vesperojn; en Germanujo oni provas ilin aranĝi k. s. Tio ĉi estas malbonaj argumentoj por fabeloj.

Multon amas la infanoj... Ĉu estas malmultaj la rimedoj per kiuj burĝa societo malklerigas kaj dormigas la infanan saĝon.

Ne! Ne mirindaĵoj kaj sorĉaĵoj devas superregi en la eduko.

Ni devas doni al infanoj puran, sonoran moneton, paroli al ili pri pura vero, malfermi al ili okulojn sur ĉirkaŭantan realan mondon, en kiu estas multe da nutraĵo por saĝo kaj por sana imago. La infanoj dankos nin.

Laŭ mia opinio al fabeloj ni devas turni seriozan atenton, ĉar ilia eduka rolo estas tre duba.

Instruisto A. Gr.

Tradukie Radis.

